

Rafa Larreina: "Estatuak berean jarraituko du, hots, Estatutua bete gabe"

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

01819

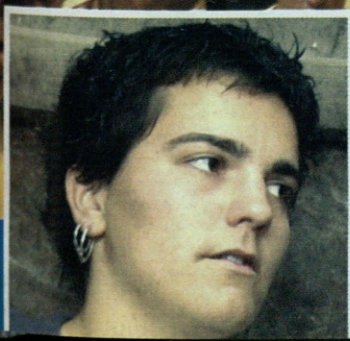

ARGIA

Kontxako Bandera

ZALETUAK ARRAUNEAN

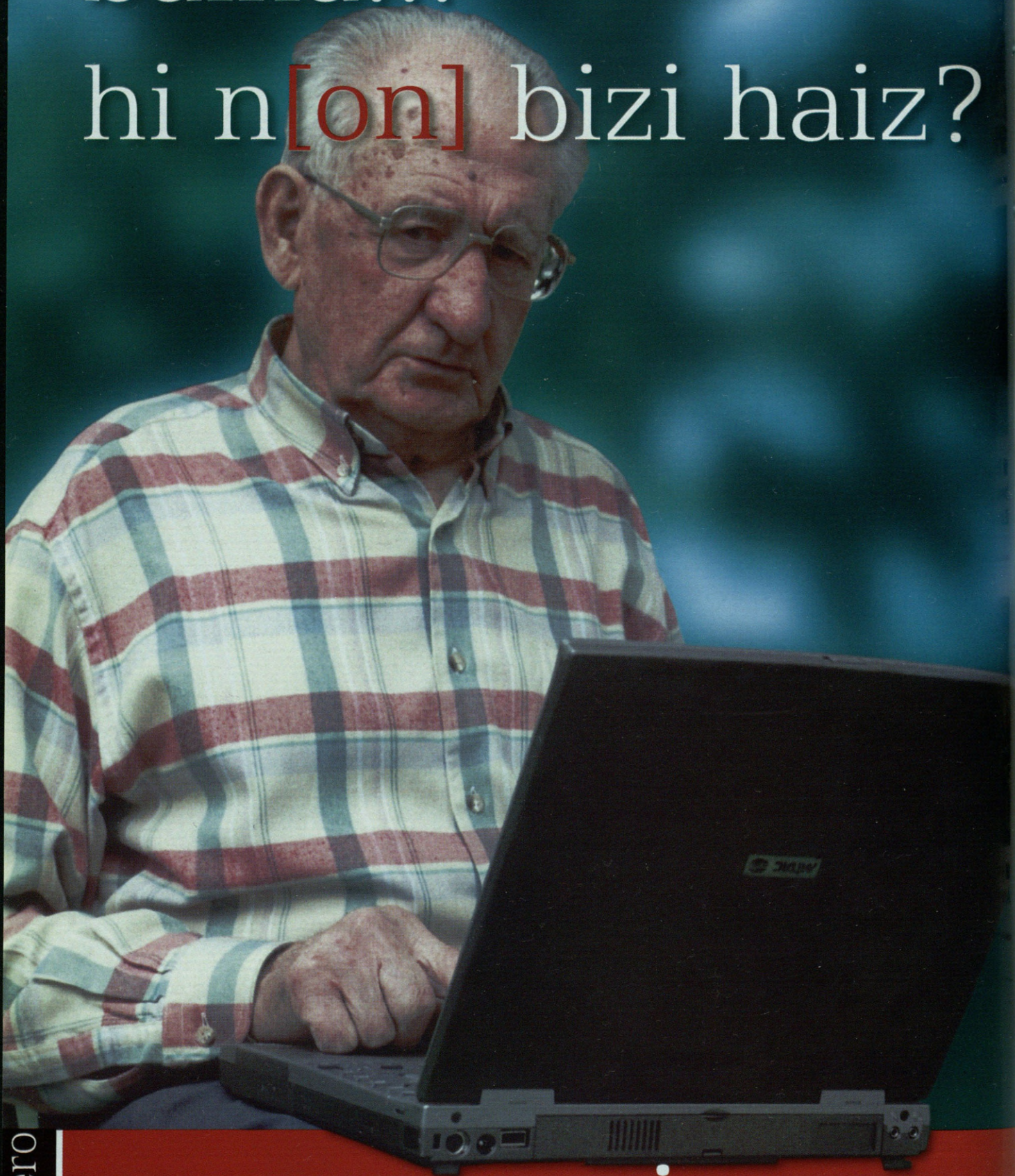

Maialen Lujanbio

"Maialen zati handiagoa azaltzen saiatuko naiz"

baina...

hi n[on] bizi haiz?

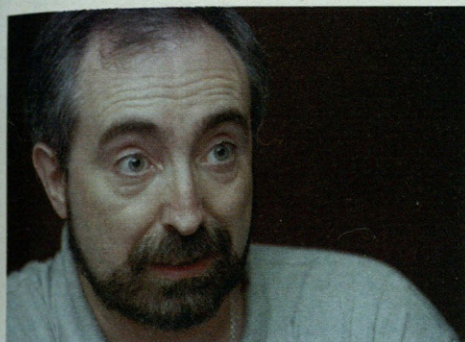
egunero

www.argia.com

- SAREKO ARGIAKO ALBISTEAK • KANALAK: euskal kultura (hari@, aurkibidea, gure mendea), sagardoa, umorea •
- GAI BEREZIAK: bake prozesua, larrun, hauteskundeak, argiaren gai nagusiak • ZERBITZUAK: bilatzaileak, kioskoak
- euskara, atsotitzak • SAREKO HERRIAK • ARGIA ASTEKARIA ON LINE • BILAKETAK • ELKARRIZKETAK • GUREAZOKA •

Argazkia: Dani Blanco
Diseinua: antza S.A.L.

■ **Rafa Larreina:** "Estatuak berean jarraituko du, hots, Estatutua bete gabe" 9

■ **Kontxako Bandera:** Arraunaren Olinpiadak" 18

■ **Maialen Lujanbio:** "Maialenen zati handiagoa azaltzen saiatuko naiz" 29

■ **Medem eta sexua** 40

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarriketa: Rafa Larreina.	
Xabier Letona	9

EKONOMIA

Langileak kaltetuko dituen itzalpeko elkarriketa.	
Daniel Udaltz	12

EUSKARA

Euskal irratien sarea josten.	
Nagore Legarreta	16

GIZARTEA

Arraunaren Olinpiadak.	
Mikel Asurmendi / Ainara Iraeta	18
Jaio orduko eskolara?	
Ainara Iraeta	26
Elkarriketa: Maialen Lujanbio.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	29

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	36
Esnezale gaixoari marmita erori zitzaionekoa.	
Nagore Irazustabarrena	38
Medem eta sexua.	
Jon Garaño	40
Orain dela 30 urte.	
Pilar Iparragirre	43

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denborapasak	55

IRITZIAK

Politika: Joxe Iriarte "Bikila"	8
Kultura: Anjel Amigo	35
Azkena: Iñaki Murua	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

ALKATESAREN ideia:
 Eta Cerverak baliatuko
 balu Gazteluko Plazako
 ZULOa, LEGIONELLAK hildakoak
DESAGERTARAZTEKO. . . ?

Asierk®

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi, Xabier Letona.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetza: Olatz Korta, Edurne Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPIZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00. Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .16.400 pta./98,57 euro
 Ipar Euskal Herria . . .780 lib./118,92 euro
 Espainia16.400 pta./98,57 euro
 Beste atzeriak21.100 pta./126,81 euro
 Airez33.000 pta./198,33 euro

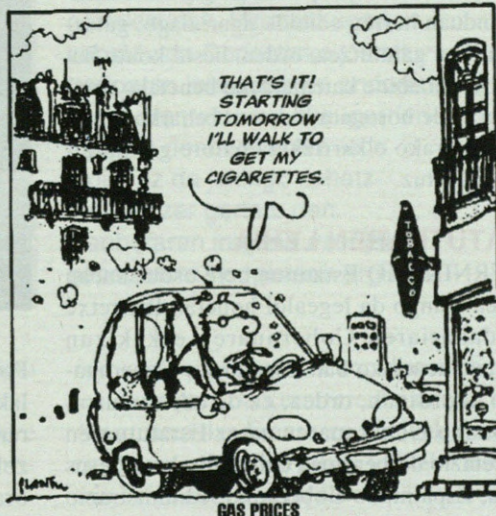
KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

■ Bado, Kanadako "Journal LeDroit" egunkarian

Goian: Bera hasi zen!.

■ Plantu, Frantziako "Le Monde" egunkarian

Goian: Nahiko da! Bihartik aurrera oinez etorriko nahiz nire zigarroak erostera.

Behean: Gasolina prezioak.

Hiruko Txikian

OPORRALDIA

Tourra izaten dugu bilgune Tourmaletoko inguruetan. Aspalditik eta urtero. Aurten, adinaren ajeak aginduta izarak, komuna, dutxa eta guzti. Etxeko nagusiak generaman kargamentua ikusirik izutu egin zitzaizkigun. Sagardoak, ardoak, janariak. Kajakak. Eta nahiz gure gerri bueltak aski adierazgarri izan, argitu behar izan genien gu geroni ginela garraiatutakoa-ren kontsumitzaile bakarrak. Ez ginela tranpetan ari alegia. Eta gure artean, dozena lagunetik bat baino gehiago baldin bazen ere gose greba egina zutenak, ez geundela baraualdirako eta aste osoa bagenuela zamak arintzeko. Lasaitze

plantak egin eta etxeko giltzak eman zizkiguten. Ongi joan zen dena. Nagusiak ere azkenetako lagun. Laisekak berdindu zituen mementoko gure hango euskal aldarriak espantu hutsetan gera ez zitezen gure amorrurako, bere irudi tisikoa eta gure otorduak bat etorri ez arren. Buelatu ginen bai. Eta geroztik Laiseka beraren itxura hartzen diot gure egoerari. Plakiak jota bageunde bezala tratatzen gaituzte ezker abertzalekoak. Eta inoiz gelditu ez duten gerra zikina itxuraldatuta daukagu. Donostiako alde zaharreko sarraskia lekuko. Ez dute nahi ezer konpondu. Zurikeria hutsa ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

BILBON HILTZEA

Abuztua, berriro ere, etorkinen hilabetea izan da. Bi mila etorkin inguru Marokoko kostaldeetatik Espainiara igaro dira pateretan eta beste batzuk, dezente, bidean hil dira. Gose grebak, atxilotetak eta poliziaren errepresio basatia etengabeak izan dira Espainiako Estatuko leku anitzetan. Hego Euskal Herria ere etorkin ugariaren helmuga bihurtzen ari da (arabiarak, errumaniarak, asiarrak). Denek gosetik aldendu nahi dute eta paradisutzat jotzen duten Europarekin egiten dute amets, nahiz eta asko hemen esplotatuta eta baztertuta bizi diren. Beste batzuk hemen hiltzen dira.. Pasa den astean Bilbon segika zuen poliziatik ihes egiten saiatzen ari zela hil zen gazte aljeriarra kasu; antza denez auto batean lapurtzen ahalegin du zen. Gaizkile bat bezala hil zen. Gaizkilea al zen benetan? Aljeriarra zenez, etorkina, inork ez du bere heriotzan interesik agertu eta inork ez du ikerketarik eta erantzukizunik eskatu. Etorkinari ez zaizkio soilik lan eta hiritar eskubideak urratzen. Praktikan, bere heriotza ustezko gaizkile moduan justifikatzera iristen dira. Horren ondorio da Bilboko heriotz hau estali duen isiltasuna ●

◆ DANIEL UDALAITZ

ETA-REN AURKAKO SAREKADAK

ETA-REN bi komando garrantzitsu desegin dituzte Ertzaintzak eta Guardia Zibilak Gipuzkoan eta Bartzelonan, gertakizunei komunikazio sona handia emanez: erorketa hauekin ETA su-etenaren aurreko egoera ahulean omen legoke berriz. Batek daki, halakoen egitasuna norainokoa den, jakin dakiguna da katua eta saguaren arteko joko latz honetan behin eta berriro errepikatzen direla antzerako argudio eta egoerak, eta euskal gizartearen bizi den gatazkak, gorabeherak gorabehera, bere horretan dirauela azken 40 urteetan. Aurkariak, izan hauek armatuak ala ez, polizialki garaitu daitezke, munduan horren adibide ugari dago; gatazka politikoa gainditzea, ordea, beste kontu bat da, eta konponbide baten aldeko benetako urratsak norabide horretara bideratu beharko lirateke, horretarako elkarrizketa balore garrantzitsuena bihurtuz.

ESTATUTUAREN LEHIA

GERNIKAKO Estatutua bere osotasunean betetzea izango da legealdi honetan Ibarretxe lehendakariaren Gobernuaren eskakizun garrantzitsuenetako bat. Espainiako Gobernurekiko akordioak, ordea, ez dirudi samurra, Espainiako Gobernuaren ustez Estatutuaren interpretazio desberdinak egiten direlako. Jesus Posada, Espainiako Gobernuko Administrazio Publikoetarako ministroak esan berri du "Deia" egunkariari emandako elkarrizketa batean: "Estatutua nazionalistek nahi duten moduan betetzea Konstituzioa ez betetzea litzateke".

EZ DAGO ELKARLANIK

XABIER Arzalluz buruzagi jeltzaleak hankaz gora jarri du azken egunotan Ertzaintza eta Estatuko gainerako segurtasun indarren arteko elkarlanaz haizatutako guztia. Gipuzkoako ETaren Buruntza komandoaren atxilotetan ez dela elkarlanik izan eta Guardia Zibilak eta

Polizia Nazionalak Ertzaintzari ez diotela inolako informaziorik pasatzen. Ertzaintzak alderantzizkoa egiten duen ez du zehaztu Arzalluzek, baina ez da baikor agertu; Ertzaintzak oraindik traba egiten diela esanez, gobernu arteko benetako lankidetzan itxaropenik ez duela zehaztu du.

SENATURAKO HAUTESKUNDEAK

IRAIL honen 23an burutuko dira Frantziako senaturako hauteskundeak. Pirinio Atlantikoe-tan bi dira orainokoa aurkeztu diren zerrendak. Lehen zerrendaren hautagai nagusia Didier Borotra da, Miarritzeko auzapeza eta egungo senatorea. Andre Darraidou, Ezpeletako auzapeza, Didier Borotraren alternatiba gisa agertu da, berriz. Borotra ez bezala, Darraidou euskal

B A H E A

- **Pako Aristi idazleak "Gara"n:** "(...) ETak hil ditu umeak behin baino gehiagotan nahiz eta 'txakur-kumeak' izan. Eta ekintza haietan hilko zirela jakinda. (...) Nire amistadeen hemerroteka pribatuak, ordea, kontrakoa esaten du: nik ezagutu ditudan ETakide ohiek ez lukete inoiz jostailu bat polboraz bete eta abandonatuko, eta gaurkoek ere ez dut uste".
- **Rodolfo Ares, PSE-EEko buruzagia:** "Gutxiengoan gobernatzen dituen alkatetzetatik Batasuna baztertzea proposamen egokia da, modu horretan erabat beharrezkoak diren

M E T R O A

departamenduaren aldekoa da. Alta, Ezpeletako auzapez euskaltzaleak iragarri duenez, Biarnorako departamendu bat aldarrikatuko du bere kanpainan. Senaturako hauteskundeetan herriko hautetsiek bozkatzeko dute soilik.

4.000 BIZKARZAIN UPN ETA PSNKO KARGUAK BABESTEKO

BARNE Ministerioak 148 bizkarzain jarri ditu UPN eta PSNko 600 kargu publiko babesteko. 544 zinegotziak dira (319 UPNkoak eta 225 PSNkoak) eta gainerakoak parlamentariak eta alderdietako karguak. Zeregin honetarako Barne Ministerioak 4.000 milioi pezeta bideratuko ditu (160 bat milioi libera). Juan Francisco Eransus Atarrabiako UPNko zinegotziak, bestalde, astearen hasieran dimititu zuen, horretarako

DENBORAREN PISTA

Maria Eraunzetamurgil hilik eta Jokin Galarraga haurra larriki zaurituta gertatu ziren Donostiako atentatuak hipotesi eta hausnarketarako tarte ugari zabaldu du. Egia da heriotza guztiak direla mingarriak, gertuenekoei dakite hori ondoen, baina ez da egia txikiagoa heriotz eragileen nondik norakoak ezagutu nahi izaten direla, eta hauen izaeraren arabera desberdin juzkatzen ditugula gertakizunak. Hipotesi ugari zabaldu da Donostiako jostailu-tranparen leherketaren ondoren, baina atentatuaren ezaugarrien arabera denbora luzez -edo inoiz- ez da jakingo zehatz-mehatz zer gertatu den. Denboraren iragana ezer jakin gabe, horra hor pistarik argiena.

rako arrazoi pertsonalak argudiatuz baina jasaten duen presioari erreferentzia argia eginez. Abuztuaren 4an Eransusen familiak duen negozioak, ustez kale borrokari lotutako lehergailu arin baten erasoak jasan zuen.

ERREFERENDUM ALTERNATIBOA

IRAILAREN 29rako erreferendum alternatiboa antolatu du Iruñeko Gazteluko Plazaren aldeko batzordeak. Abuztuaren 1ean eta 23an, hurrenez hurren, egin ziren manifestazioak eta Riau-Riau jendetsuak, Gazteluko Plazakoa Iruñeko era guztietako herritarren artean oso sustraitutako dagoen arazoa dela adierazten dute. 300 bolondres beharko dira erreferenduma antolatzeke eta ez da baztertu behar, partehartzeari dago-kionez berriz ezustekoren bat ematea.

askatasun eta pluraltasun espazioak zabalduko liratekeelako".

• Juan Carlos Goienetxea, Bizkaiko EAko lehendakaria eta Bermeoko alkatea: "Batasun antolatzen den ezker abertzaleak gehi PP eta PSOEko jakobinoek Euskal Herrian gehiengoa garenen akordio soziala zapuzten ari zarete".

Rafael Gurrea, Nafar Gobernuako lehendakariordea: "Ez dut uste legionellaren auziaz balorazio politikorik egin daitekeenik, hildakoak berez zituzten zailtasun handiak bizitzen jarraitzeko eta, hori bai, beren unerik ahulenean legionellak borrero lana egiten du".

■ J. L. Urrusolo.

IZPIAK

Jose Luis Urrusolo euskal preso estraditatu dute Espainiara Frantziako espetxeetan ia bost urte espetxeratua egon ondoren. Baltasar Garzonek hartu zion deklarazioa Entzutegi Nazionalan eta Soto del Real espetxean gartzelaratzeko agindua eman zuen. Hamaika sumario ditu irekita Entzutegi Nazionalan.

Milagros Rubio Batzarreko foru parlamentariak jakinarazi duenez, Batzarre urrutiko dago Batasunatik eta, aldez, gertu Aralarretik; talde politiko biek antzekotasun ugari dituztela zehaztu du eta datozen hauteskundeetarako talde biak elkarlanean aritu beharko luketela uste du.

Iñaki Galdos Gipuzkoako EAko lehendakariaren ustez, EA eta EAJ berriz aurkeztu beharko lirateke koalizioan datozen udal hauteskundeetan, besteak beste, hautesleei nazionalismo demokratikoaren zentralitate eta integrazio erreferentzia argi bat eskaintzeko.

■ Iñaki Galdos.

“Internazionalismo” berria

Kapitalismoa, produkzio-bide eta banakuntza-bideen jabego pribatuan oinarrituriko sistema ekonomiko eta soziala da, batzuentzat, oso onuragarria dena, gehientzat, ordea, ankerra eta bortitza. Duela bostehun urte, gutxi-gorabehera, sorturiko sistema hori etengabe joan da aldatzen eta mundu osora zabaltzen, eta bidenabar mundu osoa eraldatzen (giza taldeen bizimoduak, klase sozialen ohiturak, produkzio bideak, eta batez ere ekosistema osoa).

Inork ez dezala pentsa, ordea, hori dena era naturalean, “merkatuaren esku ikusezinaren” bidez eman dela soilik. “Kapitalismoa bere larruetako poroetatik odola, izerdia eta malkoak dariola garatu eta gorpuztu da”, zioen Marxek. Arrazoa zuen. Kapitalismoa, militarismoa eta inperialismoa, hiruek bat egiten baitute oso aspalditik.

Jakina, horrek denak, kontrako grebak, matxinadak eta gerra zibilak, sortu zituen. Eta borroka horietan sorturiko erakunde arduratsuenak berehala jabetu ziren, “etsaia” bezala beraiek ere internazional alorrean ari beharko zutela. Mundu guztiko herri eta langileak elkar gaitzen! Lelo hori loturik sortu ziren, Lehenengo, Bigarrenengo, Hirugarrenengo eta Laugarrenengo internazionalak, eta haien ondorengo koordinaketak, foroak eta abar.

EGUN, azken hogeitertan kapitalismoa “Globalizatu” egin da, halaber, egokitu egin ditu estatu nagusien (G8) eta horretarako propio sorturiko instituzioen (BM, FMI...) zereginak. Olagarro asegaitz horrek, beretzako eta inongo oztoporik gabe nahi du mundu osoa. Horri merkatu libre deitzen dio. Eta ondorioak izugarriak izaten ari dira, bai herri industrializatueta, zein oihan sakonetan hala estepa gorrietan.

Zoritzarrez, denbora guzti horretan, kapitalismoa etsaitzat duten mugimendu gehienek (sozialak, sindikatuak, ezkerreko indarrak, mugimendu anti-inperialistek, eta abar) porru bat eginik egon dira, horren isla izanik azken hamabost urtetan ezagutu dugun internazionalismoaren beherakada. Izan ere, justu, kapitalismoa eta bere kudeatzaileak, internazionalki inoiz baino indartsuak eta aktiboagoak izan direnean, ezkerrekook inoiz baino motelago, isolatuago (nor bere zilborrari begira) ibili gara.

Alabaina, egoera hasi da aldatzen. “Fenix hegaztiaren” antzo, internazionalismoa bere errautsetik berpizten ari da. Asmoz zein

xedez, badu zer ikustekorik garai zaharrekoekin, baina, aldi berean, oso desberdina da. Internazionalismo zaharraren gorpuztu ondo antolaturiko eta zentralizaturiko erakunde “Internazionalak” ziren, eta proiektu orokorren eta definituen alde (sozialismoa, komunismoa, anarkismoa) borrokatzen zuten, eta sustrai nazionalako langile mugimenduek ziren bere oinarri sendoenak.

Oraingo mugimendua, berriz, “eltxo hodeien” modura antolatuta da, partaideek motxila bizkarrean, bazter guztietatik datoz eta edozein tokira joateko prest dira (Seattle, Praga, Gotemburg, Genoa...). Helburu estrategiko zehatzetan baino, errebelia moraletik ateratzen dute bere kementa. Gai konkretuen inguruan mugitzen dira (herrialde txiroen kanpo zorra kitatzea, Tobin tasaren aplikazioa, herriekiko solidaritatean...).

Talde eta pertsona asko sare moduan antolatzen dira, baina ez dute gune edo zentro finkorik ezta antolakuntza komunik, eta interneten bidez konektatzen dira.

ZENBAT buru hainbat aburu: ideologikoki oso pluralak dira, eta, moldeen edo borroka moduen arazoa, oso gai eztabaidatsua dute bere artean. Oso kritikoak dira sistemarekiko eta baita ezker klasikoekiko, politika oso era desberdinean ulertzen dute, eta desobedientzia zibila aldarrikatzen dute usu. Etsaiaren gailurren aurrean elkartzen diren foroetan, aniztasuna handiago egiten da, zenbait sindikatu eta mugimendu klasikoagoak elkartzen baitzaie, eta orduan zailtasun handiagoak izaten dituzte adostasunera heltzeko. Alta, lortzen dute, eta horrek badu bere meritua.

Zer emango du honek denak? Batek daki. Hasieran besterik ez gaude, baina gorantz joango dela uste

dut. Eta langile mugimenduen zein ezker iraultzaile berriztatuaren ekarpenek indartu egingo dute mugimendua. Ikusteko dago ere, mundu guztiko “lurraren kolorekoek”, eta lurraren okupazioetan ari diren nekazariek ere, bat egingo dutela globalizazio kapitalistaren aurkako borroka horretan.

Gogorrena etortzeko dago, estatuen errepresioa (Hirugarren Munduan bezala hasi dira Europan borrokalariak akabatzen) zorrotzen denean, eta komunikabideek haien laguntzan pozoia sartzen hasten direnean. Datorrena datorrela, aspaldiko partez, belau-naldi berri baten eskutik internazionalismoa berpizten ari da, beste mundu bat posible dela aldarrikatuz ●

DANI BLANCO

Joxe Iriarte “Bikila”
Idazlea

*“Zer emango du honek denak?
Batek daki. Hasieran besterik
ez gaude, baina gorantz joango
dela uste dut. Eta langile
mugimenduaren zein ezker
iraultzaile berriztatuaren
ekarpenek indartu egingo dute
mugimendua”*

EAKo antolakuntza idazkaria da eta, Carlos Garaikoetxea ordezkatzuz, Eusko Legebiltzarreko EAKo taldearen bozeramailea. Autogobernua eta autodeterminazioa izan ditugu mintzagai nagusiak, uda honetan euskal politikan jorratu diren gai nagusienetakoak.

“ESTATUAK BEREAN JARRAITUKO DU, HOTS, ESTATUTUA BETE GABE”

Joan den asteko bonba-jostailuak zeresan handia ekarri du. Hipotesi zenbait bada atentatuaren egileei buruz. Zuk zer uste duzu?

Dena oso arraroa da. Bateren batek esan du gerra zikinaren ondorio dela, baina nire ikuspegi antimilitaristatik aztertuta gerra guztiak dira zikinak. Gertakizun honek argi erakusten du biolentziak ez dakarrela ezer onik, datorrela hau datorren lekutik. Giza eskubideei eta gizartearen borondateari egindako mespretxu borobila da biolentziaren praktika. Pertsona nagusiei eta haurrei eragiten dienean, gainera, badirudi halako gertaerak mingarriagoak egiten direla. Biolentziaren inguruan daudenei hausnartzeko beta eman beharko lieke gertaera bortitz berri honek.

■ **Gerra guztiak direla zikinak diozu, baina gertaera biolento bakoitzak bere interpretazioa izaten du euskal politikagintzan ari direnen aldetik.**

Hala da bai, guztiok erori gara tranpa horretan. Horrek adierazten du, hain zuzen, biolentziak dena maltzurtu egiten duela: eztabaida politikoa, harreman pertsonalak, eta baita egiten ari garen azterketa honen gisakoak ere. Horregatik diot nik gerra guztiak direla zikinak eta horrek ez du esan nahi gatazkak daudela ukatu behar denik.

■ **Ibarretxe lehendakariak eta EAJK argi utzi dute legealdi honetan ez dela autodeterminazioari buruzko herri kontsultarik izango. EAK, aldiz, legealdi honetan egin beharko litzatekeela errepikatu du behin baino gehiagotan.**

Guk ez dugu esaten legealdi honetan egin behar denik, guk diogu ahalik eta lasterren egin behar dela. Egunerokotasunak esango digu noiz egin behar den,

JOSEBA OIALDE

■ **“Egungo herritarren %50ak ez zuen parte hartu Estatutuaren onarpean eta datozen 20 urteetan horiek kudeatu beharko dute herri hau”.**

eta hemen sei hilabetetan gauzak hainbeste alda daitezkeenez, guk diogu presatuta egon behar dugula, herritarrari zuzenean galdetu ahal izateko “zu autodeterminazioaren alde zaude?”. Demokrazia ahobetea erabiltzen duten horiek akaso ezustekoa hartuko zuket. Egun, dena den, bizi dugun egoera ikusita, ez

□ **“Euskal Herriaren zati batean autodeterminazio eskubidea onartzea beti izango da onuragarria eta horrek ez du Euskal Herriaren osotasuna ezeztatzen”**

dirudi epe motzean halakorik egin ahal izango dugunik.

■ **Zeri deitzen diozu epe motza, legealdi honi, adibidez?**

Batek daki, baina herri honetan gertakizunek abiada handia dute eta epe motza sei hilabete izan daiteke. Alabaina, ez da energiari gastatu behar oraintxe edo geroxeago egingo den zehazteko, klabea da ea zer egin behar dugun eszenategi hori ahalik eta lasterren izan dezagun.

■ **“Ahalik eta lasterren” diozu, autodeterminazioaren alde dauden indarrak ez lirateke zehatzagoak izan behar beren proposamenetan horren garrantzitsuak diren helburuekin?**

EAK hori oso zehaztuta dauka marko politiko berri baterantz abiatzeko egin

genuen proposamenean. Aldi berean, baina, han oso zehatz esaten dugu demokrazian ezin dela proposamen politikorik inposatu. Horregatik diogu gaiari buruz hitz egiteko mahai baten inguruan jarri eta guztion artean kontsentsu politiko berri batera iritsi behar dugula. Honetarako funtsezkoa da bakoitzak uko egitea berea inposatu nahiari, eta honetan, PP eta PSOEtik hasi eta ezker abertzale deiturikora arte hitz egin dezakegu, guztiak ari baitira beren eredu inposatu nahian. Maiatzeko hauteskundeetan argi geratu zen herritarrek autodeterminazio eskubidearen alde daudela, eskubide honen aldeko indarrek botuen %59tik gora eskuratu baitute. Nire ustez, gainera, autodeterminazioari buruzko kontsulta batean baieztokoak kopuru hori gaindituko luke, PSOE eta PPn ere -azken honetan gutxi baina zenbaitzuk bai- autodeterminazioaren alde daudelako. Autodeterminazio eskubidea, kontsentsu berri horren abiapuntua izan dadila planteatzen dugu guk.

■ **Bitxia da hori, zuentzako kontsentsurako abiapuntua behar lukeena, popular eta sozialistentzat gizartea zatikatzen duena da. Abiatu al daiteke hortik?**

Herritarrek oso argi dute autodeterminazioa ez dela zatiketaren iturria, herritarren gehiengoak erabakitzen duela dioen printzipio demokratikoa ez onartzeak dakarrela zatiketa soziala, eta talde batzuek bakarrik onartzen dutela printzipio hori hautesontziek beraiek pentsatzen dutenarekin bat datozenean, bestela ez. Noiz jartzen da artega estatismo militantea? Biolentziarik ez dagoenean, demokrazia, askatasuna eta herritarren borontearen beldur direlako. Beraz, nola mugiarazi ditzakegu PP eta PSOE, demokrazia gehiagorekin, politika demokratiko gehiagorekin. Hori da euskal gizarteak duen erronka handia.

■ **Lizarra-Garaziko akordioaren garaiaz ari zara?**

Baita ere. Hor ikusi genuen argi noiz jartzen diren artega, biolentzia desager-tzean. Gainera ez dute hori ezkututzen, arriskua Estatutua gainditu nahian zegoela argi adierazten baitzuten, ez biolentzian.

BIZITZAREN DOINU BERRIA

Bizitzari beste doinu bat hartu dio bihotzeko ezbehar bat medio urtar-rilean hil zorian izan zenetik. Gabonetan futbitoan ari zela zangoan egindako zauri batetik hasi zitzaion egun gainditzear duen sufrikarioa. Egundak bizitza normala egiten du eta bere zaletasun handienetakoan jardun du oporretan, Pirinioetako mendietan gora-behera aritzea, hori bai, froga batzuen emaitza ezagutu arte, hiru milako mendiak geroagorako utziz.

■ **Bakegintza helburu duen Eusko Jaurlaritzan, aldiz, Lizarra-Garaziko garai hori ez da aipatzen, garai hori ahaztu nahi balitz moduan jokatzen dela dirudi.**

Ez dut uste garai hori ahazteko gogorik dagoenik, izan ere, hauteskunde kanpainen hori hor izan da eta baita Ibarretxe lehendakariaren izenpetze diskurtsuan ere. Baina garai politiko berri batean gaude eta asmatutakotik eta akatsetatik ikasi beharra dugu, bietatik.

■ **Abertzaleentzat Euskal Herria da autodeterminazio eskubidearen sujeta**

“Herritarren gehiengoak erabakitzen duela dioen printzipio demokratikoa ez onartzeak dakar zatiketa soziala”

historikoa, erreferendumerako atea EAEn bakarrik zabalduko balitz, eskubide hori kolokan geratuko litza-teke.

Euskal Herriaren zati bat eskubide honen alde argi agertzea beti izango da onuragarria eta ez du Euskal Herriaren osotasuna ezeztatzen. EAEko, alde horretatik motore lan garrantzitsua egin dezake; areago, EAEko erakundeek Euskal Herri osorako gobernu bokazioa dute, Nafarroan ez da halakorik eta Iparraldean ere ez, azken honetan autogobernurako erakunderik ere ez dute eta. Euskal Herriaren zati handi bat autodeterminazioaren alde agertzea, erreferentzia

garrantzitsua da bai Euskal Herriko beste lurraldeentzat bai nazioarteko eremuan ere.

■ **Norabide horretan jarraitzen bada, gatazka politikoa handitzen joango dela iragarri da. Badirudi, beraz, kontsentsurako tarte baina gatazkarako tarte zabaltzeko joera dagoela.**

Bai, baina gatazka politikoa demokratikoa, eta gatazka horietatik ateratzen dira gero kontsentsuak; baina kontsentsuak nekez dira osoak eta, beraz, ahalik eta kontsentsu zabalena lortzen da eta gero hori herritarren esku jartzen da, erabaki dezaten. Helburua da argi izan behar dena, eta guk hori oso argi dugu. Norabide horretan, esate batera, Zutik eta Abertzaleen Batasunak landutako gauza askorekin ados gaudela ikus dezakegu.

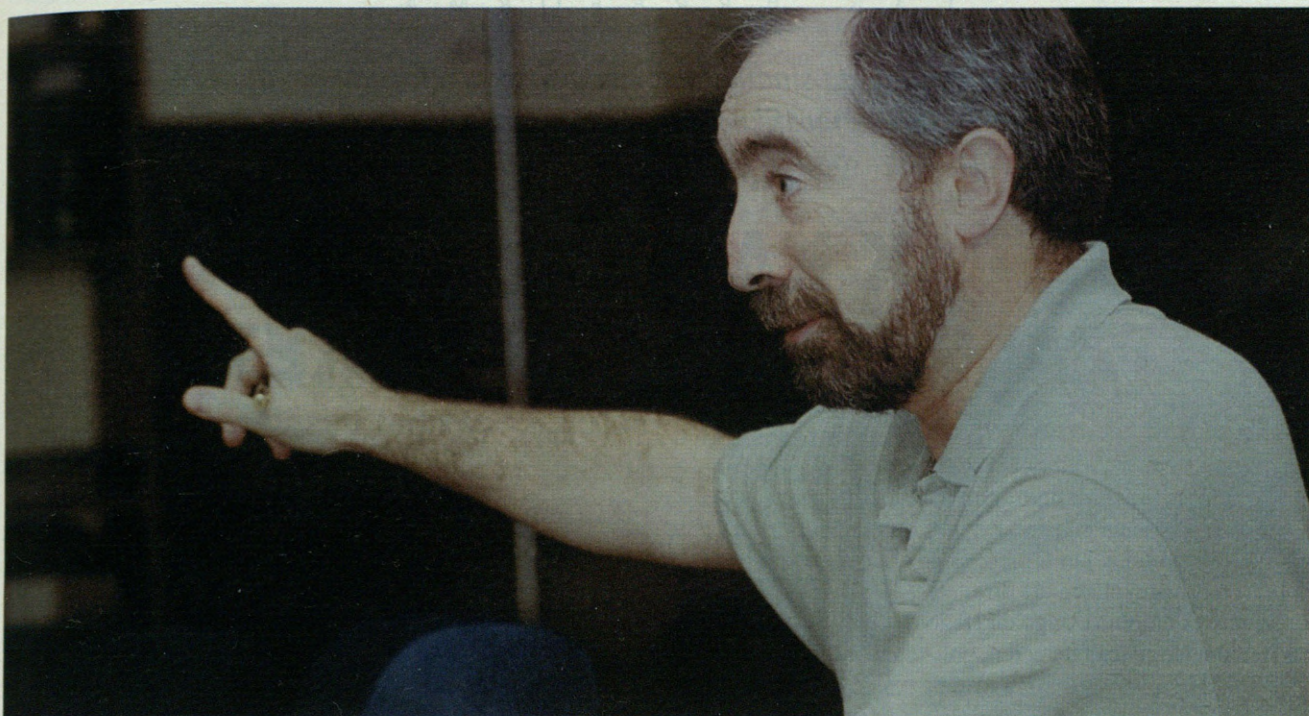
■ **Lehenbizi, beraz, abertzaleen arteko kontsentsua lortu behar da?**

Kontsentsuak, lehen urratsetan, gertuenekoen artean lortzen dira, baina gero topatu beharko da, halaber, PSOErera, batez ere PPren lerro horretatik aldentzea lortzen badu. Adibidez, Nafarroan gobernu hirukoitzak eratu zenean, halako bide bat zabaldu zen. Beraz, lor dezakegu aurrera egitea arazoaren muinean dauden bi gune garrantzitsuenetan kontsentsua zabalduz joatea lortzen badugu, hau da, burujabetzan eta lurraldetasunean.

■ **Madrilgo erakundeetan halako prozesuak “gerra deialdi” gisa hartzen dituzte. Eusko Jaurlaritza eta berau sostengatzen dituzten bi alderdiak presal dira halako prozesu**

batek sor dezakeen gatazka politikoa demokratikoaren zama bizkarreratzeko?

Bai. Azken hauteskundeetan ikusi da inoiz egon ez den enfrentamendu politikoa, komunikazioaren ikuspuntutik aztertuta gerra zikin argia eraman dute Madrildik kontrolatutako komunikabideen aldetik. Herritarrek, ordea, alea eta lastoa bereizi dituzte eta hautesontzietan erantzun ezin argiagoa eman dute. Gertatutakoak bidea zein den erakusten digu, hots, jarduera politikoa, horrek jartzen baitu benetan artega Madril. Herritarren nahiaren aurrean beti erabiltzen dute ohiko tranpa-argudioa, Azkuna bera ere

JOSEBA OLALDE

■ "%51k balio ez badu, are gutxiago %49ak, eta egun hemen %40 inposatzen ari da".

erori dena duela gutxi; zera zioen honek: "Ez dut uste euskal herritarren %80ak independentzia nahi duenik". Eman diezaiozun buelta argudioari, zeren eta nik uste baitut herritarren %80ak ez duela Espainiaren dependentziarik nahi. Gehiago kualifikatuak behar diren printzipioa onartzeko prest nago, baina baldintza bat onartzen bada, hau da, %51ak balio ez badu %49ak gutxiago, eta hemen azken zenbaki hau ari da inposatzen egun, edo gutxiago, %40a.

■ **Jaurlaritzaren autogobernu politikan, Estatutua bete dadila eskatzea izango da ardatzetakoa. Rafa Larreina pozik legoke legealdi honetan hori lortuko balitz?**

Azken hogeitaz urteetan goitik behera aldatu da 1979an hauteslegoaren erdiak baino gehiagok onartu zuen Estatutua; hori bai, herritarrei aldaketa hauek egin nahi diren galdetu gabe. Egun indarrean dagoen Estatutua ez da 79an onartu zena, APko galtzaileek -ezetza eskatu zuten haiek- proposatzen zutena baino. Nire ustez, Estatuak bere horretan jarraituko du, Estatutua bete gabe. Beraz, onartu zen Estatutu hura betetzea gure aldarrikapenetakoa izango da, baina horrez gain kontsentsu politiko berri bat jorratu behar dugu, Estatutua jadanik ez delako elkartzen gaituen gunea. Horrez gain, egungo herritarren %50ak ez zuen parte hartu

Estatutuaren onarpenean eta, beraz, datozen 20 urteetan adin kontuengatik herri hau kudeatu behar duen jendeak zerbait

esan beharko du kudeaketa horretarako erabiliko den tresnaz ●

◆ **XABIER LETONA**

ITZULPEN ZERBITZUA

eskiura

SERVICIO DE TRADUCCION

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezeroen beharretara egokituz,
Ingelesa, Frantsesa, Alemaniera, Italiara,
Katalana, Portugesa, Galegoa...

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA • 20001 DONOSTIA
TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69
eskiura@eskiura.com • www.eskiura.com

Espainiako gobernua, patronala eta sindikatuak lan arloko erreforma berria negoziatzen ari dira. Erreformatik mugikortasun geografikoa eta funtzionala bultzatzea, negozioak kolektiboan enpresara mugatzea eta soldata berritzeko klausulak ezabatzea du helburu.

LANGILEAK KALTETUKO DITUEN ITZALPEKO ELKARRIZKETA

Ofizialki ezer jakitera eman ez bada ere, Espainiako gobernua, patronala eta sindikatuak, erdi ezkutuka, lan arloko erreforma berri bat negoziatzen ari dira, eta erreforma horrek eragina izango du Hego Euskal Herriko langileengan, zeren, politikan ez ezik ekonomian eta lan arloan ere nahiko soberanariarik gabe jarraitzen denez, Euskal Herria Espainiako eta Frantziako gobernuen mende dago. Beraz, gauzatzen ari diren erreforma Espainiako gobernu, patronal eta sindikatuaren esku dago. Onartu nahi ez badute ere, lan arloko erreforma berri honen helburua lan esparruko malgutasun eta mugikortasun geografiko handiagoa ahalbidetzea, erretirorako adina atzeratzea eta negoziaketa kolektiborako sektore probintziala eta autonomikoa ezabatzea da. Dirudienek UGT ez dago prest joko horretan sartzeko, eta, are gehiago, greba orokorrerako deialdia egiteko asmoa iragarri du.

Nahiz eta Madrilan erabakitzen dena Espainia osoan ezarriko den, sindikatu abertzaleek iragarria dute horrelako erreformarik ez dutela inolaz onartuko, eta behar diren baliabideak erabiliko dituztela hori eragozteko. Datorkigun udazkena "beroa" gerta daiteke, beraz, gauzak bide horretatik abiatzen badira.

BOTEREAREN INGURUMARIAK BULTZAKA.

Lan esparruko erreformako konpromiso berriak gorpuztuko dituzten erabaki politikoak iritsi bitartean, boterearen ingurumariak bultzaketa ari zaizkio gobernuari, lan merkatuan "zorrotasun" gutxiagoz jokatzeko onar dezan, edo, gauza bera dena, malgutasun handiagoz jokatzeko utz dezan. Horrela, Espainiako Ban-

■ Boterearen ingurumariak soldata berritzeko klausulak kentzea eskatzen du.

kuak, bertako gobernadore Jaime Caruanaren bidez, hainbat errezeta eskatu ditu lan merkatuak: mugikortasun geografikoa indartzea eta, horretarako, langabezia babesteko "ezaugarri batzuk" aldatzea; soldata berritzeko

klausulak kentzea; soldata igoerak produktibitatearen arabera finkatzea, eta ez inflazioaren arabera; soldata, sektore guztian homogeneoak izan ordez, enpresa bakoitzaren egoerari egokitzea; eta, beraz, hitzarmen sektorialak, pro-

bintzialak eta autonomikoak ezabatzea.

Munduko herrialde garatuenean osatzen duten OCDE Ekonomi Lankidetzarako eta Garapenerako Erakundeak berak ere negoziaketa kolektiboaren erreforma egiteko eta langabeziaren babesa "leuntzeko" eskaria egin dio azken asteotan Espainiako gobernuari. Hitz bitan esanda, lan merkatuaren "zorroztasuna" arintzeko proposatzen du.

BBVAren Azterketen Zerbitzuak ekonomiaren azterketari buruz argitaratzen duen "Situación" aldizkariak,

ekaineko azken argitalpenean, lan merkatuaren erreforma berriaren gaia lantzen du. Lehenik Espainiako gobernuak kontratazioari buruz martxoan egindako erreforma aztertzen du. Hasteko, ez dago ados kontratazio mugagabea kanporatze bidegabei dagokien kostu murrizketarekin: murrizketa handiagoa nahi dute. Kexu dira baita ere kontratazio mugagabea "merkatu" dutelako eta aldi baterakoa, amaieran kalteordain bat ezarritik (lanean aritutako egun bakoitzeko zortzi egun), "garestitu" izanagatik.

Baina, hala ere, "Situación"en ageridenez, lan merkaturako gauzarik garrantzitsuen egiteko dago oraindik, eta, noski, bere iritziz lan baldintzak eta negoziaketak gehiago gogortu behar dira. Horrela, amaieran, "Zeregin ugari lan merkaturan" izenburupean, honela dio: "Enplegu tasaren hobekuntza, Espainiako ekonomiaren benetako konbergentziaren ardatza izanik, laneko eskaintza eta eskaeraren arteko doitasunaren mende dago, eta, horretarako egin litezkeen erreformen baitan, kontratazio arloko lege aldaketak alderdi bat besterik ez dira. Soldata finkatzeko arau malguagoak behar dira, enpresen produktibitatearen bilakaerarekin lotura estuagoa dutenak".

"Horrek -dio "Situación"-ek- negoziaketa kolektiboaren egitura aldatzea eskatzen du: maila sektoriala, probintziala eta autonomikoa baztertu behar dira, horiek izanik gaur egun hitzarmena duten langile gehienei eragiten dietenak eta sistematikoki soldata igoera handienak ezartzen dituztenak, enpresaren egoera kontuan izan gabe. Gainera, mugatu beharra dago

hitzarmenen iraupen mugagabea, berri-tzeko adostasunik ez dagoenean (delako ultraaktibitate)...". Aipatu den BBVAren txosten horren arabera, kontuan hartu beharreko beste neurri bat "kanporatzeko arrazoiak eta kalte ordainaren zenbatekoa negoziaketa kolektiboetan zehaztasun

handiagoz arautu ahal izatea" litzateke. Azken batean, helburu nagusia enpresa mailako negoziaketa kolektiboaren garrantzia areagotzea litzateke, negoziaketako alderdirik orokorrenak soilik utziz

sektore mailarako.

"Gainera -dio, azkenik, "Situación"-ek- lan esparruko politikek langileen mugikortasun geografiko eta funtzionala bultzatu behar dute, eta prestakuntza eta lan merkaturako partaidetza sustatu behar da, Espainiako ekonomiaren jarduera tasa eta, beraz, hazkunde ahalmena areagotuz".

Espainiako PPko gobernuak, egia esan, ez du bere ingurumariatik iristen zaizkion gomendioen inolako beharrik, filosofia hori bere ideologia kapitalistaren baitan baitago. Baina ez dio hautesleen aurreko irudiarik kalterik eragin nahi, eta sindikatuekiko elkarriketaren aldeko itxura eman nahi du; horregatik ez da ausartzen, oraingoz, bere ingurumaria horrek eskatzen dizkion neurri gogorak hartzea. Nolanahi ere, inolako zalantzarik gabe, pixkanaka-pixkanaka urrats horiek egiten saiatuko da. Eta bakarren batzuk egiten hasiak dira, sindikatu espainiar batzuen "laguntza" baliaturik.

BIZTANLERIAREN ZAHARTZEA. Biztanleria geroz eta zaharragoa bihurtzea aitzakiatzat harturik erretirorako adina atzeratu nahian dabilta Europako erakunde nazionalak nahiz nazioartekoak, publikoak nahiz pribatuak. Atzeratze hori ere mahai gainean dago hainbat gizarte eragileren eta Espainiako gobernuaren artean erdi ezkutuka egiten ari diren negoziaketa horretan.

Ezin esan batetortze hutsa denik, Espainiako gobernuak, CEOE eta CCO-Oek pentsioak hobetzeko behin-behineko erabaki bat sinaturik dutenean eta pen-

■ ELA eta LAB ez daude ados.

■ Lanbide ezberdinak iruditan.

■ Erretiroa hartzeko adina atzeratu ahal du erreforma berriak.

tsioei buruzko Toledoko Itunaren negoziaketa egitear dagoenean, erakunde publiko eta pribatu ugariren adierazpen zaparrada gertatu izana biztanleriaren zahartzeari buruz eta, beraz, erretiroa atzeratzeko neurria sustatzeko premiaz. European darabiltzaten aurreikuspen demografikoen arabera, kontinente hau beldurtzeko eran zahartuko da datozen hamarkadetan. Adinekoen mendekotasunaren tasa (65 urte edo gehiago dituztenen eta lanerako adinean dauden arteko proportzioa) bikoiztu egingo litzateke datozen 50 urteetan (%26,7tik %53,4ra 2050. urterako). Herrialde batzuetan, esate baterako mediterraneo ingurukoetan (Italian edo Espainian) kopuru hori %67raino igoko litzateke, eta kolokan jar dezake pentsio sistemaren iraunkortasuna.

PENTSIEN ERREFORMA.

Horrela, BBVArek Azterketa Zerbitzuak argitaratzen dituen "Situación (Global)" eta "Situación (España)" aldizkariak, ekaineko azken bi argitalpenetan, pentsioen erreformaren gaia aztertzen dute. Lehenengoak "demografiak pentsioak kapitalizatzen ditu" gaiaren inguruko txostena biltzen du. Bertan dioenez, nazioarteko hainbat erakunderen aurreikuspen demografikoek argi gorriak piztarazi dituzte Europako klase politikoa artean, horien ondorioz ekonomiaren arloan sor daitekeen egoeragatik. Europako pentsio sistemak nahitaezko eskema publikoetan oinarritzen direla adierazten du, eta, horren arabera, epe ertain

baterako dauden aurreikuspen demografikoek gastu publikoaren igoera nabarmena iragartzen dute pentsioen arloan. Gastu mota horrek, berrogei urteko epean buruan, 3 eta 8 puntu bitarteko igoera

□ Epe ertainera aurreikuspen demografikoek gastu publikoaren igoera nabarmena iragartzen dute pentsio sisteman

izango du herrialde gehienetan. Hain zuzen ere, Espainia igoera handienetakoa izango lukeenetako bat litzateke. Aurreikusten diren datu horiekin, aldizkariaren ustetan, pentsio-sistema hori guztiz bide-razina bihurtuko litzateke.

Bigarren aldizkariak - "Situación (España)"- kritikatu egiten du orain dela gutxi gobernuak, CEOek eta CCOOek hartutako akordioa, pentsioen erreforma atzeratzen duelako eta pentsio sistema

publikoaren bideragarritasunari buruzko zalantzak argitzen ez dituelako, erreforma horien ardura eta kostuak datozen belaunaldien eta oraingo batzuen bizkar utziz. Aldizkariak dioenez, akordio horretako neurririk gehienak adituek gomendatzen dituzten eta Europako beste herrialde batzuetan hartu dituzten neurrien aurkako bidetik doaz.

Europako Batasuna bera ere erretiroa atzeratzeko neurrien alde agertu da. Arrapalada bizian zahartzen ari den European pentsio sistema bideragarria izatea lortu nahi bada, erretirorako adina atzeratu beharra ikusten dute, pentsiodunen eta lanean ari direnen arteko desoreka hainbestekoa izan ez dadin. Horrela adierazten du Gizarte Babeserako Batzordearen txosten batek (batzorde horretan partaide diren herrialdeetako eta Europako Batzordeko adituek esku hartzen dute). European, erretirorako adina 65 urtean dago ezarrita, nahiz eta, batez beste, benetan 60 eta 62 urte bitartean hartzen den erretiroa.

Europako ministroek ekainean aurkeztu zitzaizkien txostenak European enplegu maila igotzearen premiaz azpimarratzen du, bestela

ezingo zaiolako gaur egungo pentsio sistemari eta gizarte babesari eutsi. Jarduerak maila hori areagotzeko emakumezkoak eta adineko pertsonak kontratatze bidea gomendatzen dute. Beraz, pentsio aurreratuak murriztu beharra aldarrikatzen da eta, aldiz, lan jarduera luzatzeko neurriak bultzatzea. Horrek lanaldia luzatzeko baldintza hobeak eratzea eta kotizaziorako epeak berritzea dakar.

◆ DANIEL UDALAITZ

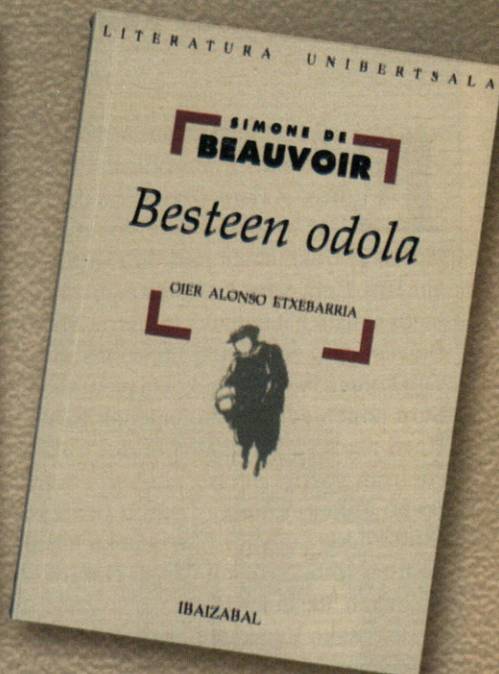
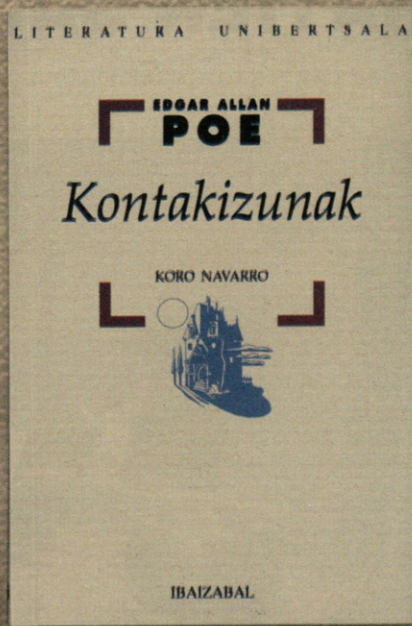

■ Biztanleria zaharragoa da mendebaldeko herrialdeetan.

Literatura arrakastatsuen euskaraz

LITERATURA UNIBERTSALA

BILDUMA

87. Ambrose Bierce: **Deabruaren Hiztegia**. Xabier Olarra itzulia
88. Edgar Allan Poe: **Kontakizunak**. Koro Navarrok itzulia
89. Simone de Beauvoir: **Besteen odola**. Oier Alonsok itzulia

LASTER BATEAN:

90. Giovannino Guareschi: **On Camillo**. Koldo Bigurik itzulia
91. Ramón María del Valle-Inclán: **Buhame-argiak**. Anastasio Esnaolak itzulia
92. Jan Neruda: **Mala Stranako ipuinak**. Fernando Reyk itzulia
93. Mikhail Bulgakov: **Txakur-bihotza**. Jose Moralesek itzulia
94. Juan Rulfo: **Pedro Páramo**. Juan Garziak itzulia
95. Eugène Ionesco: **Abeslari burusoila**. Jon Muñozek itzulia
96. Bernard Shaw: **Candida**. Jon Agirrek itzulia
97. Carlos Fuentes: **La muerte de Artemio Cruz**. Zuriñe Gotik itzulia
98. Marcel Schwob: **Vies imaginaires**. Juan Garziak itzulia
99. Jules Verne: **Michel Strogoff**. Karlos Zabalak itzulia
100. William Shakespeare: **Hamlet**. Juan Garziak itzulia

IBAZABAL

IBAZABAL argitaletxea

Orue auzoa z/g

Tel.: 94 630 80 36 • Faxa: 94 630 80 28

48340 AMOREBIETA-ETXANO (BIZKAIA)

EDELVIVES

EDELVIVES banatzailea

Txori-Erri Etorbidea, 46 - 4. modulua - E letra

Tel.: 94 453 20 09 • Faxa: 94 453 20 91

48150 SONDIKA (BIZKAIA)

Arrosan ekainaren 3In ospatu zen irrati topaketan elkarlanerako bideari ekin zioten Euskal Herriko 25 irratiiek euskal irratiaren arteko sarea sortzeko asmoa dute. Elkarlanaren hainbat alderdi aztertuko duen lan taldea osatu dute eta abendurako jarri dute hurrengo hitzordua.

EUSKAL IRRATIEN SAREA JOSTEN

Euskal Herriko hemezortzi irrati, Xorroxin Irratia, Euskal Herria Irratia, Herri Irratia, Txapa Irratia, besteak beste, elkarrekin lanean jartzeko abian jarri dira aurtengoz. Hitz Egin Sareak, Korrikaren amaieraren emisio bateratuak eta Herria Mugik Barrian egin zuen irrati topaketak, irrati sare komun baterako gogoeta piztu zuten. Sare honen egiteko nagusienak Euskal Herri osoko informazioa bildu, trukatu eta irrati guztiei informazio hori eskuratzeko aukera ematea izango lirateke. Kontu horiez guztiez hitz egiteko lehenengo hitzordua Arrosan (Behe Nafarroa) ekainaren 30ean jarri zuten.

Arrosako topaketa honen asmoa zen elkarlanerako lehenengo urratsak ematea, honela Euskal Herriko irratiaren arteko elkarlanean egin daitekeena aztertuko dute, eta proposamen bat mahai gainean jarri ondoren, hau gauzatzea posible dela ikusiz gero bide horretan aurrera egingo dute.

Elkarlanerako deialdia Euskal Herriko irrati guztiei luzatu zaie eta honen ondorioz, funtzionamendu eta filosofia oso ezberdinak dituzten irratiak bildu dira. *"Kontziente gara oso irrati ezberdinak gaudela eta horregatik bideratu behar dugun elkarlanak irrati bakoitzaren identitatea mantendu behar duela argi daukagu"*, adierazi digu Hernaniko Molotoff Irratiko Irantzu Jauregik.

Elkarlana koordinatzeko lan talde bat osatu dute irratiak. Lan talde honek elkarlanaren hainbat alderdi aztertuko

■ Elkarlanerako prest agertu den Txolarre Irratiko estudioa irudian..

dituen taldetxoak osatu ditu. Alde batetik irratiaren alderdi teknologikoa aztertuko duen taldea dago: elkarlana ahalbideratzeko irrati bakoitzak teknologikoki nola osatua egon beharko lukeen aztertuko dute nagusiki. Elkarlanerako teknologia berrien aldeko apustua egin dute eta Internet irratiaren arteko lan komunaren zerbitzura nola jar daitekeen ere aztertuko dute. Bestetik, elkarlanaren bideragarritasun ekonomikoa aztertuko duen taldea osatu dute, proiektua gauzatzeko beharrezkoa den diru kopurua lortzeko iturri ekonomikoa aztertuko dituzte besteak beste. Elkarlana alderdi juridikotik

aztertuko duen taldeak proiektua bideratu eta koordinatuko duen gunea non jartzea komeni den aztertuko du. Euskal Herria hiru administrazioetan banatua dagoenez, hiru administrazioak eskaintzen dituzten abantailak aztertuko lituzkete. Azkenik, elkarlana bideratuko duen gunea langile aldetik nola antolatua egon beharko litzatekeen aztertuko duen taldetxoak dugu.

Arrosan bildu ziren irrati ezberdinetako hamabost ordezkariak bat etorri ziren Euskal Herriko irratiaren panorama asko aldatu dela esatean. Agus Herran Gure Irratiko ordezkariak zera adierazi digu: *"Euskal Herriko irratiaren diagnosia asko aldatu da azken urteetan, Hegoaldeko irrati ugaritan soldatadun langileak sartu baitira boluntarioekin batera. Beharrezkoa ikusten dut giza baliabide eta baliabide ekonomikoetan pentsatzen jartzea"*.

Lan taldeek hartutako etxeko lan hauek guztiak egiteko epea abenduan jarri dute. Garai horretan Miarritzen bil-

Euskara sailaren babeslea:

ANDOAINGO UDALA
Euskararen Normalkuntzarako Lansaila

**Euskararen gose...
euskaltegian ase.**

Zatoz alfabetatzera!

IRRATIA

ESKUALDE EDO HERRIA

Xorroxin Irratia	Baztan
Euskal Herria Irratia	Iruñerria
Txapa Irratia	Bergara
Esan Erran Irratia	Basaburua
Aralar Irratia	Lekunberri
Beleixe Irratia	Sakana
Txolarre Irratia	Tolosaldea
Gure Irratia	Lapudi
Irulegi Irratia	Nafarroa Behera
Xiberoko Botza	Zuberoa
Gorliz Irratia	Gorliz
Zintzilik Irratia	Oregeta
Bilbo Hiria Irratia	Bilbo
Herri Irratia	Donostia
Eup Irratia	Markina
Molotoff Irratia	Hernani
irratia.com	*
Hala Bedi Irratia	Gasteiz

Oharra: Hauek dira momentuz elkarlanerako erabateko konpromisoa hartu duten irratiak
*Internet Bidezko irratia

duko dira egindako azterketaren ondorioak eztabaidatzeko eta irratien arteko sare komunaren inguruko gogoeta egiteko. Sarea finkatu bitartean, irratiek emisio bateratuak egiteko hainbat hitzordu jarri dute. Honela hiriburuetako jaien hasierak eta Euskal Herriko ikastolen jaialdiak zuzenean entzun ahal izango dira Euskal Herriko toki ugartan.

IRRATIKIDEAK POZIK. Oroko-reen iritzi baikorra dute Arrosako topaketan parte hartu zutenek, Molotoff Irratiko Irantzu Jauregiren hitzetan, "pozik gaude, denok buruan asmo berak ditugula ikusita. Elkarlana lehenagotik ere egon da, neurri batean edo bestean, baina baliabide teknologikoen eskaintzen dituzten bideak ikusita gauzak egiteko aukera ikusten dugu". Agus Herranek ere bere iritzia adierazi digu: "Topaketa positiboa izan dela uste dut. Alde batetik beharra sumatzen zelako euskal irratiek komunean lan egiteko".

Fermintxo Gartxitorena Esan Erran irratiko ordezkariak, halaber, topaketen balorazioa egin digu: "Gauzak finkatzen hasi dira aurreko topaketetatik honantz. Lana banatzen hasi da, aurrerapauso handia egin dugu. Kontu honek duen arazo bat da jende berria agertzen dela biltzen garen bakoitzean eta gauzak errepikatzen ibili behar gara. Gustatuko litzaide parte hartzeari dagokionean maiztasun bat egotea" ●

◆ NAGORE LEGARRETA

Arturo Campion

Arturoren kaiera

DIRUA BILTZEKO KANPAINA

Euskararen Gizarte Erakundeek Kontseiluak "Azken pezeta/libera eta lehenengo euroa euskararen alde" ekimena abiatuko du. Helburua jendeak urtarilaren 1etik aurrera azken pezeta eta liberak eta lehen euroak euskararen aldeko proiektuei ematea da eta Kontseiluak bere proiektuetarako finantziaketa lortzea. Abendu eta otsaila artean egingo den ekimenari buruz baikor agertu da Kontseilua: "Euskararen aldeko jarrera zabal eta anitza erakusteko aukera ona izango da".

ADMINISTRAZIOKO HIZTEGIA KALEAN

Arabako Foru Aldundiak "Administrazioko Hiztegia" izeneko liburua argitaratu du. Andoni Etxebarria itzultzailea arduratu da liburua osatzeaz. Bertan administrazioarekin loturiko 47.000 hitz eta esamolde biltzen dira. Etxebarriak liburua burutzeko erabilitako iturrien artean "Agintaritzza Aldizkarietako Hitz-Bilduma" eta "Euskaldunon Egunkaria"ren "Estilo liburua" daude.

ZIBURUKO KOLEGIOA UZTEKO AGINDUA

Pirinio Atlantikoetako Ogasun Zuzendari-tzak Ziburuko Piarres Larzabal ikastetxea abuztuaren 31 aurretik husteko agindua ematen zuen gutuna bidali zuen kolegiara uztailean. Apirilean kolegioak ikastetxearen alokairua luzatuko zuela esan zion frantziar administrazioari, ordea. Horren aurrean, kolegioak eraikuntzan jarraitzeko asmoa agertu du aldizkaria ixterakoa (abuztuak 31 aurretik) eta Hezkuntza Ministerioak proposatutako integrazio proiektua zuzentzeko presio bidetzat jo du.

EKOMUSEOA EUSKARAZ BISITA DAITEKE

Abuztutik Donibane-Lohizunen dagoen Ekomuseoak euskarazko zerbitzua eskaintzen du. Izan ere, Euskal Herriko ohituren museoak azalpenak euskaraz ere ematen hasi dira. Museo honetan hilabetero erakusketa ezberdinak izaten dira. Abuztuan eztiari buruzko erakusketa izan da eta irailean herri kirolena zabalduko da.

Urrea

■ Pasaiaiko Portuko Agintaritzak hiru urteko euskara plan bat abiatu du. Lehen aldia da Espainiako Estatuaren menpeko erakunde batek euskararen erabilera zabaltzeko halako plan bat egiten duela. Elhuyar enpresa izan da planaren egilea. Euskara menperatzen duten 34 langilek emango dute aurrera plana.

■ Batzuek aurrerapausoak ematen dituzte eta eta beste batzuk bere horretan geratzen dira. Horrelako gehiegi dago zoritxarrez. Oñatiko Zahor txokolata enpresa dugu horietako bat. Webgunean bere produktuen informazio ugari eskaintzen du, baina hizkuntzari dagokionean zero patatero. Ez dago hitz bat ere euskaraz.

Ikatz

ARRAUNAREN OLINPIADAK

Orain 120 urte jokatu ziren Donostiako lehen estropadak; 1879. ean. Pasaiaiko "Avante" traineruak irabazi zuen lehen bandera.

Harrezkero -arrazoiak arrazoi- arraunlariak beste 95 aldiz lehiatu dira Kontxako Bandera irabazteko. Orio da bandera gehien eraman duena: 30. Pasaiaiko San Pedrok 13. Donostiak, anfitrioiak, arraroa dirudien arren, 12 bandera irabazi ditu. Kontxako Bandera oriotarren kirol historiari lotua dago, eta aurtengo estropadek berezitasun bat dute: Oriok orain mende bat irabazi zuen Kontxako lehen bandera. Iaz garaile izan zen. Azken hamarkadan Pasaiaiko traineruak izan dira oriotarrei aurre egin dieten bakarrak; San Pedroko "Libia" nahiz San Juaneko "Erreka". Aurten, berriz, Castroko "La Marinela" trainerua jotzen dute arerio nagusizat. 5.556 metroko estropada eremua prest dute Donostian. Arraun Olinpiadak gertu daude.

Testuak: Mikel Asurmendi
Ainara Iraeta

Argazkiak: Alberto Elozegi

Kontxako estropadak iraileko lehen bi igandeetan jokatzen dira. Arraunzaleen festa egun nagusia bigarrena izaten da nolanahi ere. Jendea goizeko lehen orduetatik ibiltzen da Donostiako Alde Zaharreko kaleetan; probintziatik eta Bizkaitik joaten dira gehienak, eta oro har, Euskal Herriko txoko guztietatik, baita Kantabria, Asturias eta Galiziatik joan ere. Tabernak 10:00ak aldera irekitzen dituzte eta nork bere arraun taldearen elastikoa jantzirik, goizeko lehen orduetatik hasten da txikiteoa.

■ Kontxako badiatik beretik segitzen da estropada.

11:00ak aldera, ogitarteko eta ardo zahatoarekin Urgulera, Igeldora edo portura joaten dira ikusleak estropada jarraitzera. Estropada behar bezala jarraitzeko, ardo zahatoa, irratia, ogitartekoa eta prismatikoak eramaten dituzte beterranoek. Badira, hala ere, tabernako telebistan ikustea nahiago dutenak. Eguraldi ederretako igandeetan, jendez gainezka daude kale guztiak, gazte eta ez hain gazte, neska, mutil eta jarraitzaile guztiak nahasturik ibiltzen dira elkarri zirikatzen.

Estropada amaitzean, traineruak portura iristen dira, giro oso polita izaten da. Mementu alaiena bandera irabazi duen taldeak bizi ditu batez ere. Kolorez gainezka (gorria, horia, larroxa, zuria...), arraunlari guztiak eta haren jarraitzaile piloak elkartzen da portuan, ikuskitzuna zoragarria izaten da. Pintxoak eta txakolinaren mementuk datoz gero.

Aitorrek -"Aralar" tabernako nagusia- honela azaldu digu giroa: "Egun horretan txakolina da gehien kontsumitzen den edaria, arratsaldeko bostak arte etengabe ari gara txakolinak zerbitzatzen. Ordu hortatik aurrera alkoholaren efektuak nabariak izaten dira". Arraunzale gazteagoek ordea ez dute txakolinik edaten, sagardoa, garagardoa eta kalimotxoak baizik. Pintxoaren ordean, ogitartekoa jaten dute askotan eta alkoholaren efektua ere nabariagoa izaten da gazteengan. Traineru ezberdinen jarrai-

tzaileek elkar zirikatzen dute, baina beti ere, adiskidetasuna izaten da nagusi. Arratsalde partean, batzuek, muturrak berotuak jadanik, beren trainerua eta kolorea animatzen segitzen dute oraindik. Igandea izanik, jendea ez da berandu arte gelditzen, hurrengo egunean, ajearekin, baina beharrra joan behar baita.

APUSTAK GORA ETA BEHERA, DIRUA BARRA-BARRA. XIX. mendeko marinel eta arrantzaleentzat funtsezkoa zen ontzietan azkar ibiltzea. Portura lehengo iristen zen traineruak, prezio onenak lortzen zituen. 1920ko hamarkadatik aurrera, baporeek traineruen lekua hartu zuten arrantza munduan, eta denboraren poderioz, lana kirola bihurtu zen. Kirol

□ Arratsalde partean, batzuek, muturrak berotuak jada, beren trainerua eta kolorea animatzen segitzen dute oraindik

honen hazia ordea, euskaldunek norgehiagokarako duten afizioak erein zuen. Euskaldunek badute postura egiteko ohitura handia, herriko jaiak direla-eta, pilota partidaren nahiz edozein norgehiagokaren aitzakian. Badira baserririk gabe geldituak eta emaztea eskaini izan dutenak. Kontxako estropadetan trabes egiten dutenak ere ez dira gutxi, baina ehunka pezetako apustak baino ez dira egiten bertan.

Datu historikoen arabera, 1871 urtean, Hondarribia eta Pasaia elkarren arteko desasafioa jokatu zuten. Hondarribiatik Donostiaraino pasaitar eta hondarribitarak nor lasterragoan aritu ziren, pasaitarrak nagusituz. 1879an Donostiako Udalak bi traineru horiek deitu zituen herritarren artean ikusmin izugarria sortu zuen estropada hura jokatzeko. Horrela, Kontxako lehen bandera jokatu zen. Apustek eragin zuzena izan zuten lehiaketa mantentzeko.

Gaur egun, oraindik ere, jendea postura egiteko tokietara hurbiltzen da Kontxako estropaden egunean. Mota guztietako apustlariak dira, jarraitzaile sutsuak nahiz dibertitze aldera diru pixka bat jokatzen dutenak. Kontxako banderako sailkapena abuztuaren azken ostegunean jokatzen da aurten (arratsaldeko 18:30an) eta hura amaitu ostean hasiko dira apustak. Apustak, berez, Donostiako Turismo eta Ikuskizun Zentruak antolatzen ditu eta Begoña Saralegi da 1997tik koordinatzailea. Bi motako apustak egin daitezke, Begoñaren esanetan: "Alde batetik 'bizki bikoitza' bezala ezagutzen diren apustak daude. Lehenengo eta bigarren txandako irabazlea eta hurrengoa igarri behar dira. Beste apusta, 'iriste ordenarena' da. Honetan egun berean jokatzen den estropadaren klasifikazioa asmatu behar du apustlariak. Gehienek bigarren aukera hau egiten dute, zailagoa izan arren diru gehiago irabaz dezaketelako".

Jendea lehen estropada egunaren bezperan hasten da hurbiltzen Turismo eta Ikuskizun Zentruko bulegoetara postura egitera. Igandetik aurrera, berriz, estropadak gertutik jarraitzeko itsasertzean jarritako etxoletan postura egiten dute: "Estropada guztietara doazen ohiko apustlariak daude, baita bertatik pasa eta zortearrekin jolastea erabakitzen dutenak ere, aditu nahiz ez hain adituak, gazteak asko, nagu-

■ Etxeko egongelatik zuzenean

Kamerak helikopteroan, txalupetan eta petriletan

Kontxako bandera dago jokoan eta estropaden eguna da Donostian. Asko dira goizeko lehen ordutik Urgul mendira igotzen direnak irratia eta ardo zahatoarekin, aspaldiko ohitura jarraiki. Hala ere, gero eta gehiago dira etxeko egongelan eseri eta telebista pizten dutenak. Jarraitzaile beteranoek diotenez, ez du zer ikusirik giroan murgilduz estropadak ikusteak edo zure etxetik lasterketa jarraitzeak. Baina egia hauxe da: eguraldi ona, txarra, haizetsua edota sargoria, estropadak badira, bertan da telebista. Horregatik gero eta zale gehiagok etxean gelditzea aukeratzen du. Lehen planoak, protagonistekin elkarrizketak edota helikopterotik jasotako irudien ikusgarritasunak badute aukeran eragin zuzena. Baina nola egiten dute telebistako profesionalek lan konplexu hori? Nola egiten dute uretako lasterketa honen iruzkin zuzena, esatari baten ahotsarekin? Helikopteroko planoak, Donostiako portuan bizi den giroa, arraunlarien gertuko planoak, patroiekin elkarrizketak. Lehenengoan ongi egin behar den lana, zuzenean izanik, ez baita errepikatzeo aukerarik. ETBko iruzkinetan, Mikel Olazabalek eta Basarrik -Koxtapeko arraunlari izandakoak- egiten dute kontakizun nagusia. Honetaz gain, beste bi edo hiru kazetari izaten dira toki ezberdinetan; barruko balizetatik gertu, uretan kazetari bat izaten da, lasterketa gertutik jarraituz; beste kazetari bat epaileekin egoten da, denborak ezagutu eta taldeetako presidenteei elkarrizketak egiteko, eta hirugarren lankidea portuko arrapalan

izaten da, arraunlariak lehorrera iritsiko zain. Irudiak jasotzeko ordea, 8 kamera erabiltzen ditu ETBk: lehenengoa helikopterokan, hurrengoa, katamaranean eta beste sei kamerak lehorreran izaten dira. Kamera eta giza baliabide hauek guztiek unitate higikorri lotuak egon behar dute, bertan erretratatzaileak behar dituen irudiak eta ahotsak aukera ditzan. Hau guztia, zuzenean.

Juanan Legorburu, Euskal Telebistako langilea da eta 10 urtean zehar estropaden iruzkina egin izan du: *"Iruzkinean baino, estropadetako antolatzaileek jarri behar duten azpiegiturak du zailtasun nagusia. Desabantaila handienak eguraldia gaitzotzen denean izaten dira, noizbait estropadak bertan behera gelditu direlarik. Orain dela urte pare bat, estropadak igandean izanik, astelehenera atzeratu ziren eta azkenean, asteartean izan ziren. Honek guztiak dispositibo muntatzera eta desmuntatzera behartu gintuen behin eta berriz"*, azaldu digu.

Honen inguruko kontakizunen bat ere agertu digu: *"1992. urteko estropadetan, bigarren txandaren ostean, zodiakean zegoen nire lankide bat, arraunlari bat elkarrizketatzen hasi zen. Elkarrizketa ontzitik ontzira egiten hasi zen, besoa luzatu eta traineruko arraunlariarengana mikrofonoa gerturatu. Gorputz erdia baino gehiago bere ontzitik kanpo zuen eta azkenean, uretara joan zen, bere trasto guztiekin batera; blai blai eginga bukatu zuen. Gainera plano helikopterotik ikusi zen. Ordutik aurrera, elkarrizketatua gure ontzira pasatzen dugu, inor uretara eror ez dadin"* ●

siak ez hainbeste eta koadrila ugarik hartzen du parte apust hauetan. Giro izugarria izaten da eta jendeak urduritasunez jarraitzen du traineru bakoitza nola doan

jakin aldera. Finean, jolasten den diru kopurua oso aldakorra izaten da, eguraldi eta traineruen arabera aldatzen da", diosku Begoñak.

■ Aralar taberna da arraunzaleen eta apustularien txoko kuttuna.

Joan den urteko lehenengo igandeko estropadan 127.000 pezeta (5 mila libera) irabazi zituen gizonaz gogoratu da Begoña, bera izan baitzen "iriste ordena" asmatu zuen bakarra. Poltsikoak bero-bero joan zen etxera. Aurtan, berriz, bada datu erakargarri bat: iazko bigarren igandean ez zuen inork asmatu eta bildutako dirua 144.000 pezeta, aurtengo estropadetarako geratu zen.

TABERNETAKO APUSTUAK.

Irailako lehen bi estropada irrika biziz itxaroten dute arraunzaleek. Aipatutako Aralar taberna da arraunzaleen eta apustularien txoko kuttunenetariko bat; bere pintxo goxoengatik eta bertan jokatzeko diren apustengatik ere. Galiziarrek eta kantabiarrek ere sona handiko taberna denez, bertatik pasatzen dira bere traineruaren alde dirua jokatzeko. Aralar taberna izan aurretik, "Pako" izenez izan zen ezaguna. Orain dela 56 urte Beteluko Berganzos familia jabetu zen tabernaz, nafar hauek apustuzale amorratuak izaki.

Mota guztietako apustak egiten ziren Pako tabernan: pilota, arrauna eta herri kirol guztietakoak. Duela hamar urtetik Aitor Ormazabal da Aralar tabernako jabea. Aitor arraunzalea da eta bertara iristean, trabes kopuru handiak kikildu omen zuen. Haatik, Kontxako estropade-tako posturak mantentzea erabaki zuen: *"Ohitura polita da, nahiz guk ez dugun irabazirik. Guk diru trukaketa egiten dugu soilik. Apustak merezi du, oso giro polita sortzen baita. Ohitura hau mantentzea gustatuko litzaidake"*.

Apustzale gehienak arraunzaleak dira eta toki guztietatik etortzen dira. Baina badago gutxiengo bat, apustlari profesionalenak, lehiaketa mota guztietan trabes egiten dutenak: frontoietan, aizkol nahiz sega saio jokoetan. Aitorren hitzetan gehiengoak gizon helduak izaten dira eta euskaldunak: *"Gure tabernan dirua soilik onartzen dugu, baserriak eta horrelakoak ez ditugu onartzen"* dio Aitorrek. Zenbat diru, ordea? Diru dezent mugitzen dela baieztatu digu Aitorrek, baina diru gehien jokatzeko dutenak lagun taldeak izaten direla. Badira ere urtetik urtera galdu eta galtzen ez dakiten apustlariak, pasadizo mingarriak izaten dira urtero hartaz: *"Apustak egiteko era ezberdinak daude eta apust oso konple-*

xuak ere badira. Horregatik, interpreta-tzeko moduak daude eta galtzaile batzuk bira eman nahi izaten diote eginiko apus-tari".

Hain ziur, hainbat apustlari izango dela hil honen azken ostiralean Aralar tabernan goizeko hamarretatik aurrera. Apustak arbelean idatziko dira eta jen-deak ikusten duenaren arabera egingo du trabes: *"Egun hauetan gauza bitxi bat*

Joan den urteko bigarren igandean ez zuen inork asmatu eta bildutako dirua, 144.000 peze-ta, aurtengo estropadeta-rako geratu zen

gertatzen da: bezero guztiak bizkarrez egoten dira, barrara begira egon ordez" esan digu barrez Aitorrek.

ORIOK HOGEITA HAMAR BANDERA IRABAZI DITU JADA. Donostiako Estropaden historiak bat egiten dute Orio Arraun Elkartearekin. Hogeita hamar bandera irabazi dituzte oriotarrek dagoeneko. Hamarkada guztietan bande-

ra bat irabazi dute gutxienez. Mende bat bete da lehenbiziko bandera eskuratu zutela eta berebiziko giroa dago Orio herrian.

Oriok arraunlari, patroik eta entrena-tzaile handiak eman ditu. Lizarraldeta-rak nabarmendu dira horien artean: "altxerritarak". Orioko egungo entrena-tzailea Miguel Anjel Lizarralde da, duela hogeita hamar urteko arraunlari eta patroik ospetsuaren semea. Beste "altxerri" ere bada, haren anaia eta egungo "altxerri" gaztearen osaba: Jose Ramon Lizarralde, "Altzerri" ere deitua: *"Orduan ere orain beste jende biltzen zen Donostiako estropadetan. Neroni 10 urterekin joan nintzen Donostiara lehenbiziko aldiz eta 22 urterekin irabazi nuen lehen bandera. Nork bere burua Kontxako badian ikus-tea izugarria da, eta gaur egun oraindik ere Orioko mutil koskorrek halaxe bizi dute"* adierazi digu Jose Ramonek.

Hamaika aldiz jokatu zuen Jose Ramonek Kontxako Bandera. Trainerua-ren barruan ibilitakoak baino ez omen ditu kontuan hartzen, ordea. Entrenatzaile bezala bat irabazi zuen eta arraunlari gisa lau. Beste hirutan txapeldunorde geratu zen. Oriotarrek horiek galdutzat jotzen dituztela dio altxerritar honek: *"Orion irabaztea aurrena ateratzea da,*

Antonio Campos. Orio Arraun Elkarteko lehen presidentea

"Tradizioa galdu gabe olinpismorantz", izan zen gure lehen lema"

Orio Arraun Elkartearen sortzailetariko bat zara eta lehen presidentea. Arraunaren historia luzea kontuan harturik deigarria da elkarteak 1965ean sortu izana.

Ordura arte elkarterik ez zen, udalaren inguruan ibiltzen zen lagun talde batek kudeatzen zuen arrauna. Oriok lehen bandera 1901ean irabazi arren, ordura arte herrian ez zegoen arraun elkarterik. Elkarteak gazte koadrila batek sortu zuen arraun olinpikoa egiteko helburuz. Beste tokitan arraun olinpikoa egiten bazen, zergatik ez hemen? Eslogan batekin sortu genuen: *"Tradizioa galdu gabe olinpismorantz"*.

Iraultza ekarri omen zenuten Oriora eta arraun mundura orobat.

Hasieran bakarrik banku mugiko-reen aritzeko asmoarik hasi ginen, ez trainerua ateratzeko asmoz. Orio Arraun Elkartearen trainerua ez zen atera 1970a arte. Ordura arte traineruko arraunketa ez zen kirol bezala hartzen, lehiaketa gisa baizik.

1970ean Kontxan irabazi zenuen banderak mugarriz izaten segitzen du arraunaren historian.

Parisera joan ginen kirol mediku zentro batera. Artean honelakorik ez zen egiten hemen. Prestakuntza berezi bat jarri zieten arraunlariari. Talde gazte hark gorputz atletikoki prestatua ekarri zuen arraunera. Kontxara joan eta minutu bat kendu genion bigarrenari. Jendea harriturik. Teknikoki aldaketa eta iraultza izan zen. Txalupa berria ere atera genuen, tostak edo eserlekuak mekanikoak jarri genituen, batoleteak mugitzeko sistema berri batez jarri ere bai.

Kontxako Bandera berezia da inola ere, ezta?

Ziklismoan Tourra edo futbolekoan Champions Ligue irabaztea bezala da. Estropada guztiak irabazi izan arren, Kontxakoa galtzen baduzu, dena galduta bezala geratzen zara. Kontxako Bandera irabaztearekin, denboraldia libratzen duzu neurri handi batean ●

■ Altxerri eta Campos kontu-kontari.

■ Jose Luis Korta. Castroko Arraun Klubaren entrenatzailea

“Klubak behin ere ez du irabazi Kontxan eta mundiala litzateke irabaztea”

Kontxako 11 bandera irabazi dituzu arraunlari, patroï eta entrenatzaile gisa. Azkenekoa 1997an eskuratu zenuen Orioko traineruarekin. Nola ikusten duzu aurtengo bandera?

Lehenik kanporaketa pasa behar da, hori da denoi beldurra ematen diguna. Proba bakarrean jokatzeko da eta itsasoa dela, haizea dela edo beste dela kanpoan gera zaitezke erraz. Kontxan aritzeko lehenik sailkatu beharra dago.

■ **Entrenatzailea zara, eta patroï eta arrunlari gisa ari zara oraindik ere. Aukeran arraunlari gisa aritzeko prest?**

Edozein gauza izan liteke. Arraunean, patroï gisa edo motorean ere joan naiteke. Estropada batzuk egin ditut arraunean, arraunlari batzuei atsedena emateagatik. Eguraldi ona eginez gero ez naiz arraunlari bezala aterako, eguraldi txarra bada, baliteke.

■ Korta entrenatzaile lanetan.

■ **Lau urte dira Castrora joan zinela. Zer moduz?**

Euskal Herritik hurbil naiz eta bizimodua beti bezala egiten dut: azkar ibili nahi eta ezinean; denoi gertatzen zaiguna ezta? Kirol ikuspuntutik, Oriotik hona etortzea, lehen mailatik hirugarren mailara etortzea bezala izan zen. Castro puntan jartzea izan genuen erronka eta denboraldi honetan lortzen ari gara. Ez genuen inondik egiten ari garena posible ikusten, baina lan asko eginez dena da posible. Bizi dugun egoera ona azkeneko lau urtetako emaitza da.

■ **“La Marinera” omen da “Txiki” txalupari aurre egin diezaiokeen bakarra. Diotenez, aurtun Orioren aurkari zuzenena zarete Kontxako estropadetan?**

Euskal Ligako sailkapenean lehenak gaude, Ondarroan eta Hondarribian irabazle izan gara, baina Orioren gora etorri da eta berriz ere izugarri ondo dabil. Klub honek behin ere ez du irabazi “La Marinera”rekin Kontxan eta hori mundiala litzateke ●

bigarrena eginez gero galdutzat jotzen da. Zer egin duzue, galdu edo irabazi?”. Txapeldunen mentalizazioa dago. Arrauna kirola baino zerbait gehiago da. Ez da futbola, esaterako. Orion kirola parte hartzeko da, baina arrauna irabazteko. Arraunean galduz gero biharamuna ez da berdina Orion. Eta areago Kontxako Bandera galduz gero, zaletuak bere baitan darama galdu izanaren samina.

Jendeak ulertzen ote du arraunari buruz, ordea? Antonio Camposen aburuz, jendeak ideiarik ez du oro har, arraunaz ulertzen duen inor gutxi dago; arraunean ibilitakoek baino ez dute ulertzen. Hauek arraunlariak eta trainerua ondo doazen beherehala antzematen dute, gainontzekoek ezer gutxi. Jose Ramon Lizarralderen ustez, kritikak ere erraz egin dira. Gauzak ez badoaz uste eta nahi bezala, batzuek ezin dute onartu traineruaren ibilera: “Jendeak uste du beti puntan ibiltzea dagoela. Zarauzko estropada pasa ondoren hasi behar zaio Donostiako banderari begiratzen. Jendeak hasieratik estropadak irabazi nahi ditu, eta ezin da hasieratik topean hasi. Jendea horregatik berehala hasten da kritikatzeko, ez du

ikusten kirol puntua lortzeko eraman behar den eboluzioa, ez du onartu nahi. Azalduta ere, datorren urtean berdin ibiliko da kritikatzeko”.

ESAMESERAKO AITZAKIA.

Lehia dagoen lekuan postura egiten da eskuarki. Jose Ramon eta Antonioren esanera, 5.000 pezetak jokatuagatik ez da ezer aldatzen. Arraun munduan ere jokoa ez da errenta, esameserako aitzakia baizik: “Ordea, diru asko jokatzeko duenak segurutzat nahi du egin eta irabazten ez badu, hurrengo egunean esamesak zabaltzen hasten dira: ez dakiela non nor

□ **“Zarauzko estropada pasata hasi behar zaio Donostiako Banderari begiratzen”** **J.R. LIZARRALDE “ALTXERRI”**

ikusi duela gauean tratua egiten, norbait arrunlari bat erosi duela, arraunlari batek tongo egin duela”. Jendeak jokatzen badu diru asko duelako da, eta, irabazi edo galdu, isilean pasatzen da.

Igandeari begira daude oriotarrak, edo ijituak ere deituak. Arraun munduan baina, “Agiluchos” deituak dira oriotarrak. Kontxako Bandera irabaziz gero

lehertze moduko bat izango da Orioren festa izugarria 1901-2001 mendeurrenaren dela-eta. Ez dira fidatzen ordea. Lehenik sailkatu behar da, eta bi txandatan aritu gero. Txandatan egun batetik bestera aldatzea handiak izaten dira, eta itsasoa edo haizea dela medio denbora dezente kentzen ahal dio traineru batek besteari. Bigarren txanda irabazita ere, badago banderarik gabe geratzea Jose Ramonek gogoratu bezala: “Balizke asko esateko dute, barneetik edo kanpotik joatea ezberdina da, baina eragin gehiago dute txandek. Faberitoak txanda ezberdinetan aritzen dira lehen egunean, eta aldeek erabakitzen dute ohorezko txandan. Bigarrenean irabazi bai, baina bandera galdu. Nik bi bandera galdu nituen halaxe”. Horrelakoetan jarraitzaileen artean bihotzak agintzen du eta buruak ez ditu ikusten txalupa barnean bizitakoak.

AMILIBIA ONTZIGILEA. Ez da harritzekoa arraunontzi enpresa egile esanguratsuen oriotarra izatea. Juan Luis Amilibia dugu nagusia. Orioren Arraun Elkartearen sortzaileetako bat. Luis Mari Amilibia lehengusuak berarekin dihardu ontzigintzan. Orain gutxi arte egurrezko

traineru ederrak erabiltzen ziren arraun-
nean -Oriko Ikazetak eginak-, garaiko
aurrerapenek ordea, karbono eta
poliester gaiak ekarri zituzten ontzin-
gintzara ere. Amilibiatarrek izan dira
zuntzeko ontziak egiten aitzindariak,
Kontxako Banderan lehiatuko diren
txalupa gehienak beraiek eginak dira,
Pasaiako San Pedrorena salbu, Juan
Carlos Fontan patroio historikoa arotza
izaki, berauek beretzako propio egiten
hasiak dira. Galizian, bestalde, Cuesta
enpresa ari da. Traineru batek 3 milioi
pezeta (120.000 libera) inguru balio
du. 200 kilo pisatu behar du ezinbes-
tean, eta 12 metroko eslora eta 190
zentimetroko zabalera behar ditu
gehienez: "Ontziak egiteko moldea
Arraun Federazioaren eta Kluben
akordioz egina da. Neurri hauek
barrukoak dira, baina barrutikoak
izan ordez kanpokoak beharko lukete
izan. Modu horretara, mutil handiagoak
ere sartu litezke eta txalupak askoz azka-
rrago ibiliko lirateke", dio Luis Maria
Amilibiak. Altxerrik ordea, oso zaila
ikusten du neurriz aldatzea: "Azkarrago
joatekotan bai, baina 15 metroko lau
traineru lau balizetan arraunketan egite-
ko eremu zabalagoa behar duzu. Ziabo-
ga egiteko zabalera handiagoa beharko
lukete. Baliza batetik bestera 50 metro
daude orain, eta neurriz aldatuz gero 60
metro beharko lirateke. Toki askotan
arrauna egiteko eremuarekin arazoak
dituzte orain, beraz, ezinezkoa litzateke".

Ikusmoldeak ikusmolde, Pasaiako
nahiz Castroko traineruak dituzte gogoan
oriotar hauek. Koxtapeko "Erreka" eta
Castroko "La Marinera". Untzi hauek
dira oriotarren "Txiki" traineruaren aur-
kari gogorrenak aurtan.

■ Amilibiatarren lantegian: Antonio Campos, Luis Maria Amilibia eta Altxerri.

PASAIKOA LEHIA HISTORI- KOA.

Miguel Tardagila Kontxako
estropaden koordinazio lanetan dabil
aspalditik eta Epai Eskolako presidentea
izan zen 1995era arte. Bere ustez, estro-
padak kirol lehia bilakatu zirelako ez
ziren desagertu. Portu ezberdinen arteko
lehia horrek mantendu ditu estropadak
bizirik, Galiziatik Euskal Herrira zabal-
tzen den kirola eta afizioa. Zorionez,
norgehiagoka honek mantendu du kirola,
bestela estropadak aspaldian desa-
gertuta egongo ziren. Miguelen ustez,
historikoki, Galizia, Asturias, Kanta-
bria, Bizkaia eta Gipuzkoako federazio-
en arteko norgehiagokak izan dira, eta
lurralde federazio bakoitzeko taldeen
arteko saminak sortu ere. Gipuzkoan
adibidez izugarrizko haserraldiak daude
oraindik.

Pasaiakoa da betidanik lehia ezagu-
nena. Pasaian arraunlari ugari eta onak
sortu dira eta haien arteko lehiak ere uga-
riak eta ahaztezinak dira. Uda partean ez
da beste hizketagairik izaten Pasaian eta
bere inguruan. Urduritasuna usaindu
daiteke Pasaiako bokalean. Miguelek
honela ikusten du arazoa: "Hurbiltasun
geografikoak badu lehia honetan zeriku-
siririk, bakoitzak bere herria eta haren
interesak defendatu nahi dituelako.
Finean, Kontxako bandera irabazten
duenak, pareko herrikoak garaitu dituela
erakusten du; harrotasun sentimendu bat
ere bada neurri handi batean".

Garai batean, indarrak elkartu zituz-
ten eta traineru bakarrarekin joan ziren
Kontxako estropadara, baita bandera ira-
bazi ere. San Pedroko sei arraunlari ziren
eta zazpi San Juanekoak. Patroia San

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde hizkuntzen
urte europarrean

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

■ Estropada amaitu ostean giro lehergarria izaten da Kontxan.

Pedroko Aita Manuel zen. Beraien arteko haserraldi eta bekaizkeriarengatik bata-sunak urte bakarra iraun zuen; hurrengo lehiaketarako banatu ziren berriro ere. Miguelen ustez “elkarrekin jarraitu izan balute, Orio gaintitu ahalko lukete”.

Orain ere San Juan herrian bi traineru daude, Donibaneko Arraunlariak eta Kox-tape. Zergatik baina, horrelako herri txiki batean bi talde eta bi traineru? Beraien artean -entrenatzaile eta arraunlarien artean- ados jartzen ez zirenez banatu egin zirelako. Izugarrizko haserreak izan ziren, herria bitan banatu zen eta familiak ere hautsi ziren. Ez da, hala ere, gertatzen den lehenengo aldia. 50eko hamarkadan ere San Juanen bi traineru izan baitziren. Orduan ere haserraldi mota berberagatik: “Banaketa hau ez da inte-res ekonomikoengatik izan, beste arrazoi batzu izan dira, azken finean San Juan herri txiki bat da eta donibandarrek badute bere

izaera propioa ere; herria eta herritarrek ezagutu beharra dago ulertzeko. Gero elkartu egin ziren berriro ere eta ez dut esperantza galtzen; ziur naiz Koxtape eta Donibaneko Arraunlariak berriz ere elkartuko direla”.

Miguelen esan digunez “arrauna ere kirol komertziala bilakatu da eta honek, gauzak asko aldatu ditu. Hasieran bi herri ziren. Egun, ordea, bi marka komertzial daude. Jende asko mugitzen da eta dirua ere barra-barra mugitzen da. Kirol honen atzean ere interes ekonomiko ugari eta indartsu dago. Hau ere beste kirol bat da finean. Garai batean gertatu zen bezala, Pasaia San Pedro,

Koxtape eta Donibaneko Arraunlariak noizbait elkartuko ote dira? Ezin jakin. Miguelek ez du ezetz borobilik esaten, ezta baiezkorik ere ez”.

CASTRO FAVORITO ARTEAN.

Castroko Agustin Anglada presidentek honela esan digu: “Gure taldea urtea oso ona egiten ari da, herria zinez ilusionaturik dago, zaletuak oso baikor dira, arraun proba guztietara joaten dira. Gainera ligako lehen lekuan gaude”. Oriotarrek kastrotarrak lehen aurkari bezala jotzen dituztela jakinarazi diogu Angladari: “Kontxako Bandera Orio eta Castroren arteko lehia soila bezala saldu nahi du prentsak. Baina bada irabazle posible

“Bizkaitik lau joatea normala da, agian larregi da Gipuzkoatik denak joatea” PATXI BILBAO. URDAIBAI

gehiago ere. Agian, batzuei interesatzen zaie horrela agertzea, traineru hoberenak izan garelako denboraldian. Ezin dugu tranpa horretan erori. Pasaia traineruak eta galiziarrek ere hor daude, oso indartsuak”. Kasu, hala ere! Castro Espainiako Txapelketa irabaztetik dator. 8.000 pertsona atera zen herriko plazara arraunlariak zoriontzera: “Kontxako Bandera Olinpiar Jokoa dira Castrorentzat, ez dugu inoiz irabazi. Duela bi urte izan ginen, baina iaz kanpoan geratu ginen. Sailkatzea jada lorpen bat da. Errespetu handia diogu horregatik”, esan digu Angladak.

BIZKAITARRAK BAZTERTUAK.

Gipuzkoako traineru guztiek plaza libre dute Kontxan. Bizkaitik lau datoz, eta Santander, Asturias eta Galiziatik bina. Horrela dago arautua. Guztira hogeita-bost traineru inguru lehiatuko dira. Patxi Bilbao Bermeoko Urdaibai taldearen entrenatzailea da. Sailkatzeko araua aritu gara: “Bizkaitik lau joatea normala da, agian larregi da Gipuzkoatik denak joatea. Kontxako Bandera izanda ere, gipuzkoarren kopurua ere murriztu beharko litzateke. Traineru gehiegi egoten da, txanda asko, haizea eta itsasoaren gorabeherak handiak dira, baita ustekabeak ere. Kanpoan geratzeko arrisku handia dago”.

Donostiara moral handiz etorriko dira edonola ere: “Bermeo herri arrantzalea izanagatik ez du tradizioz arraun munduan. Ez da beste herrien mailan izan sekula, aurtun sekulako denboraldia egiten ari gara eta jendea pozik dago. Arrantzalea mundua berpiztu da zelanbait”.

Urdaibai “Bou Bizkaia” trainerua orain urte bi aritu zen Kontxako Banderan, hirugarren postua egin zuen. Aurtengoan postu bera errepikatzea garaipen itzela litzateke bermeotarrentzat.

Pablo Fernandez Lekeitioko Isuntza taldearen entrenatzailea da: “Guretzat ere urteko helburu garrantzikoena da Donostian egotea. Orain bi urte egon ginen azken aldiz. Joan den urtean sailkapen saiora joan arren, kanpoan gelditu ginen”.

Bilbo Hiria estropada amaitu berrian,

Isuntza aurtun ez dela Donostian egongo jakin dugu. Lau segundurengatik ez dira Kontxako banderaren sailkapen proban lehiatuko.

Urdaibai, Ondarroa, Santur-

tzi eta Elantxobe-Arkote dira Bizkaiko ordezkariak: “Giputxiak pixka bat berezi-tuak dira Kontxako banderarako, eta bizkaitarrak apurtxo bat marginatuak gaude. Gipuzkoako traineru guztiak doaz, eta Bizkaiko lau bakarrik. Iaz egon ginen eta lehia itzela izan zen klasifikatzeko”, esan digu Pablok.

Lekeitiarrentzat kolpe latza izan da Kontxarako sailkapenetik kanpo gertatzea. Haatik, adorea atxikiko dutela esan digu Pablok: “Azken urteotan gauzak asko aldatu dira arraunean, fitxaketak eta guzti egiten dira hainbat klubetan. Gu ondo gabilta, baina Kontxan aritze-kopuntakoa izan behar duzu” ●

■ Iñaki Iturain

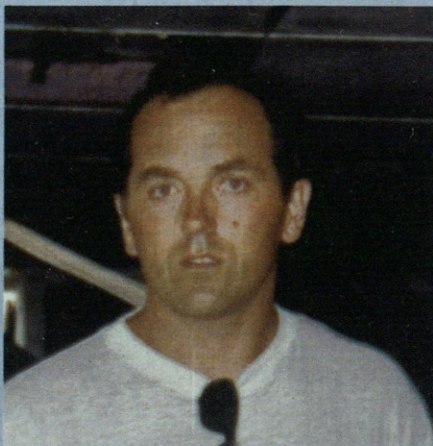
“Arraunak asko eman dio Oriori, ez dago zalantzarik, baina Oriok ere bai arraunari”

Ehun urte dira Orioko arraunlarien historia hasi zenetik, 1901ean, mende oso bat. Ez zen hura izan oriotarrek jokatuako aurreneko estropada, baina bai irabazitako lehena, eta oriotarrentzat irabazteak bakarrik balio du, gainontzekoa galtzea da. Beraz, 1901 artekoa aurre-historiatzat jotzen dute Orion.

Mila bederatzirehun eta lehenengo urtean, maiatzaren 14an, Kantauriko azken balea harrapatu zuten; eta lau hilabete geroago Kontxako beren lehen bandera irabazi zuten. Bien bila, balea eta bandera, arraunean joan ziren. Geroztik, herri honen nortasuna eta izaera guztiz lotuta ibili da kirol horrekin, arraunketarekin.

Bi gertaera historiko haietan gizon bat agertzen zaigu protagonista nagusi: Manuel Olaizola. Bietan joan zen mutilen patroir. Gizon hark eman zion, beraz, hasiera Orioko arraunlarien historiari; herri txiki baten historia handiari.

Ehun urteko historia horretan gauza asko aldatu da, bai Donostiako estropadan, bai Orioko traineruan. Orduan mutil guztiek herrikoak eta arrantzaleak behar zuten izan. Gaur egun ez dago arrantzale bakar bat oriotarren tostetan, beren lanagatik ezinezkoa dute eta denak lehorrekoak dira. Gainera, inguruko herrietako mutil batzuk ez ezik, Asturiaseko bat ere badoa oriotarren txalupan. Beste ontzi batean errumaniarrak ere badabil-tza. Orain ehun urteko bandera hura soinean ator txuria eta buruan txapela zutela eskuratu zuten. Eta, orain ehun urteko patroia, Manuel Olaizola, euskaldun elebakarra zen: Donostia-tik elkarriketa bat egitera joandako “Ciaboga” aldizkari-koak erdaraz hasi zitzaizkion eta erantzuten ez ziela ikusita, euskaraz probatu eta orduan lortu zuten bestela sekula gauzatuko ez zen elkarriketa hura; handik ehun urtera oriotarrek darabilten patroir donostiarra euskaldun berria da, jator askoa bera! Manuel oinez etorri omen zen orain ehun urte bere mutilekin Donostia-

■ Iñaki Iturainek aurki plazaratuko du Orioko arraunari buruzko liburua.

tik, Igeldotik barrena. Oskar automobilez etortzen da Donostiatik Oriora egunero entrenamendua egitera. Hain zuzen, ibilgailu hori izan da, automobila, historia horretako punturik beltzena, oriotarrei hainbat arraunlari kendu diena; horien artean, izan duten patroirik handienetako: “Txiki”. Hain zuzen “Txiki”k ematen dio izena oraingo traineruari; azken urteotan erabili duten ontziari ere errepi-dean galdutako mutil batek eman zion izena: “Kanpa”k.

Aurten betiko grina bera jarriko dute irabazteko oriotarrek, beharbada handi-xeagoa mendeurrena dela-eta. Grina horrexek eraman ditu oriotarrak historia handi hori osatzera. Ehun urteotan 87 bider jokatu da Kontxako estropada. 13

aldiz ez zen izan; gerragatik batzuetan, Donostiako agintari kaskarin batzuegatik 1901etik 1909ra, arraunlari-ek ematen zuten ikuskizuna zarpailegia zelako orduko turistentzat. 87 urte horietan Oriok 30 aldiz irabazi du bandera. Bandera horiek era-kusten dute, beste ezerk baino hobeto denboraren iragana: kataluniarren senyeraren itxura du lehen bandera hark, geroztik hiru koloreko bi bandera errepublikar, Francok emandako hainbat bandera espainol eta azken urteetako bandera txuriek osatu dute ondarea.

Aurten ospakizun handiak izango dituzte herrian. Liburu bat argitaratu dute eta beste bi bidean dira; hiruen artean historia hori jasotzen dute. Erakusketa bat ere izango da, zabal-tzeaz duten kiroldegian; besteak beste, dauzkaten 300dik gora bandera erakusteko. Bukatzeko, festa handi bat egin nahi dute, bazkaritan Orioko traineruan, noizbait, joandako mutil denak elkartzeko asmotan; ehunka izango dira.

Oriotar batzuei ikasteko falta zaien gauza bakarra haxe da: norgehiagoka batean, edozein dela ere, inportanteagoa dela nor izatea gehiago izatea baino. Nolanahi ere, arraunak asko eman dio Oriori, ez dago zalantzarik, baina Oriok ere bai arraunari ●

www.kaixo.com

Zer egin duzu uda honetan urtebeteko haurrarekin? Lanean aritu zaren bitartean nork zaindu dizu? Eraman al duzu haurtzaindegira? Eta gainerakoak eskolara hasi diren honetan? Nola moldatu zara? Eta eskolara eramateko aukera bazenu eramango al zenuke?

JAIO ORDUKO ESKOLARA?

Gaur egun Euskal Herriko jaiotze tasa 0,96koa da. Euskaldunek seme-alaba gehiago izan nahi dituzte, baina diru kontuak eta haurrak zaintzeko zailtasunak dira ondorengotza ez izateko ematen dituzten arrazoi nagusiak. Eusko Jaurlaritzak "Seme-Alabak dituzten Familiak laguntzeko Erakundearteko Plangintza" aurkeztu zuen apirillean. Haur Eskolen Koordinakundea, sindikatuak eta guraso batzuk ez daude inolaz ere ados. Bitartean zer egin haurtxoeekin? Nork zainduko ditu? Zenbat kostatuko zaigu haur bakoitzaren zaintzea?

Gaur egungo gizartea, XXI. mendearen hasieran, aldaketa sakonak jasaten ari da, eta aldaketa hauek badute bere isla familian, lan baldintzetan eta gizarteko alor anitzetan. Bada, gaurkotze honen ondorioz, euskaldun guztiak ardurtzen gaituen arazo bat: Euskal Herriko jaiotze tasa baxua, Europako baxuena. Belaunaldi erreleboa bermatzeko %2,1ean dago kokatua tasa hau. 2010 eta 2025 urteen artean esku indar aktiboa %21,4 jeitsiko da Eurostatek eginiko ikerketaren arabera. Arazo honen aurrean Eusko Jaurlaritzak "Seme-Alabak dituzten Familiak laguntzeko Erakundearteko Plangintza" aurkeztu zuen apirillean, jaiotze tasa handitzeko nahiaz.

GURASO IZAN NAHI ETA EZIN.

Euskal gazteriaren %54ak dioenez seme-alaba gehiago izan nahi dituzte, baina ez dira ausartzen "guztia oso garestia delako" alde batetik, eta "lanean ari bazara, ezin dituzulako haurrak zaindu" bestetik. Gobernuaren planaren helburua zailtasun ekonomiko eta laboralak gainditzea da,

ALBERTO ELOSEGI

■ 0 eta 3 urte bitarteko haurren zainketa-heziketa da eztabaidagai.

euskaldunek nahi adina ume izan ditzaten. Arazoa ordea, planteatzen dituen neurri eta baldintzetan sortzen da. Eusko Jaurlaritzak gurasoen eszendentziak

□ Haur Eskolen Koordinakundearen ustetan, planak familia du sujetu nagusi eta ez ditu haur eskubideak bermatzen

errazteko neurriak bultzatuko ditu, haurrak zaintzeko lanorduak gutxitzeko neurriak; Hezkuntza Saila eta Justizi, Lan eta Gizarte Segurtasun Sailaren arteko akordioa dela eta sortu dira desadostasun nagusiak, ordea.

Eusko Jaurlaritzaren planak lau zutabe nagusi ditu: neurri ekonomiko eta fiskalak; zerbitzu sozialen eskaintza hau-

rrak dituzten familientzat, familia eta lana ongi ezkontzeko neurrien ezarpena eta sentsibilizazio neurriak. Guzti hau familiek nahi adina seme-alaba izan ditzaten eta hauxe oztopatzen duten zailtasun ekonomiko eta sozialak gainditzeko. Plangintza hau gauzatzeak izugarritzko diru kopurua eskatzen du: 2002 urterako 9.650 milioi pezeta, 2003 urterako 10.975 milioi pezeta, 2004 urterako 12.500 milioi pezeta eta bukatzeko, 2005 urteko aurrekontua 13.925 milioi pezetakoa da.

Haur Eskolen Koordinakundearen ustetan, plan honek familia du sujetu nagusi eta haurraren eskubideak ez ditu bermatzen.

KALITATEZKO HEZKUNTZAREN ALDE.

Eusko Jaurlaritzak apirillean aurkeztu zuen plan honek kritika ugari jaso ditu, hauen artean Haur Eskolen Koordinakundeko partaideena. Izaskun

Madariaga, koordinakundeko bazkidearen hitzetan "0-3 urte adin tarteko haurren heziketa Hezkuntza Sailetik ateratzea oso larria dela uste dugu; orain dela

30 urteko egoera berdineratu bueltatzea litzateke. Honek Hezkuntza Saileko arduratik kanpo uzten du adin horretako haurren heziketa eta ez da bermatzen haur guztien heziketarako eskubide unibertsala".

Koordinakundearen ustetan plan honek familia du batez ere kontuan, eta haurraren heziketaren kalitateak ez du inongo tokirik. Gurasoen, batez ere gizonezkoen lanorduen gutxitzeak, dirulaguntzak jasoko ditu eta haurrak etxean zaintzeko asistentzia eskaintzen da. Dimentsio asistentzialak du pisu astunena eta haurraren heziketa bigarren tokian

■ Europako esperientziak

Italia

REGGIO EMILIAKO ESKOLEN HEZKUNTZA PROIEKTUA. Reggio Emilia herriko Udal haur eskolak bereziak dira; haurra da guztiaren zutabe eta erdigune; herri osoa dago inplikaturik haurren heziketan. Proiektuaren muina haurra da eta elkarriketa eta presentzia eskatzen dituzte, bereziki, hezitzaile eta familiarena.

"Entzute" hitza da esperientzia honetan klabeetako bat eta proposamenaren abiapuntua honakoa da: gutako bakoitzak, haur bakoitzak, bere berezitasunak ditu eta berezitasun horiek dira, hain justu, entzun behar direnak. Entzuketa da beste batekin elkartu ondoren sortzen den lehen jarrera. Bestalde, haurrak esateko asko dute eta eskolan badakite bere gauzarik eta pentsamendurik hoberenak eta tentsioak adierazteko aukera izango dutela antzatsunaren bidez.

MODENAKO HAUR ESKOLAK. Italia iparraldean dagoen Modena hirian 0-6 urte bitarteko haurrei zuzendutako Hezkuntza Zerbitzu Integratua dute. 180.000 biztanletako hiri honetan 16 udal haurtzandegi, 13 itunpeko haurtzandegi, 3 jolas zentro, aire libreko 3 lorategi, irakurketa gune bat, familientzako 4 zentro eta udako beste 4 zentro daude. 0-3 urteko haurren %34ak zerbitzu horiek erabiltzen ditu.

Suedia HAUR ESKOLA ETA ZERBITZUAK.

1995 urteko legediaren arabera, langile edo ikasle diren guraso guztiek dute plaza bat izateko eskubidea diru publikoarekin finantzatzeko zentruetan (bal-din eta haurra 1-12 urte bitartekoa bada). Zentru hauek Ongizate Zerbitzu Sistemaren menpe daude nahiz eta Hezkuntzara pasatzeko ahalgintzetan ari diren. Sistema berdinarekin menpe aurkitzen dira eskolatuak dauden haurrentzako denbora libre eta aisialdi zerbitzuak, guztiak Udalaren kompetentziakoak.

DAGHEM ZENTROAK. Jaiotzeko unetik 7 urte bitarteko zentruak dira baina haur guztiak urte eta erdirekin hasten dira amatasun baxak denbora hori irauten duelako. Gero eta haur gehiago 6 urterekin eskolatzen dira.

Zentru hauen egitura oso berezia da; ez dute gure ikastetxetan bezala adin bakoitzeko gela bat, baizik eta moduluka daude antolatuta. 1-3 urtekoak alde batetik, eta 3-6/7 urtekoak bestetik. Moduluen banaketak etxearen antzekoak izan nahi du, sukalde, komun eta gelek. Bakoitza tailer bat da, psikomotrizitatea lantzeko, aroztegi bezala prestatua dagoena, garbiketarako egiteko komuna, sukaldea bazkaltzeko... Badago haurra bakarrik egoteko gela bat, irakaslerik gabe,

eta irakasleen atsedenerako beste bat.

Datu bitxi bat: hain lurralde hotza izanik, kalean bizitzea-ri garrantzi handia ematen diote, naturaren ezagutzeari, errespetuari... 15º baino gutxiago ez den bitartean, haur guztiak kalean ibiltzen dira.

24 ORDUKO ZERBITZUAK. Gaueko zerbitzuak eskaintzen dira, beti ere baldintza batekin. Haurra bertara joateko familiak beharra justifikatu behar du eta ezin dira lotara bakarrik eraman, gutxienez 2 ordu lehenago eta 2 beranduago arte egon behar dute bertan, talde bizitza minimo bat egiteko. Arduradunek diotenez, haur gutxi joaten dira.

ÖPPEN FÖRSKOLA. Zentro hauek irekiak dira, hau da, nahi duten haurrak joan daitezke eta nahi duten denboraz, baina beraien guraso edo arduradunekin; ezin dira bakarrik gelditu. Doakoak dira. Bertan arduradun bat dago egunero aktibitateak prestatzeko, baina ez du bere gain hartzen haurraren ardura, ezta istiluak egoten direnean ere. Ardura hori umearekin etortzen denarena da.

Zentru hauen helburua haurrak hurrekin egotea eta ikas-terko aukera eskaintzea izaten da, esparru sozial berriak ezagutaraziz. Bestalde, helduei ere topagune bat eskaintzen diete isolamendu soziala gainditzearren; guraso eskola izatea ere helburuen artean dago. Honetaz gain bada- go haurdunaldiko zerbitzu berezi bat, hamabostero emaginaren kontrola eskainiz.

ALBERTO ELOSEGI

■ Haurra zaindu ala hezi?

Alemania

Alemaniar konstituzioak herrialde hartako bizilagun guztiek beraien izaera gartzeko, eskola eta lanbidea aukeratzeko eskubidea dutela dio.

Marko honetan kokaturik, Alemanian haur heziketa haurtzaroko lorategi edo "Kindergarden" bezala ezagutzen diren zentruen esku dago. Zentru hauek ez daude hezkuntza sistemaren barnean, haurtzaro asistentzia kontsideratuak direlako. Honez gain, lorategi hauek ez dute jabetza publikorik, instituzio ezberdinen edo udaletxeenak izaten dira. Hezkuntza epe honetako helburua bakoitzaren izaeraren garapena eta gizarte hezkuntza dira eta haurrek jolasaren bidez ikasten dute gehienbat.

Goizeko ordutegia dute eta oso gutxi eskaintzen dute arratsalde umeak bertan uzteko posibilitatea.

1996 urtetik haurtzaroko lorategi hauetan toki bat izateko eskubidea onartua dago eta ondorioz, zentru berriak eraikitzen ari dira. Hala ere, erabakia librea da erabat, gurasoek aukeratzen dute haurra bertara eraman nahi duten edo ez, eta ordaindu beharrekoa soldataren arabera da. 1996 urtean, 0 eta 3 urte arteko haurren %67a joaten zen haurtzaro lorategi hauetara ●

ALBERTO ELOSEGI

■ Haur txikiak ere eskolara eraman behar dira?

gelditzen da.

Haur Eskolen Koordinakundeak ordea, haurra du sujetu. Garapen ekonomikoaren ondorioz, familia egitura berrien kausaz, eskolen arteko konpetentziagatik, lan ezegonkortasuna tartean dela, eta beste hainbat arrazoiengatik, gurasoen presentzia gero eta murriztagoa da umeen bizitzan eta ikastetxeek errealtate berrira egokitu behar dute eskaintza. Eskola ordutik kanpo haur txikiak zaintzeko zerbitzuak jartzen dira, gurasoek zerbitzu horiek behar dituztelako. Baina non dago muga? Zein da gurasoen egin-beharra? Zein instituzioena? Eta haurra non dago?

"Zenbat denbora pasatzen dute gure seme-alabek eskoletan? Oso haur txikiek ari gara eta ezin dute leku itxi batean hainbeste ordu egon, taldean bizitzen. Ez dute etxeko espazioaz eta familia giroaz gozatzeko aukerarik. Inork pentsatu al du hilabeteko haurrek, urte batekoek edo bikoek gurasoek baino lanaldi luzeagoak dituztela?" dio Izaskun Madariagak.

Familia, lana eta haurra, hiru errealtate dira eta sendiko arazoaren irtenbide guztiak ezin dira haurren kontura bakarrik konpondu. Haur-Eskolen Koordinakundearen ustez, aita, ama eta haurra kontuan hartuko dituzten egitura burutsuak sortu behar dira.

Haur Eskolen Koordinakundearen aldarrikapenekin guztiz ados daude sindikatuak. Ion Araolaza STEE-EILASeko kideak dioenez "Eusko Jaurilaritzak aur-

keztu duen plangintzak baditu alde positiboak: ados gaude proposatzen dituen laguntza ekonomiko eta lanordu murrizketekin, bai eta eszedentziekin ere. Baina hanka motz gelditzen den plangintza da, ez baititu haurraren eskubideak bermatzen. Haurra jaiotzen denetik hezitzen da eta eskubide bat izanik ez da zilegizkoa, eskubide hau betetzeko, ordaindu behar izatea. Plangintza honekin tratamendu hezitzailea arriskuan dago".

Haur Eskolen Koordinakundearekin ados, beharrezkoa da sindikatuen ustez, Hezkuntza Sailak behar hauek bere gain hartzea. Ion Araolazak dioenez "aspaldiko erreibindikazioak izanik, eman zaion irteera diru laguntza gehiagorik egoera berdin mantentzen da proposamen honekin. Benetako irteera desbideratu egiten da, familiei eskaintza erakargarri bat eskainiz, baina haurrentzat planteamendu oso kaltegarria da. Guk hezkuntzaren dohaintasuna eskatzen dugu, haurraren eskubideak bermatzeko ez baita dirurik ordaindu behar sindikatuen iritziz".

NON GELDITU DA LOGSE LEGEA? 1990 urtean onartu zen LOGSE legean ordea, haurra jaiotzatik hezitzen zela jasotzen zen eta proposamen honek, orain arte jorratutako bidea,

□ **"Inork pentsatu al du hilabeteko haurrek gurasoek baino lanaldi luzeagoak dituztela?"**

IZASKUN MADARIAGA

haur eskolak=heziketa eskolak, apurtzen du. Ion Araolazaren ustetan, "berez hezkuntzarenak diren ardurak lan sailera pasatzen ditu. Atzerakada izugarria da. Umeak jaiotzetik hezitzen badira, kalitatezko hezkuntza bat bermatu behar da, haurraren ongizatea bermatu; plangintza honek ordea edozein motatako eskaintza pribatua bultzatzen du. Asistentzial modura ulertzen diren jarduerak (haurrei jaten ematea, lotan jartzea edo garbitzea...) ezinbesteko garrantzia dutenean kalitatezko heziketa batean".

Egoera honen aurrean inbolukratuak dauden erakunde eta sindikatuak erantzun bat prestatzen dabilta. Haurraren Hezkuntza Eskubidearen aldeko mahaia

eratu berri dute. Beraien iritzia gizartera zabaltzeko nahi dituzte eta mahai hau beste sujetu batzuei ireki, hala nola, gurasoak, emakume taldeak, gizartea orokorrean... Arazoa oraingoz hortxe dago.

HAUR NAFARRAK. Nafarroa egoera berdintsua da nahiz eta legalki ezberdintasunak badiren. Alde batetik, UPN eta PSNren aldeko botuekin, Nafarroako Legebiltzarrean gehiengo jaso zuen errege-dekretua paralizaturik dago. Dekretu hau ez da indarrean sartzen, nahiz eta Legebiltzarrean gehiengo izan zuen.

"LOGSE legearen markuan oinarrituz, nafar Legebiltzarrean orain dela 9 hilabete, irakasleek bete behar zituzten baldintzak eta hezkuntza maila honetako zutabe nagusiak definitzen zituen errege-dekretua onartu zen; denok itxaroten egon arren, ez da indarrean sartzen", dio Alfonso Oyulosek, haur eskolako irakasle eta pedagogoak. Honen aurrean, urduritasuna eta kezka azaltzen du Alfonsok, bere ustetan "Madrildik egoera aldatzeko nahia baitago eta iraskuntzaren fase hau asistentziala balitz bezala berbideratu. Atzerapauso izugarria litzateke hau, orain arteko lana indargabetuko lukeelako. Haurtxo txikien hezkuntza gatzetxoen bezain garrantzitsua dela uste dut nik eta hauen zaintza ez lukeela edozeinen eskutan egon behar, honetarako pertsona ikasien eta adituen eskutan baizik".

Alfonsok dioenez, "LOGSE legean oso garbi jasotzen da 0 urtetatik aurrera, zerbitzu guztia hezitzailea dela eta izan daitekeen eskari soziala bete beharko dutela. Besterik ez dio LOGSE legeak. Nafarroan ordea, dekretu berrian zerbitzu hezitzaile-asistentziala bezala definitzen dute hezkuntza fase hau eta bestalde, ongizate sailean barneratu nahi da".

Era berean, aipaturiko dekretua onartu gabe egon arren, bertan ezartzen diren baldintzak betetz, aurrekolak irekitzen ari dira Nafarroako herri batzuetan, eta zailtasun ekonomikoak izaten ari dira.

Une honetan Nafarroan egoera zintzilik dago, dekretuaren zirriborroa onartua izan arren, ez baitu ez aurrera ez atzera egiten, Alfonsoren hitzetan "Madrilek erabakiko duenaren zai baitaute. Hau guztia, erabaki horren arabera, egun batetik bestera alda daiteke. Hor dago arriskua" pedagogoaren ustez.

◆ AINARA IRAETA

Maialen Lujanbio

“Maialenen zati handiagoa azaltzen saiatuko naiz”

P E R F I L A

Nomada bat da Maialen, herriz herri eta hamaika lekutan bizi dena aldi berean. Asteroko bilera eta ohiturazko loturetan ez duzu harrapatuko. Baina beti dago behar den lekuan eta behar den unean. Kasta denak pasatzen ditu, joan-etorri etengabea: basajaunak, bakalatiak, basajaun-bakalatiak, txurrikeroak, makarrak... Denengandik hartzen ditu ideiak, esamoldeak eta prenak (zazpi ahizparen ohialez jaten da). Begirada zorrotz, irribarre zirikatzailez gai da une horretan inguratzen duen errealitate osoa hitz bakarrean laburbiltzeko. Baina era berean, definizio denek kontra definitzen da.

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre Argazkiak: Alberto Elozegi

Ia ume, ile luze eta bota zulatuekin gogoratzen dugu hasierako Maialen. Zuk nola gogoratzen duzu zure lehen saio ofiziala?

91-92 urtean izango zen. Garai hartan bertsolaritza ez zen orain bezala bizi: ez zegoen orain adina gazte, ezta emakumerik ere... Eskolarteko Txapelketa irabazi nuen eta kurioa zen neska gaztetxo bat nabarmentzen ikustea...

Badakigu zer arrisku dagoen komunikabideekin. Morbosoa, pieza arraro izateko oso pieza polita nintzen, kuriositate bezala erakusteko herriz herri, eskailere-tan igotzen den ijitoen ahuntza bezala. Egunkarietarako eta elkarrizketa batzuek egin nituen... nik ez nuen ezer asko esateko, 14-15 urte nituen eta! Ez nintzen jabetzen oso ondo non nengoen, bertso-tan egiten nuen baina besterik gabe, zale-tasunagatik. Konturatzen nintzen kanpotik salgarri samarra zela irudi hori eta izututa nengoen horrek sortu zezakeena-rekin.

Urte hartan Hondarribitik deitu zidaten, emakumeen eguneko saioan kantatzeko proposatuz. "Zure bertso kideak Kristina Mardaras, Andoni Egaña eta Anjel Mari Peñagarikano" izango dira.

Ni harrituta geratu nintzen telefonoan. Antolatzaileari esan nion, "ez dut uste inondik inora horiekin kantatzeko mailarik daukadanik eta gehiegi iruditzen zait horrelako saio batean parte hartzea". Gogoan daukat erantzun zidana: "Joe, Maialen, zezenari adarretatik!", esanaz

bezala, marroi horretan sartu bazara badakizu zer dagoen, eta aurrera egin behar duzu nola-hala. Telefonoan ahozabalik utzi ninduen. "Bueno, bueno, bada, joango naiz..." eta joan egin nintzen. Nire lehen saio ofiziala izan zen. Saio polita atera zen, txukuna. Telebistaz bota zuten eta horrek munduko txapelketa denak irabazita baino oihartzun gehiago ematen dizu. Horrela hasi ziren beste herrietatik deitzen.

Garai hori gogorra izan zen niretzat: jaialdi potoloetatik deitzen zidaten, eta oso kontziente nintzen ez nuela inondik inora mailarik jaialdi horietan kantatzeko. Hasi berria nintzen eta ez zegokidan maila horretan sartzea, irreal zen. Bane-kien askotan "Copito de Nieve" bezala eramaten nindutela. Begira zer dugun! Gorila txuria ez, hamabost urteko neska eta gainera bertso-tan egiten duena.

■ **Bertsolari gazterik eta emakumez-
korik ez zegoen mundu hura erakargarri al zitzaizun?**

Oso motibatuta joaten nintzen, niretzat gauza handia zen Sebastian, Egaña eta Muruarekin kantatzea. Helduek edo elitean zeudenek zoragarri tratatzen gintuzten, mimo handiarekin. Baina salto

B E R T S O A

Doinua: Saltarina da txepetxa eta

**Euskal Herrian bertsolaria
Hernanin frailatarra
depresiotan pasiatzaile
ilargi bueltan izarra
mikro aurrean danbatekoa
ispilu aurrean bakarra
ron txupitotan mundu jario
Leioan arte ederra
misterio baten indarra**

Jexux Mari Irazu

handia zegoen gazteongan-
dik haiengana. Adinez eta
giroz urrun zitzaigun jen-
dea. Gazte talde bat atera
izan ez bagina, erdiek ez
genuke aurrera egingo,
gurea ez zen giro batean,
gurea ez zen adineko jen-
dearekin... Egun frogatuta
dago, inor ez dela perretxi-
koa bezala bakarrik atera.
Denak binaka atera gara:
Igor-Unai, Estitxu-Silbeira,
Irazu eta biok, Sustrai eta
Amets... giro hori bizi egin
behar duzu. Bertsoak baka-
rrik ezin zaitu motibatu, tes-
tuinguru oso batek erakar-
tzen zaitu.

■ Zer izan da zuretzat bertso eskola?

Ni bertso eskolara oso gutxitan joaten nintzen bertsotara. Joaten nintzen bakoitzean hizketan bukatzen genuen eta ez genuen bertsotan batere egiten. Nik bertso eskola bertsotarako leku baino askoz gehiago bizi izan dut bertsoarekiko zale-
tasuna konpartitzen duten lagun talde bezala. Zentzu horretan gauzak egiteko gogoia, eta disfrutatze asko eman dit bertso eskolak.

■ Bertso eskolan hain gutxi eginda nola iritsi zara horrela kantatzera?

Plazak izan dira nire bertso eskola. Zurrumbilo handi bat izan zen eta usteka-bean harrapatu ninduen. Gaur egungo umeek ez dakit nora iristea planteatzen dute. Guk ez, bertsolaritza ez zegoelako modan eta ez zebilelako hainbeste gazte. Gure planteamendua beste bat zen, goza-

tzekoa. Uste gabe joan nintzen bidean. Pausuan pausuan, konturatu gabe.

■ Herrian zer izan behar du bertso eskolak?

“Bertsoak bakarrik ezin zaitu motibatu, testuinguru osoak erakartzen zaitu”

Zer egin behar duen esateko ez dago formula magikorik, herri bakoitzaren errealitatea ikusi beharko da. Bertso eskolak bi funtzio ezberdin izan ditzake: batetik bertsotan irakasteko eskola bat izatea, bertso munduaz irakatsi eta zale-
tasuna kutsatzeko eskola bat; eta bestetik dago bertso eskola horrek herrira begira

egin dezakeena. Uste dut garrantzitsua dela bertso mundua kaleratzea. Bertso mundua ulertu daitekeen erarik zabalenean ulertuz: alor ezberdinetako kolaborazioekin, konbinaketa ezberdinak probatuz, bertso batek eman dezakeena arakatzuz, gure burua frogan jarritz eta esperimentatuz, saltsak eginez... ea zenbat tonoa eman ditzakeen hain kolore jakina duela dirudien horrek. Jende ezberdin askorengana iristeko aukera du bertsolaritzak.

Baina ez dugu obsesionatu behar herriari zerbait eskaini beharrenekin. Ez dugu bertsolaritza plazaratu nahi bertsoekin lata emateko, guretzat plazer bat dena konpartitzeko baizik. Jendeari azaltzeko zer plazer izan litekeen hitzekin jolastea, musikarekin, elkarrizketa... bertsoaren gozamen plazaratzea, hori da bertso eskolak kalera begira duen zeregina.

■ Zer egitura hartu behar du bertso eskolak?

Nik uste bertso eskola dela bertsolari-
tzako erakunde oinarritzakoa. Herriaren-
gandik gertuen dagoelako. Oinarri oinarri-
an gauza bat dago: gozatzea. Gozatu dugun heinean joan gara gauza berriak sortzera, bileretan parte-hartzera, bertso asteak antolatzea... baina hori dena giro ona dagoelako sortu da eta gustura egon garelako. Bertso eskolan lehenengo egin

BIZITZAREN PASARTEA

*Pala apustua jokatu genuen Errezilen bertsolari koadrila batek: Jon Sarasua, Aitor Mendiluze, Unai Agirre, Jexux Mari Irazu, Estitxu Arozena eta nik. Jokoan zegoena Bertso Egunera dotore jantzita joatea zen. Azkenean behintzat, denok galdu edo irabazi genuen eta batzuek korbata eta txaketa, besteak raso-
zko soineko beltz eta makilaje, azaldu ginen Atano III.aren atarira. Bertso familia guztia han, denak ezagunak.*

Moño aldrebes bat, tirabuzoi kizkur bat kopetetik zintzilik, aurpegia kolorez bete, soineko eta takoi azaldu ginen bertso saiora, ezinbestean, pauso nabiko baldarrez.

Inguruan geneuzkan bertsolariek arraro begiratzen ziguten. Imanol Lazkanok ez gintuen ezagutu, eta azkenik konturatu zenean, kontatu zigun bere baitarako pentsatzen ari zela: “Zer egiten dute emakume horiek bertso saio batean? Horiek ezin dute bertsozale izan”.

behar dena giro ona sortzea da, eta gozatzeta.

■ Zer zentzu du bertsoan aritzeak?

Batetik, bertsoa hizkuntzarekin egiten duzun jolas bat da, norgehiagoka dialektiko bat, baina jolasean arituta. Hizkuntza ariketa edo ariketa literario bezala ulertu daitekeena. Eta bestetik bertsoa komunikazioa da.

Inertziaz saio piloa egin, eta iristen da momentu bat egiten ari zarenaren zentzua galtzen duzuna. "Zer ostiatan ari gara? Zergatik eta zertarako? Jolas bezala bertsoa oso ongi dago, baina zer ari gara jendeari esaten, zer dugu eskaintzeko?" Une grisenetan hori pentsatzen duzun bezala, une argienetan sentitzen duzu "zerbaitegatik eta zerbaitearako ari gara".

Huskeriei kantatzea plazer bat izan liteke txiste eta ariketa gisa, baina betetasun handiena berez esan nahi dituzun gauzak esaten dituzunean sentitzen da. Jendearekin konexio bat lortzen denean eta zuk esandakoak besterik ez bada jendeari pentsatzeko balio dionean, edo emozioak pizteko.

■ Gaiak ez al zaituzte askotan mugatzen?

Bai, eta hori frustrantea da. Axalke-riekin saio onak atera litezke eta norberarentzat oso betegarria izan liteke hitz joko eta txisteen mundua. Baina momentu batzutan baduzu barruan zerbaite esate-

CURRICULUMA

- **Jaio:** Hernanin, 1976an.
- **Bertsolaria.**
- **Arte Ederretan lizen-
tziatua.**
- **Eskubaloian aritu zen alebin
garaitik jubenilak arte eta
Euskadiko selekzioan
jokatu zuen 91-92an.**
- **Bertsotan:** Gipuzkoako
Eskolarteko Txapelketa
irabazi zuen bi aldiz
txikien mailan, eta
handietan beste bitan.
Osinalde saria ere irabazi
du eta 1997ko Euskal
Herriko Txapelketa
Nagusian finalean
kantatu zuen.
- **Pangea espedizioarekin
munduko sakonuneak
zanpatu ditu aurtan.**

ko, baduzu zer eskainirik (eta sentsazio hori ez da sekula galdu behar, bestela alperrik ari gara). Eta aldiz ez daukazu gairik, ez dizute uzten zirrikiturik txikiena ere zuk nahi duzunik esateko.

■ Bertso eskolan ez al da hain justu zeresana gutxien lantzen dena?

Batzutan uste dugu bertsolaria bere pertsona izatetik kanpo dagoela. Eta hori ezinezkoa da. Zuk zure ideologiatik, zure

**"Nik bertso eskola
bertsotarako leku
baino askoz gehiago
bizi izan dut.
Bertsoarekiko
zaletasuna
elkarbanatzen duen
lagun talde bezala"**

sentsibilitatetik, zure desio eta tripako minetatik kantatzen duzu. Jendeari bertsoarako teknika irakatsi diezaiokezu, baina pentsatzen, arrazoitzen, eta gaien buruzko ikuspegieta norberak heldu behar du. Hizkuntza eta bertso ariketak landu litezke, baina gero norberak duen aberastasuna norberarena da.

Bertsotan egitea ez da teknika baka-rrik. Ez bada gai pentsatzeko, edo ez dakit zeren inguruan sentsibilitate pixka bat edukitzeko, ez badu grazi izpirik, berdin zait bertsotan hamar zortzi oso ondo kontatzea edo errimarik estuena erabiltzea. Baina hori lantzea zenbateraino da bertso eskolaren eginkizuna? Hori norberaren esku dago.

■ Bertsolariak garai batean berrie- maile ziren. Eta gaur?

Pentsarik ez zegoen garaian bertso-lariak prentsa ziren. Txirrita herri askotara informazioa iristeko modua zen, bere bertsoen bidez jakiten zen Kubako gerra-
ren berri. Egun funtzio hori galdu du.

Ez dut uste bertsolariari iritzi lider iza-
tea eskatzen zaionik, nahiz batzuek agian
badiren. Ez dut uste bertsolaria apaiz edo
politiko bat denik. Bere ikuspuntutik jen-
deari zerbaite kantatzen dion norbait da.
Uste dut hori dela emateko duena.

Gillermo Velazquez Mexikoko ber-
tsolariak esaten du Mexikon bertsolariak
mozkorren dibertitzaile izatetik iritzi
lider izatera pasa direla. Hemen ez nuke
hainbeste esango, baina bertsolariak
esandakoak badu pisu bat: badelako nor-
bait, herriz herri dabilelako eta herriari
pultsua gertutik hartzen diolako. Herri
baten jakinmin, haserre edo kezka zein
diren oso gertutik ezagutzen du. Ere
euskalduneko errealitatearen ikuspuntu
zabal bat du.

■ Estereotipoek norbera den bezala azaltzen laguntzen dute edo muga dira?

Dexente baldintzatzen du eta nik nire burua nahiko mugatua sentitzen dut. Estereotipoa bertsolariak sujeritu eta jendeak sortzen duen zerbaite da. Fosiltzen joaten da eta gero horren barruan mugitzea oso zaila da. Jendeak oso ezaugarri jakin batzuekin definituta baizauzka. Neska gazteak plazara atera ginenean oso jarrera harroa eta lotsagabea hartu genuen. Erantzun zale eta oso lotsagabe agertu ginen. Egoerak ere hori eskatzen zuen, eta hasieran inkontzienteki egiten genuen, baina gero jabetu ginen hama-bost urteko bi neskatxek bertsolari kontsagratuei ez dakit zer zirika botatzea oso efektiboa zela entzuleen belarrietara.

“Estereotipo oso jakina edukitzeak sinesgarritasuna kentzen dizu”

Agian abusatu egin genuen jarrera horretatik, errazegi jo genuen horretara eta jendeak ere segituan sailkatu gintuen hor. Egun bertsozaleak jartzen didan ezaugarrietako bat hori da: zer erantzuna, zer prontoia, zer lotsagabea! Denborarekin irudi eta estereotipo horretan oso mugatua sentitu naiz. Aha! legintzen ari naiz aspaldi honetan, jendea adierazi nahian hori bai baina hori baino askoz gehiago ere eskain dezakedala. Bestela, banoa. Baina behin zure kanpoko azala hain gogortuta dagoenean, azal horren barrenean mugitzea oso zaila da.

Beste gai eta tono askotan hitz egin dezakedala uste dut. Gainera estereotipo

oso jakina edukitzeak sinesgarritasuna kentzen dizu. Komunikatzeko garaian jendeak oso gai umoretsutan eta zirikatzaile eta oso lotsagabe ikusten banau, sentitzen dut ideologiaren munduko gaietan edo sentimenduen inguruko gaietan nik esan dudana ez dela sinesgarria nik, ez dela iristen hain ondo. Jendeak ez duelako espero.

Ez dut esan nahi estereotipoak egia ezer ez duenik. Gu lotsagabeak izan baginen, baina esajeratu egiten genuen. Ez dut bertsotan teatrorik egin izanaren sentaziorik. Bertsotan nire zati handi bat doa.

■ **Estereotipo hori beharrezkoa zuen lehen emakume generazioak?**

Askotan hitz egin izan dugu Estitxu Arozenak eta biok horretaz. Jarreraz eta estetikaz ere biok oso antzerakoak ginen. Lekutxo bat egin dugun emakumeak kasualitatez gara elkarren antzerakoak? Edo ez dago beste eredu, beste estetika batentzat lekuri bertsolaritzan? Dakiguna da dena delakoagatik leku bat egin dugula. Orain nire ahalegina izango da txoko horretan lotsagabea bakarrik ez izatea, erantzun onak edo arrazoi onak bakarrik ez botatzea, abaniko zabalago bat eskaintzea, eta gero eta Maialenen zati handiago bat azaltzea taula gainean. Estereotipotan beti zati bat badoa, baina uste dut beste zati handi bat ezkutuan geratzen dela.

BERE HITZETAN

“Kuriosoa da, Txiritarekin badut zeharkako familiarreko harreman bat, baina ez Lujanbiotarren aldetik”.

Euskaldunon Egunkaria, 1999-05-30

“Gure eguneroko munduan oso presente dauden gai eta kontu batzuk, gero, gure bertso munduan ez dira inoiz aipatzen, edo betiko ikuspegitik jartzen dira. Drogen gaia, esaterako”.

Bertsolari aldizkaria, 1999ko negua

“Espero dut Pangearekin bizitu ditudan esperientzia aberasgarri horiek almazenean gordeko ditudala. Neurtu gabe ditut, baina egunen batean hamar zortzian aterako zaizkit. Azkenean bertsotan entrenatzea neurri eta errimak lantzea baino agian gehiago da bizipenak gordetzea.”

Bertsozale berripapera, 31.alea

“Behin gizon batek esan zidan emakume bat bertsotan aritzea ez zela naturala, berak ikusiko du nola bizi den bere erremine horrekin...”

Euskaldunon Egunkaria, 1999-05-30

“Umorea aldatu egin da, behar bada zaharrek ez dute gurea ulertuko, zeren pelikuletako eta komikietako umorea baita, edo publizitatearena, ingeles hitzekin.”

Bertsolari aldizkaria, 1999ko negua

“Ikasle pisu batean bizitzea derrigorrezko bolara jarri behar lukete”.

Euskaldunon Egunkaria, 1999-05-30

■ Hain justu zuen esterotipoetan falta dena ez al da alde "femeninoa"?

Hasteko esan nahi dut munduan nazka gehien ematen didaten hitzak direla "femenino" eta "maskulinoa", baina tira, erabili ditzagun elkar ulertzeko. Egia da Egañak esaten zuena, emakumeoi baloratu izan zaizkigunak "maskulintzat" jotzen diren ezaugarriak izan direla. Ausardia, indarra, harrotasuna... Eta gure alde "femeninoa" behin bertsolaritzan txoko bat egin eta gero garatzen hasi behar dugula. Baina plazatan emakume gehiago dagoenean egongo dira emakume ezberdin gehiago. Orain lau katu gabilitza eta zaila da aniztasun handia egoten. Gizonezkoetan 30 daude, eta badaude kantakera, estereotipo, ideologia... ezberdinetakoak. Nesketan ez dago aukera hori.

■ Bertsolaritzan normalizatu al da emakumeen presentzia?

Ez dut uste. Beti dago zerbait egiteko, gugandik hasita. Ni bilakaera naturalaren aldekoa naiz. Ez zait gustatzen eta ez zait egokia iruditzen behartzea. Garai batean egoki ikusten ez nuen bezala emakumezkoen saioak egitea, emakumeak bazeudela demostratzeagatik bakarrik. Aurrera pausoak naturaltasunez egiteak denbora gehiago eskatzen du, baina horrela hartzen du egoerak indar eta sinesgarritasun gehien. Egun gero eta emakume gehiago daude bertso eskolatan, eta plazatan berriz, hutsune bat dago.

Ez nuen espero, baina kanpoan egon naizen boladan entzun ditut komentario batzuk, ni joan naizenetik beste emakumeek plaza gehiago egiten dituztela diotenak, eta horrek zeregin dextente dugula adierazten du. Ez garai batean adina, baina oraindik antolatzaileek, beren sanoenean, "neska bat behar genuen eta zuri deitu dizugu" esanaz deitzen digute. Garai batean horrela zen erabat, eta orain beste errekonozimendu bat dugu. Pentsatu nahi dut deitzen didanak niri eta ni naizelako deitzen didala, eta ez emakume naizelako. Horren aurrean egin dezakegun gauza bakarra da emakume izateagatik deitzen diguten saioetan demostratzea bertsolari garelako gaudela han. Egoera naturalagoa den heinean normalagoa izango da hiru emakume dauden saio bat edo batere ez dagoena ikustea.

ARGAZKI ZAHARRA

Maialen Lujanbio, Eñaut Agirre, Gorka Tolosa eta Jexux Mari Irazu.
Hernaniko bertso eskolako kideak 1992an.

■ Zuen generazioa gazte izango zen hasi zinetenean...

Gazteak bagara baina gure taldea ezin da bertsolari gazte gisa hartu. Nobedade izateari aspaldi utzi genion. Jada ez dugu bertsolari gazte baten ahotik ateratako ikuspuntu berririk... hori bukatu zen! Orain bertsolari gazteak beste batzuk dira. Bertsolari gazte izan ginenok epe motzera benetako eliteari eutsi beharko diogu edo bestela pixkanaka bazterrean geldituko gara. Era berean beste gazte talde berri bat sortzen joango da, gu lehen izan ginena ordezkatzuko duena, baina berria.

**"Aurrerapausoak
naturaltasunez egiteak
denbora gehiago
eskatzen du, baina
horrela hartzen du
egoerak indar eta
sinesgarritasun
gehien"**

Garai batean gazteak ginelako barkatu egiten zitzaigun edo beste belarri batzuekin entzuten zen guk esana, beste efektu bat sortzen zuen. Gazteen inguruko erreferentziak sekula bertsotan esan gabeak ziren. Orain dena oso entzuna dago, makarradak ez dira makarrada, eta gertzen zaigun aukera bakarra oso maila ona

ematea da. Ez dugu beste aukerarik, kondenatuta gaude. Ez gazte izateak, ez erreferentzi mundu ezberdina izateak, ez ezerk ez gaitu salbatuko.

■ Zertan da eredu bertsolaritza?

Egun politika eta gizarte mailan gauden bezala egonda eredu iruditzen zait bertsotan dagoen kolorea, eta elkarrekin zerikusirik ez duen jende pilak duen elkar bízitza aberatsa. Puzzlea osatzea lortu dugu, bakoitzaren haserre, pega eta ezadostasunekin. Oso iritzi trukaketa interesgarria dago. Baditugu elkarrentzat belarriak, eta elkarrentzat bertsoak ere bai.

Elkartea ere eredu iruditzen zait. Bere printzipioei sinestuta

eutsi diegu, eta begira bere txikitasunetik egun zenbaterainoko indarra hartu duen eta zenbaterainoko errespetua lortu duen handi jendearen artean. Gutxi edo batere ez prostituituta, gainera. Oso ekimen interesgarriak ditu herrigintzarako. Baina tira, ez dugu jainkotuko.

■ Zergatik eman da elkarbizitza hori bertsolarien artean? Kasualitatea da?

Ez dakit. Agian bertsolaritzaren oinarria elkarrizketa delako. Bertsotan norbaitekin aritu eta saioa aurrera atera behar baduzu, bat egin behar duzu berekin, esan eta entzun. Era berean herri baten aurrean kantari ari zara eta herri horretan ez dira denak zure antzekoak, zure kopiak, zurekin ados daudenak. Mila ideologia, mila kolore eta bi mila belarri daude. Asmatu egin behar duzu denengana iristen. Agian horregatik garatu da horrelako zentzu zabal eta malgu bat, ondokoarekin moldatzen jakiteko eta testuingurura egokitzeak.

■ Kanpoan izan zara. Zer ekarri duzu?

Niretzat ausardia puntu bat bazuen bertsoak bederatzi hilabetez uzteak. Oso interesgarria da kanpora atera eta beste paisaje, beste jende mota bat, beste bizimodu bat ezagutzea. Baita zure burua ezagutzea ere testuinguruz kanpo zaude-nean, Euskal Herrian duzun babesa falta zaizunean antzematen baitituzu zure hutsuneak. Zure burua kolokan jartzea momentuan ez da atsegina. Baina gerora zure buruarekin izan duzun harremanak asko ematen du ●

Euskadin ekoiztea

Hogei urte daramatzat ekoizpen mundu honetan eta duela gutxi arte ez dut ekoizlea izatea erabaki. Ausardia eta ezjakintasun puntu batek bultzatu ninduten nire hastapenetan, "Sego-viako Ihesa" hartan. Baina edozein negozio-tan jardutea testuinguru egoki bat izan gabe oso zaila da. Eta zailak izan dira hogei urte hauek. Azkenean nire lanbideari gustua hartu diot, baina testuinguru hori falta zaigu oraindik.

Beti pentsatu izan dut ikusentzunezko mundua, edo, hobeto esanda, ikusentzunezko produkzio sistema on bat dela gizartearen identitate kulturalaren babeslerik hobere-na.

Ikusentzunezko mundu hori bitan banatzen da: ekoizten dutenak eta besteek ekoiztutakoa kontsumitzen dutenak. Euskadin bigarren talde horretan gaude, dudarik gabe, eta egoerak luzaroan iraungo duela ematen du.

Euskadin ekoiztea, nire kasuan behintzat, jarduera paradajikoa bihurtu da. Lan gehiago egiten dugu eta errekurtsio gehiago lortzen ditugu gure autonomi erkidegotik kanpo barruan baino. Kalkulo batzuk egin nituen lehen-goan eta harriturik ikusi nuen azken bost urteetan Euskal Herri-tik kanpo lortutako errekurtsioak ekoizpenaren %70a direla. Horrek berez ez luke zertan txarra izan behar. Bertako merkatua dugu bertako gaientzat (euskarazko serieak ETBrako, adibidez) eta nazioarteko bat filmeentzat, Frantzia eta Bolivian kasu.

ARAZOA bertako gai bat

kanpoko diru iturriek finantzatu behar dutenean dator, bertako gaiek kanpokoen laguntza behar dutenean ekoizpena burutu ahal izateko. Honek aktibitate ugari mugatzen du, guk finantzatu ezin duguna besteek finantzatu behar digutela. Ni ez naiz ikusentzunezko autarkiaren aldekoa. Latinoamerikan zehar filmatu dut; baita Txinan, Frantzian, Luxenburgan, Suitzan edo Portugalen ere... batzuetan beharrak bultzatuta, besteetan hala nahi izanda.

Baina kanpoan ibiltzeko etxea ondo antolatu behar dugu lehenik, eta Euskadin ez gara lan hori egiten ari. Industria ahula dugu, ETBren inguruan antolatua. Baina

ETB, medioetan eta bertako ekoizpenerako inbertsioetan gero eta eskasago dabil; ondorioz ikusentzunezko ekoizpe-naren zati handi batek kanpoan bilatu behar du bizibidea. Egoera hau ikusirik, nola ahaztu ETBk EAetik kanpoko ekoizpenetan egiten dituen inbertsio handiak- zinean batez ere!

Adibide bat jarriko dut. Urtebete baino gehiago dar-mat Jesús de Galíndez buruzko luzemetraia dokumental batean lanean. Hilabete gutxi barru filma bukatuta egongo da, baina bukatuta egongo da dokumentalaren gaiak eta planteamenduak Telefónica Media, Vía Digital eta Televi-sión Española bezalako medioen interesa piztu duelako. Dokumental honek galtzeak dagoen gure oroimen histori-

koa berreskuratuko du gai asko-ren inguruan. Hori ona da euskal-dunontzako, baina zer gertatu izango litzateke gure finantzazio-aren % 90a osatzen duten konpai-nia horiek beste gai batzuek hobestuko balituzte gureen aldean? Ba "Galíndez" hau eza-gutu gabe geldituko ginatekeela.

Angel Amigo
Ekoizlea

"Beti pentsatu izan dut ikusentzunezko mundua, edo, hobeto esanda, ikusentzunezko produkzio sistema on bat dela gizartearen identitate kulturalaren babeslerik hoberena"

mitu ezin duenean gure zinematografiarentzako laguntza sistema ahul honek.

Nahiago izango nukeen Euskadin ekoiztea bertako konsumoak eskatzen dizkigun ordu guzti horiek ekoiztea dela esatea, kanporako ekoiztu edo ko-ekoiztu eta kanpokoek ekoizten dutena erostea dela ere esatea. Hau da, sistema orekatu bat dugula esatea. Baina ez da horrela, eta gaur egun kontsumitzen duguna garesti ordaintzen dugu eta bes-teek erabakitzen dute gainera. Konponbidea ez da gehiago inbertitzea, beste era batera inbertitzea baino. Beste hogei urte eman nitzazkeen honi buruz idazten ●

E Z P

PRINTZA

"LIBURU BAT?"

Joxemari Iturrualderen aburuz haxe da euskal literaturaren egoera, "Euskonews & Media"n zioenez:

"Egia da azken urte hauetan euskal literaturgintza asko aldatu dela. Izugarri eta, gehienetan, hoberako izan da. (...) Orain badirudi ordea (...) sapaia jo dugula, eta hemendik aurrera egoera hau bere horretan mantentzearekin nahiko lan izango dugula. Hori ez bagara gainbehera hasten. (...)

Azkenaldi honetan askotan entzuten ari gara halako herri txikia izateko liburu asko eta asko ari dela argitaratzen eta ea ez ote den gehiegi. Niretzat hori ez da arazoa; izan ere, garai batean, gu idazten hasi ginenean guztiz kontra-koagatik kexatzen baikin, hots, ezer gutxi kaleratzen zelako euskaraz. Hemen arazoa, (...), irakurle gutxi izatearena da. (...) Bada proba txiki bat nik beti egiten dudana (...). Ia egunkari eta aldizkari guztietan ateratzen dira astero edo hilabetero pertsona ezagunei egindako halako test edo inkestak (...). Har itzazue horrelako bat eta errepara egiozue erantzunari honen antzeko galdera bat dagoenean: "Zer liburu ari zara orain irakurtzen?" edota "Liburu bat?" Erantzuna ia beti antzekoa izan ohi da eta ia beti gaztelerazko liburu baten izena emango dute -normalean best-seller horietako bat, ia inoiz ere ez euskerazko liburu baten titulua (badira batzuk eskolan irakasleak duela urte dextente derrigortuta irakurri behar izandakoa aipatzen dutena, tituluaz gogoratzen badira)".

KOSTAKO MUSIKA

IRAILAREN 2tik 19ra burutuko da Ipar Euskal Herriko Itsasaldeko 42. Musikaldia. Jaialdiak musikari gazteak izango ditu ardatz. Guztira hamabi kontzertuk osatuko dute. Besteak beste, irailaren 3an, Cedric Thibergghien piano joleak Chopin eta Debussyen lanak eskainiko ditu Ziburuko elizan. Hurrengo egunean Tolosako Capitoileko Orkestra Nazionale izango da Donibane Lohizuneko elizan, eta Marie Nicole Lemieux Quebeceko sopranoa arituko da bakarlarri lanetan. Hilaren 5ean, goizez Melina Burlau organojolea arituko da Donibane Lohizunen eta gauez, Renaud Capuon eta Franck Braleyk Mozart, Schubert, Beethoven eta Ravelen obrak eskainiko dituzte Azkainen. Hurrengo bi egunetan Christian Zacharias izango da protagonista. Jaialdia Orchestre National Bordeaux Aquitaniek amaituko du.

DE CHIRICOREN LANAK

GIORGIO de Chirico, italiar margolari ospetsuaren bi aurpegiak, alegia, bere obraren bi epe

ezberdinak jaso ditu Bilboko BBKren erakusketa aretoak. Batetik, 1912tik 1919ra bitartean egin zituen pintura metafisikoetatik "Il vaticinatore" edota "Due manichini" bezalako lanak biltzen dira erakusketan. Hain zuzen ere, garai horietako lanek egin zuten de Chirico pintura metafisikoaren sortzaile. Bestetik, ordutik aurrera, surrealisten arbuiapea eragin zuten lanak, jada klasizismotik gertu, daude baita ere ikusgai. Azken hauek, ez hain ezagunak. Guztira, "Giorgio de Chirico 1908-1959" erakusketak 35 olio eta gouache biltzen ditu urriaren 14ra arte.

INDUSKETAK GORABEHERA

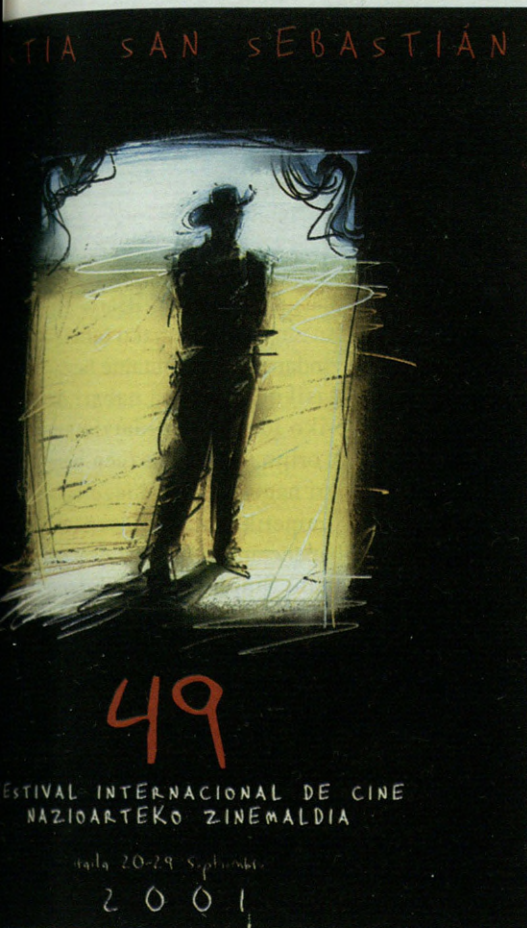
OKA-Iruñan urteak daramate indusketa lanetan. Izan ere, bertan dagoen Veleia hiria da Erromatar Inperioaren garaian Euskal Herrian zeuden hiri garrantzitsuenetako bat. Udako lanen ondorioz, hainbat aurkikuntza egin da. Adibidez, zaborteia bihurtu zen taberna baten indusketa lanen ondorioz, haur ehorzketa batekin topo egin dute. Egun, abuztuaren 20tik, edonor joan daiteke indusketa lan hauek ikustera, publikoari irekita egongo baitira irailaren 7a arte. Ordutik aurrera, eta udako denboraldia amaiturik, 620 milioi pezetarekin lagundutako hamar urteko plana jarriko da martxan, Eusko Trenbideak lagundurik.

GETXOKO FOLK JAIALDIA

IRAILAREN 5etik 9ra egingo da aurtengoa Getxoko Nazioarteko Folk Jaialdia. Hamazazpigarren ekitaldiak honakoak izango ditu gonbidatu nagusi: Mestre Ambrósio Brasilgo taldea, Fanfarría Ciocarlia errumaniarra, Sally Nyolom kamerundarra, Cherish The Ladies estatubatuarra eta gainera, Kepa Junkera, zeinek bere azken proiektua aurkeztuko duen. Horrez gain, aurtengoa goizeko

H I T Z B I T A N

- Josune Ariztondoren adierazpena da haxe "Euskaldunon Egunkaria"n jasoa: "Une erabakigarrian gaude, eskolan euskaldundutakoek etxeko hizkuntza aukeratu behar dutelako".
- Lucia Lakarra dantzari zumaiaarak honela zioen "El País"en: "Europar arimarekin lan egiten da gehiago, bihotzarekin dantza egiten da gehiago gorputzarekin baino; Estatu Batuetan logika askorekin, baina hotzegi dantza egiten da".
- Kutxi Romero, Marea taldeko kide eta idazleak honela definitzen zuen poesia "Zazpika"

kontzertuak egingo dira Erromon publiko gazteari zuzenduko.

VERDIK ELKARTU DUENA...

BERROGEITA hamar urte inguru dira Bilboko Orkestra Sinfonikoak eta Iruñeko Orfeoak ez zutela elkarrekin jotzen. Verdiren urtea eta honen "Requiem" obra izan dira horretarako aitzakia. Irailaren 16an, Iruñeko katedralean eskainiko dute obra ospetsu hori. Eta beste behin abenduan, Bilboko Euskalduna Jauregian.

aldizkarian: "Eromena eta sentimendua. Aldarte bat. Jarrera bat. Norberaren aurkako borroka. Ihes bat. Suizidio editoriala. Batzuentzat itxurakeria".

• Carlos Gil-ek "Gara"n egungo antzerkiaren inguruan: "Antzerkia, hain erabilia hezkuntza, terapia edo publizitatea bezalako funtzioetarako, helburu batengatik borrokatzeko erreminta ona ere bada. Manifestazio guztietan daude antzerki ekintzak (...). Antzerki mota hau oso gaizki tratatua izan da kritikarengatik, beti finkatutako antzerkiengana eta instituzionalengana gerturatzeko joera baitu azken honek (...)"

ALFONBRA GORRITIK

Donostiako Kursaalera alfonbra gorria aurren nork zapalduko duen jakiten hasiak gara. Izen handiak batzuk. Esaterako, Francisco Rabal aktore espainiarrak eta Julie Andrews ingelesak jasoko dute Donostia saria. Bata zein bestea zineman ibilbide luzekoak. Zabaltegin ere "Zinemaldien gailurra" saila errepikatuko da, non munduko zinemaldietan nabarmendu diren filmak emango diren. Adibidez, Cannesko Zinemaldian oso ondo hartua izan zen Manoel Oliveiraren "Vou para casa" filma eta Berlingo Zinemaldian Urrezko Hartza eskuratu zuen Patrice Cherearen "Intimacy".

Baina izen txikiek, alegia zuzendari berriek, Zinemaldiaren zati handi bat hartuko dute. Izan ere, 21 film leihatuko dira Zuzendari Berriak sarian: hiru sail ofizialekoak eta hemezortzi Zabaltegitikoak. Neurri eta kolore ezberdinetakoak. Guztiak, alfonbra gorriaren gainetik.

■ Bilboko Orkestra Sinfonikoa, Euskaldunan.

ALBERTO ELOSEGI

■ Patxi Zubizarreta.

IZENAK

Patxi Zubizarreta idazleak eta Jokin Mitxelena ilustratzaileak "Musuka" liburua plazaratu berri dute SM argitaletxearen "Piratak" bilduman. Euskarazko bertsioaz gain, argitaletxeak gaztelaniazko itzulpena kaleratu du.

Txuma Murugarrenek bere bigarren bakarkako lana plazaratu du urrian. Abuztua eta iraila bitartean grabatu du diskoa Tio Pepe Urdulizgo estudioetan.

Manuel Irujo hil zela hogeigarren urtemuga ospatzeko Eusko Ikaskuntzak jardunaldiak antolatu ditu irailaren 20 eta 21ean Donostiako Miramar Jauregian.

Jon Manizidorrek "I.U eta bere lagunak" komiki liburua plazaratu du Zumaiaiko Baleike Elkartearen eskutik. Manizidorrek "Baleike" aldizkarian eta "Euskaldunon Egunkaria"n ere komiki bandak egin izan ditu.

Onddo taldeak pop estiloko bere lehen diskoa plazaratu du irailean Gaztelupeko Hotsaken eskutik.

■ Onddo taldea.

Berrehun urte bete ziren joan den abuztuaren 11n Felix Maria Samaniego fabulista arabarra hil zela. Moraletik erotismora saltoka ibilia, Ilustrazioko pertsonaia bitxi honek etorkizunari errezeloz begirutzen erakutsi dio hainbat belaunaldiri.

ESNEZALE GAI XOARI MARMITA ERORI ZITZAIONEKOA

Bazen behin esne saltzaile bat, marmita gainean hartuta merkatura abiatu zena, esnea saltzeko asmotan. Bidean esnea saldu eta lortutako diruarekin arrautzak erosiko zituela pentsatu zuen. Arrautzetatik txitoak jaio eta oilaskoak salduko zituen ondoren, diruarekin zerri bat erosteko. Zerria gizendu eta haren irabaziekin behia eta txekorra erosiko zituela pentsatzen ari zela, ordea, denok dakiguna gertatu zen: marmita erori eta esnea bertan galdu zela, esnezalearen ametsekin batera.

Istorio hau, modu egokiagoan, errimaturik eta gaztelera aberatsean Felix Maria Samaniego (1745-1801) biasteriarrak idatzi zuen duela bi mende pasatxo. Bereak dira, halaber, beste hainbat fabula ezagun: "Inurria eta txitxarra", "Belea eta

■ Felix Maria Samaniego.

ospe handia emango zion lehen liburua argitaratu zuen. Iriarte eta biak izan ziren gaztelera-ko fabularen aitzindari eta La Fontaine bezalako klasikoen eragina nabari da Biasteriko idazlearen idatzietan. Iriartek orijinaltasuna bazuen bere ezaugarri nagusia, Samaniego bestearen gainetik zen, bizitasunean, deskribapenetan eta bertsoa osatzeko orduan. Sinpletasuna bilatzen zuen bere idatzietan, modu horretan irakurlearengana errazago irits zedin. Izan ere, Samaniegoren fabulak helburu moralizantea, hezitzailea dute. Animalien bitartez hainbat jarrera islatzen dute idatziek; inurria eta txitxarraren kasuan, esaterako, alferkeriaren aurka mintzo zaio egilea irakurleari.

Lehen aipatu dugun bezala,

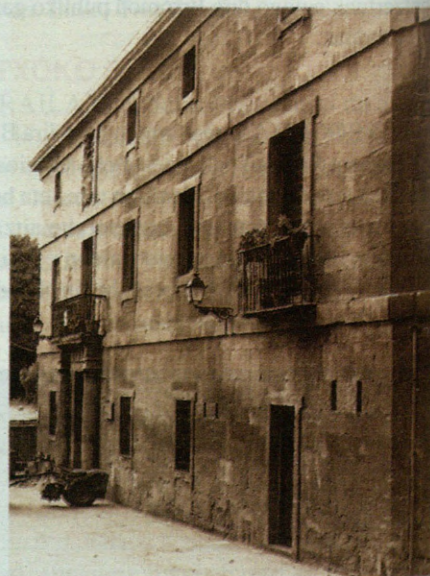

■ Samaniegoren omenezko monumentua bere jaioterrian.

azeria" edota "Igelak errege eske".

1745eko urriaren 12an jaio zen Felix Maria familia aberats eta noble batean. Bere osaba Peñafloidako konteak eragin handia izan zuen bere bizitzan eta, Baionan eta Bordelen zientzia eta musika ikasketak burutu ondoren, harekin batera Euskalerrriaren Adiskideen Elkarteko fundatzaileetako bat izan zen 1764. urtean. Bilbon eta Azkoitian bizi izan zen, baita gortean ere, eta Tolosako alkate eta Arabako diputatu ere izan zen. Duela ehun urte hil zen, bere idatzi polemikoak eta ipuin erotikoak erre zitzaizkion agindu ondoren.

Hain zuzen Peñafloidako konteak eskatuta hasi zen fabulak idazten. 1776an idatzi zuen bere lehen fabula eta urtebete geroago, Tomas Iriarte poeta eta fabulisti aholkua eskatu ondoren, berehala

■ Biasteriko etxe honetan jaio zen Samaniego.

■ Jekyll doktorearen fabuletatik Hyde jaunaren ipuin erotikoetara

Felix Maria Samaniegok orotara 257 fabula idatzi zituen, bederatzi liburuetan banatuta. Horiek guztiak, lehenago aipatu bezala, helburu hezitzaile eta moralez izan ziren idatzia. Ile beltz eta begi biziko gizon txiki horrek, ordea, bestelako biderik ere jorratu zuen literaturaren barruan, garaiko moralarekin bat ez zetozen bideak. Horrek, pentsatzekoa da, ez zion gehiegi lagunduko Inkisizioarekin zituen harreman zailetan eta horregatik bere lan erotikoak ez ziren era-

kunde hori desagertu arte argitaratu: "Album de Príapo", "Fábulas frutuosóficas", "Cuentos y poesías más que pican-

tes", "Cancionero de amor y de risa" eta "El Jardín de Venus" dira ordutik argitaratutakoak. Azken hau, esaterako, Gasteizko seminarioan idatzi zuen Samaniegok, garai horretan, paradajikoki, pedagogo eta moralista gisa jarduten baitzuen bertan. Paradajikoki, diogu, liburu horren bertso erotikoak bereziki zorrotz eta satirikoak zirelako kleroarekiko.

Bere idatzi lizunetan, fabula hezitzaileetako hizkuntza zuzen eta garbi berbera darabil. Baina testu horietan egilearen umorea da

bereziki azpimarragarria. Dirudienez bere azken uneetan nolabait galdu zuen umorea ●

Iriarte ezagunarekin batera, biak izan ziren garaiko fabulista nagusiak. Lagunak izan ziren biak, baina apurka apurka nolabaiteko guda edo leiha literarioa sortu zen bien artean, harremana erabat hautsi zen arte. Edo, hobe esanda, Iriartek Inkisizio santuan biasteriarraren aurkako salaketa jarri zuen arte. Iriartek Samaniegoren testu baten eduki "desegokia" hartu zuen aitzaki. Egia zen Samaniego zela testuaren egilea (eta gogoratu hainbat

□ **Inkisizioak aske utzi bazuen ere, hil baino lehen, bere idatzi polemikoak desagertarazteko agindua eman zuen Samaniegok**

ipuin erotikoren egilea ere badela). Baina, orohar, Inkisizioak gogoko ez zuena Samaniegok Frantziatik ekarritako ideia ilustratuak ziren. Azkenean Inkisizioak aske utzi zuen, baina Felix Maria ez zen nonbait lasai geratu eta horregatik agindu zuen, hil baino lehen, bere idatzi polemikoak desagertarazteko. Testu horiek ondoren izan dituzten irakurle guztien onerako, ez zen bere eskakizunik bete ●

◆ **NAGORE IRAZUSTABARRENA**

BILINTX

MEGADENDA

IGANDE ETA JAIEGUNETAN ZABALIK

Fermin kalbeton, 21 • Tel.: 42 00 80 / 42 02 24 • Faxe: 42 23 63 • 20003 DONOSTIA
 Fermin kalbeton, 30 • Tel: 42 26 96 • 20003 DONOSTIA
 Republica Argentina, 4 • Tel: 62 68 17 • Faxe: 62 68 17 • 20300 IRUN
 Arostegieta, z/g. • Tel: 67 35 33 • Faxe: 67 35 00 • 20400 TOLOSA
 Ibargarai, 12 • Tel: 76 40 50 • Faxe: 76 40 50 • 20570 BERGARA

ZINEMA

Bukatzeke zegoela, sortua zuen zalaparta Julio Medemen azken filmak. "Lucía y el sexo" k sexu esplizitoa omen zuen barra-barra. Filma kamera digitalarekin grabatua izan da, eta errodaketa sekretu handien pare gordea. Ostiralean iritsi zen azkenik pantailetara. Hainbesterako ote?

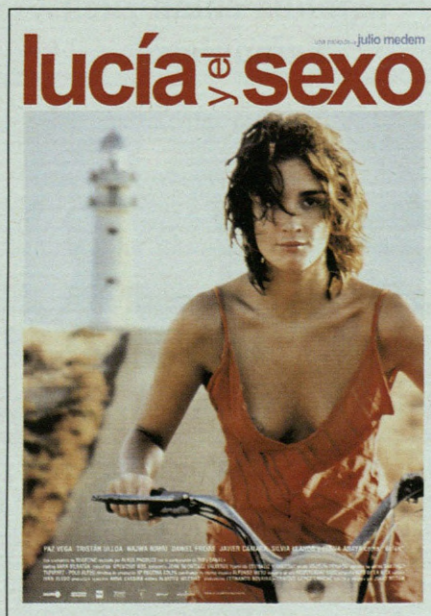
MEDEM ETA SEXUA

Eguerdiko hamabiak ematera doaz. Kaleetan Bilboko Aste Nagusiko azken gauak utzitako arrastoak nabari daitezke, batez ere etxeratu gabeak diren gazte batzuen aurpegietan. Eguzkiak gogor jotzen du, Julio Medem eta bere aktore eta aktore-sak (Paz Vega, Najwa Nimri, Daniel Freire eta Elena Anaya), Ideales zine aretoetara gerturatzen direnean.

"Lucía y el sexo" ikusteko aukera izan genuen joan den asteartean horretara deituak izan ginen pribilegiatuak, filma abuztuaren 24an kartelerara iritsi aitzin. Filma ikusi eta Medem eta besteekin elkarrizketa, filmaren defentsa, arrazoiak, esplikazioak. Alegia, Medemek gehien gorroto duena: "Nire lanean gutxien estimatzen dudana lana da promozioarena, irailean promozioarekin bukatu eta gidoi berri batekin hasteko irrikitan nago. Dena den, hau egitea ere behar beharrezkoa da, azken finean filmak oihartzuna izatea garrantzitsua baita".

Oraingoz irailean idazten hasiko den gidoi berriaren ideia baino ez dauka donostiar zinegileak. Hortik aurrerako prozesua luzea izan daiteke. "Lucía y el

sexo" orain estreinatu da, baina badira hiru urte Julio Medem gidioa idazten hasi zenetik, eta ordutik, gidoiaren zortzi bertsio desberdin: "Orduan ere ideia bat baino ez nuen. Aurreko filmak utzitako zapore mikatzari buelta eman nahi nion. 'Los Amantes del Círculo Polar'eko

Anak beste amaiera bat merezi zuen, azken finean bereagatik hain gogor lan egiten duen edonork amaiera alai bat merezi du-eta. Film berri honekin 'Los Amantes'eko Anari irtenbide positiboago bat eman nahi nion. Hortik aurrera ideia berriak bururatzen joan zitzaizkidan eta eskerrak, inoiz ez baitut azken film honen lehen bertsioan egindako lana baino zerbait irmoago eta mekanikoagorik idatzi. Bertsio hura filmatu izan banu, ziur aski ez nintzateke filmaz orain sentitzen naitzen bezain harro sentituko". Aktoreekin lan egiteari utzi ez zion arte, ez zuen gidoiaren azken bertsioarekin bukatu, aktoreek berezko bizia eman zioten-eta, berak buruan zituen pertsonaiei.

Filmaren prozesua, "Los Amantes del Círculo Polar" bukatu bezain laster hasi zen. Filmak, eta batez ere Najwa Nimri-ren erretinan ikusten den heriotzak utzitako sentsazio negatiboak, Medemi gauzak berriz plantearazi zizkion. Oporretara joan zen kamera digital txiki batekin, Formenterara, hain zuzen. Bertan, deskantsatzeaz gain, "gauza polit eta inofentsiboak" grabatzeari ekin zion. Grabatutakoak burutazio asko zekarzkion eta

film berri baterako ideia otu zitzaion. "Lucía y el Rayo de Sol", horrela deitzen baitzen gidoiaren lehen bertsioa.

Asmoa bere grabazio propioetarako erabiltzen zuen kamera digital txiki batekin pelikula grabatzea zen, osoki Formenterako paisaietan, lagun artean eta kooperatiba moduan ekoiztua. Lehen ideia hau indarra galtzen joan zen, beste ideia industrialago bat garatzen joan zen heinean: formatu digitalean grabatuko zuen bai, baina 20 milioi pezetatik gora (800.000 libera inguru) balio duten HD-CAM CineAlta 24p kamerarekin, talde tekniko zein artistiko estandarrekin eta 500 milioi pezetako aurrekontuarekin.

eta hortaz Madrilgo pasadizoak sartzen joan nintzen. Orain kontakizuna askoz ere aberatsagoa dela uste dut. Istoriaorerekin batera, pertsonaiak eurak ere, gorpua hartu zuten, izaera. Lorenzo, Lucíaren bikoteak, musikagile izateari utzi eta idazle bihurtu zen. Sexuak gero eta indar handiagoa hartu zuen, elementu bateratzailea bilakatu zen".

SEXUAREN AUKERAK. Asko esan da Julio Medemen azken filmaren inguruan, eta batik bat filmak dituen sexu eszenen inguruan. Lucía Etxebarriaren "Beatriz y los cuerpos celestes" en bertsio bat dela esateaz gain, hor nonbait filma-

sektetismoak sortarazi dezakeen gaizkiu-lertu eta jakin-minarekin zerikusia du edota marketing estrategia pentsatu bat baino ez da. "Errodajearen hasieran beharrezkoa ikusten nuen intimitatea mantentzea, aktoreek, eta guk geuk ere, eskertuko genukeen zerbait zelakoan. Errodajeak aurrera egin ahala, onuragarria zela ikusi eta jokabide honekin aurrera segitzea erabaki genuen". Sexua erreklamo publizitario bezala erabili ote duten galdetzen dio batek baino gehiagok bere buruari. Filmaren kartela edota promozio irudiak ikustea besterik ez dago horretarako.

Medemek, dena den, sexua beste era

Errodajea hamabi astetan burutu zen, Madrilgo estudio batzuetan filmean iragana dena eta Formenteran berriz, pertsonaien orainaldia. "Hasierako gidoi bertsioetan trama guztia Mediterraneoan gauzatzen zen. Istorioak gorpua hartzen zuen neurrian, pertsonaien lehenaldia erakustea beharrezkoa zela ikusi nuen

ren bertsio pornografiko bat mugitzen ari dela esaten da. Antza, bata zein bestea, txutxu-mutxuak baino ez dira. Medemek behin eta berriz esan behar izan du, bereak ez duela Lucía Etxebarriaren nobelarekin zerikusirik; zabaldu den gezur bat baino ez dela. Akaso honek guztiak errodajearen inguruan eman den

batera ikusten du. "Sexua morboa da, baina beste zerbait ere bada. Sexua irudia eta posibilitateak dira. Burua, bizirik, lan egitera behartzen du, fikzioak egitera irudien bitartez". Medem Formenterako Balear uhartetik turistentzako motor batekin bueltaka zebilenean, faro faliko batekin egin zuen topo, eta honen

NAHI AL DUZU HEGAN EGIN GURE ABIONETA-ELITXOAN?
¿QUIERES VOLAR EN NUESTRA AVIONETA-MOSQUITO?

EUSKARAZZZZ

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa
Kultura, Enketa, Gaiterria eta Kiri Departamentua
Departamento de Cultura, Enketa, Juventud y Deportes

IZEN-DEITURAK
NOMBRE Y APELLIDOS

ADINA
EDAD

HERRIA
MUNICIPIO

TELEFONOA
TELÉFONO

* Zueketa honetan parte hartuta, baimena ematen diegu Gipuzkoako Foru Aldundiri zure izena karguak honen sustapen ekintzetan erabiltzeko.

* Adingabeak:
• Zueketa honetan parte hartuta, baimena ematen diegu Gipuzkoako Foru Aldundiri zure izena karguak honen sustapen ekintzetan erabiltzeko.

* Baita ere, zure berririk baimena behar du zure karguak honen sustapen ekintzetan erabiltzeko.

* Toda persona que participe en este sorteo autoriza a la Diputación Foral de Gipuzkoa a utilizar su nombre en cualquier acción promocional de esta campaña.

* Menores de edad:
• Para poder realizar cualquiera de los vuelos que se sorteen, su padre, madre o tutor tendrá que firmar un documento de autorización en las oficinas de la Dirección general de Normalización del Euzkera. Tendrán que firmar, también, un documento similar autorizando el uso de su nombre en las acciones promocionales de esta campaña.

TXARTEL HAU BETE ONDOREN, BIDALEZAZU HEBIDE HONETARA
TRAS RELLENAR ESTE IMPRESO, ENVIALO A ESTA DIRECCIÓN
POSTA KUTXA
APARTADO CORREOS 5086 - 20080 DONOSTIA

ondoan itxasora zuzentzen zen tamaina handiko zulo bat. Metafora egina zuen. Hasera batean ez zion garrantzirik eman, behin Madrileko neguan zegoenean erabaki baitzuen elementu hauek sartzea eta honekin batera sexuari garrantzia ematea. "Lorenzok eta Lucía, pertsonaia nagusienek, euren arteko erlazioaren hasieran fase polit bat bizi dute. Elkar ezagutze eta maitatzea sexuaren bitartez gertatzen da. Sexuaren bidez maitemintzen dira. Hau horrela izanik, hau guztia grabatzeko beharra nuen".

Sexu eszenak nahiko esplizituak dira. Baina pornografiko izatetik oso urrun daude, nahiz eta zine ez pornografikoan ohikoak ez diren ereketak, esate baterako, agertu. Eszena jakin batzuetarako dena den, dobleak kontratatu ziren. "Nire film guztietan, sexua dagoen arren, egia esan ez nuen aurretik horrelako ezer egin eta konprometitua izan zitekeen niretzat, baina batez ere aktoreentzat".

Film guztian zehar sexua esplizituki agertzen da, gertaera tragikoak sujeritu baino egiten ez diren bitartean. Azken finean Medemek film positiboa egin nahi zuen, sexua filmaren argia dela kontsideratuz. "Sexua egunerokotasunean bizitzen zerbait da, ez luke eskandalurik sortu behar, naturala baita. Gaur egungo zine aretoetan, film amerikarretan batez ere, odola eta biolentzia maiz asko ikusten da eta hau sexua baino askoz bortitzagoa eta guretzat behintzat antinaturalagoa izanik, jendea ez da eskandalizatzen".

Sexua filmaren motorra da, baina Medemi sexua bera baino bikote arteko erlazioak interesatzen zaizkio. "Vacas" (1992), "La Ardilla Roja" (1993), "Tierra" (1996) eta "Los Amantes del Círculo Polar" (1998) bere aurreko filmetan erraz asko nabari zitekeen hau. Film bakoitzak bikote arteko erlazioen aspektu batera

jotzen zuen. "Vacas"en mirespenean, "La Ardilla Roja"n gezurretan, "Tierra"n bikoiztasunean edota "Los Amantes del Círculo Polar"en patuan oinarritzen baziren erlazioak, "Lucía y el Sexo"n berriz, sexuaren bitartez lortutako maitasunean.

Autore beraren esanetan egindakoen artean zailena egin zaion filma da hau. Istorioak duda asko planteatzen zizkion, baino emaitza harro sentitzen da. "Ihes bat bezala planteatzen nuen film hau. Pertsonaia nagusiaren ihesaldi bat bezala, baina nire ihesaldi bat bezala ere.

Sexua filmaren motorra da, baina Medemi sexua bera baino bikote arteko erlazioak interesatzen zaizkio

Film desberdina egin nahi nuen". Zentzu honetan ulertu behar da Medemek talde tekniko zein artistikoan aldaketak izatea, formatu digitalean grabatu izatea...

Ihes egiteak, edo hobe esanda, ihes egin nahi izateak, hainbat burutazio ekarri zizkion zinemagile donostiarrari. "Ihes egiten duzunean, gehienetan behin-

tzat, zeretik ihes egiten ari zaren ere ez dakizu. Zerbait utzi nahi duzu lehenaldirako, zerbait berria hasi. Haatik ihes egiteko zure iraganera jo behar duzu, hori gabe ezin da eta ihesik burutu".

Ihesaldi honetan Medemek lan egiteko bide berri bat aurkitu du: definizio handiko bideoa. Bideoan grabatzeak, pelikula latetaz eta laborategiaz ez arduratzea ekarri dio. Dena grabatzen zuen, toma berean plano desberdinak eta guzti, eta batzuetan toma moztu aurretik zuzendaria bera planoan sartzen zen instrukzioak emateko (honek suposatuko lukeen gastuagatik hau ere orain artean erabat ez ohikoa). Guzti honen ondorioa muntaiarako normalean izaten duena baino hiru aldiz material gehiagorekin topatu izana. Muntaiak aukera desberdinak izan ditu errealdoreak eta muntaketa gelan lan handia egin denaren dudarik ez dauka. "Definizio altuko bideoak iraultza ekarri dezake. Erabat harritua gelditu nintzen filma proiektore digital batekin proiektatu genuenean. Gero 35mm-tara pasa genuenean pixka bat dezepzionaturik gelditu nintzen, transferrean kalitatea galtzen baitu irudiak".

Filma ikusita eta entzundakoak entzunda bakoitzak bere balorazioak ateratu behar ditu. Dena den, Medemekin gertuagotik hitz egiteko aukera baliaturik, honako azalpena eman digu berak: "Filman berez garrantzitsua dena fikzioa eta errealtatearen arteko erlazioa da. Batak bestearen beharra du. Errealtate bat bizi dugu, baina guk, Lucía bezala, fikzio baten beharra dugu. Fikzio batean sartu eta honekin identifikatu. Batzuetan gauzak nahastera ere iristen gara, zer den fikzio eta zer erreal ondo jakin gabe". Bitartean, batzuk istorioak kontatzen eta besteak istorio hauek irakurtzen/ikusten, jarraituko dugu ●

■ Medem eta aktoreak, aurkezpenean.

◆ JON GARAÑO

Gaur egun normalak dira dibortziazten diren bikoteen kasuak, baina orduan eliza eta legeak aztoratu zituen gaia izan zen, baita Euskal Herrian ere.

Dibortzioa bai ala ez

Monika del Valle

■ Garai bateko ezkontza, baserritar jantziekin.

Udan eta opor giroan murgildurik zeudenez, nonahi ospatzen ziren festen inguruko aipamenez eta herri horien guztien historiari buruzko xehetasunez beterik agertzen zitzaigun Z. ARGIA, 1971ko irail hasiera hartan. Haatik,

bazuen beste era bateko gairik ere. "Eliza bizi da" lemapean agertzen ziren lanak, kasu; zehazkiago oraindik: hizki larri bezain pottoloz azaltzen zen "Dibortzioa bai ala ez" gaia.

ELIZGIZONEN MINTZAIRA

Juan Jose Goenagak mahaigaineratzen zuen "(IV) Etiko-erlijioso arazoa", aste batzuk aurretik "Dibortzioa bai ala ez. Bereala geure artean izango dugun arazo bat" lemapean plazaratu zituen lanean ondorio bezala. Nahikoa gai polemikoa, dibortzioarena, garai hartan, Elizak ez ezik, Gobernu espainiarrak ere galerazita baizeukan ezkontza haustearen kontu hori. Nolakoa izango zen bere ezkondu-bizitzan arazo larriak zituztenen itomena, xoxak izanik (ezinbesteko baldintza), nahiago zutela Erromako Elizarren "Rota" Auzitegira joan, Espainiako estatuak zeuzkanetara baino: Erromakoa, batzuek, zer edo zer lortzen zuten; besteetan, berriz, gehienek jai zuten...

Dena den, bere azken azterketan Goenaga kristau ikuspegiari lotzen

zitzaion batik bat. "Kristoren aginduz, Elizak ez dezake ezkontzarik autsi. Kasuistika bat onartzen da, baiña 'ratum et consummatum' (au da itz emana ta egitez osatua) Elizarentzat ere muga biurtzen da", ohartarazten zuen. Halere, Kristoren hitz horiek interpretatzeko bi era bide zeuden: laxagoa, Sortaldeko Elizak ei zuena, eta estuagoa, Erromako Elizarena.

Guztiaren eskema laburbilduz, hauxe zioen Goenagak: "Argi ta garbi dira Kristo ezkontzaren-bakartasunaren alde ta dibortzioaren kontrako itzak. Kristo ezkontzaren betikortasunaren alde zegoen, eta agindu ori eman zien bere ikasleai. Bere inguruko jokaerak etzituen onartu, eta Jainkoaren borondatea Ezkontzaren betikortasuna zala argi adierazi zigun. Au Erromako Eli-

■ Gasteizko solasa

Daniel Hibargoitiko, 1971-IX-05

Ikus, oraintsu arte taberna honen izena beste bat zen. Zeren gudua bukatzuz geroztik ez zuten agintariek euskal izenik begi onez ikusi. Jendeak, jakina, leheneko izenaz deitzen zuen, alegia orain berriro duen horretaz. (...) "Gasteiz" izenak zer demontre esan nahi duen galdegiten dautazu. Ez dakit ba. Horrela duzu hiri honen izen jatorria, edo "Gastehiz" (San Millango agirian, 1025), sekulan ez Gazteiz, batzuek idazten duten moduan (zenbat eta "z" gehiago ipini, hanbat euskal kutsua, uste omen dute). Bidenabar: orain duela guti, "Vitoria" "Victoria" bihurtu nahi zuela aditzera eman zuen alkateak, "Vitoria" arlote delakotz nonbait. Izen aldatze nahi hori zabar da, baina behin eta berriz itzultzen zaiku ●

zeruko ARGIA

NON ZER

■ NAZIO ARTEKO URTEA	4. gortean
■ ALDA BIR DA	12. gortean
■ HISTORIA GARA	12. gortean
■ JONGERIA GARA	12. gortean
■ ZERUO GARA	12. gortean
■ DOKUMENTU GARA	12. gortean

DONOSTIA EUSKAL JALETAN

■ Vezelayko Magdalena elizako jaungoikoa.

zak, Sortaldekoak eta Protestanteek ere onartzen dute".

LEGEA EMAN DUENAK, LEGEA HAUTSI DEZAKE

Bazen buruhauste gehiago, ordea: "Beste arazo bat au da: Kristoren borondate ori lege juridiko biurtu al-daiteke?". Galderatxoak bazuen bere korapiloa, zeren: "Legea eman duenak, legea autsi dezake. Aginpidea Elizan Aita Santuaren eskuetan dago" eta... "Kristoren aginpide bikario'aren jabe denez, ezkontza autsi dezake".

Jakina, aurrekoaren ondorioak larriak izan zitezkeen, "baiñan, gaur egunez, aginpide onek muga bat besterik ez

du: Lehenago aipatu degun katolikoen arteko ezkontza 'ratum et consummatum' izatea". Alegia, senar-emazte horiek elkarren artean sexu harremanak izanda bazi- ren, jai zutela "Rota"-n (teorian, bai; errea-

■ Apaiza ezkontza lanetan.

■ Ezkontza paperak sinatzen.

litatean, baliteke beren kontraesantxoak izatea "Rota"koek ere: bat-batean burura datozkit eskandaluz eskandalu ibili ondoren beren ezkontzaren baliogabetzea lortu zuten batzuk... Hori bai, itzal handiko jendea zen: nola ausartu, bada, inor, hain hitza zalantzan jartzera?).

Nolanahi ere, Goenaga ez zen "Erro-mako jurisprudenzia" horretaz gehiegi fio, eta beste bide batzuk aurreikustera ekiten zion jarraian. Adibidez, hauxe: "Ezkontzako egunean baiezkkoa emanagatik, elkarrenganako maitasuna eta berotasuna ugaltuz joan diteke, eta behar du. Oztu ere, oztu diteke. Alkarrekin ezin bizi izateraño. Baiezkorearen esanai metafisikoak iraungo du, baiña elkarrenganako baiezkoka aspaldian illik dago. Egoera onetan Elizak esan al dezake, ezkontuta jarraitzen dutela?".

Geroxeago, berriz, beste galdera hau egiten zuen: "Diborzioa, gauza okerra ala zuzena da?". Apika erantzunik ez zuela jasoko-eta, honako ihardespina ematen zion aurrekoari: "Berriz ere emen, bi buru-joskera agertzen zaizkigu. Bata, zuri eta beltza bakarrik ikusten duan buru-joskera. Zuria ez bada (ona ez bada), beltza da (txarra da); bestea, berriz, gauzak xingleak ez dirala konturaten dana. (...) Alderdi txarrak bezain alderdi onik ba al du diborzioak? Zaila jakitea. Epaiaketa sujetiboaren menpean dagoanez, ojetiboki erabakitzeak gauza larria benetan. Ona emen politikoentzako gai ederra. Komeni al da legez diborzioa onarraztea? Noiz arte ezezkoan?". Hori da zeharka gauzak aditzera ematea!

■ Deustuko ikastetxearen eskabidea

Editoriala, 1971-IX-05

Il onen 4`ean, arratsaldeko 4`tan, egin zuen azkenengo batzarra Euskaltzaindiak Gipuzkoako Aldundegian. Deustuko ikastetxearen eskabidea aipatu zuen beste gai askoren artean. Euskaltzaindiaren agiri bat behar luketela, alegia, euskera irakasteko gai direnak esaten zuen eskabideak. Onartua izan zen eskaera jakina denez. Baiña arazo au tajuz moldatzeko aurrez gauza ondo pentsatzea eta aztertzea erabaki zuen. Agiri orren jabe egiteko zer eskatu ikustea, alegia.

Arrazoizkoa Deustuko ikastetxearen eskabidea. Baita Euskaltzaindiaren erabakia ere. Behar beharrezkoa dugu euskera jakitea eta euskera batu-bidean jantziak egotea euskera irakasten diardutenak. Bestela ez da inoiz ere iritxi-ko euskera jatorrik eta baturik. Baiña ez dezagun ahaztu gure erriaren egoera. Gure erriak ez du ikastolarik izan. Erderazkoak izan ditu eta dauzka kultura-bide guziak. Etxean eta kalean ikasitako euskalkia besterik ez daki ●

■ Jose Azurmendiri

Ibon Sarasola, 1971-IX-05

Uste diat Z. Argiaren 440 numeroan publikatu zen hire kritikak zenbait gomentario eskatzen duela. (...) Felix Bilbao ez aipatzea hutsune bat dela uste diat. Baina "hutsune nabarmenen" kontu honetan gauza bat hartu behar duk gogoan halabeharrez: liburuak 150 paia duela eta ez 400. Beraz, bes-teen kasoan (beharbada San Marti-nen kasoan ere arrazoia duk) ez diat uste toki gehiago merezi duteenik: mila gauza falta duk liburuan hutsu-ne horiek baino aipagarriago. Talde lanez: lehenik, "Gazte naiz" orriari hiru linea dedikatzen zaizkio 87 paian eta 4 linea 144 paian. "Jakin" taldeari, berriz, 2 linea 89 paian eta 16 gutienez 145 eta 146 paietan; beraz, ez zekiat nondik atera duan hire ustez bidegabekeria den hori. Bigarrenik, literatura hutsarentzat (eta hasieran esaten denez, horretaz ari duk batez ere liburua), "Gazte naiz"en inportantzia haundiagoa duk, "Egunero hasten delako" nobelaren hitzaurrean esan nian bezala ●

"ZENBAT GARA": ALDIZKARIA-REN BERRIKUNTZA

Hamaika gauza interesgarri gehiago esaten zituen Juan Jose Goenagak, baina ezin denak hemen jaso. Hobe Z. ARGIAk zekarren berrikuntza bat azal-tea. "Zenbat gara" zeritzan sail estreina-tu berriak, "txokokeriak utzi eta Euskal Herria osoan barna" berriak biltzeari ekingo zionak, momentuz izenpetu gabea, baina gerora Amatiñok eramango zuena. Argi zeukaten "guztion laguntza-rik gabe ez garela gai horren zabal ihar-duteko", ze "Gipuzkoako eta Bizkaiko berriak ez ezik, Nafarroa handi, Araba isil, eta mugaz handiko Lapurdi, Baxe-nafarre nahiz Zuberoako berriak ere nahi genituzke aipatu", eta bistan da, dei egi-ten zieten balizko irakurleei "Zenbat gara"n parte hartzera ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

Magikoa izango da
uda hau

Magia gogoko baduzu, osatu ezazu ZABALIKek osteburura oparitzen dizun truku-bilduma. Oso-oso dibentigarriak dira denak. Uda honetan, gazotu magiaz.

Bete-betean asmatuko duzu!

ZABALIK

osteburuetako ostekario

Zabalik:

ZUBELDIA
formación
prestakuntza

Delegación Territorial de Euzkadi y Navarra e Nafarroako eta Euzkadiko Lurralde Ordokuntza
Saila eta SP-ko Pizte, Aulas abertar, Oskorriak, Oskorriak eta Wapirak

formacion@zabaldia.com

www.zabaldia.com

Foto: A. Arizola

A S T E K O L I B U R U A

JANARIA OINARRI DUEN METAFORA HEDATU HANDIA

KOILARA BETE HITZ**Josetxo****Azkona**

ALBERDANIA

71 orrialde

1.900 pzta/ 76 lib.

Janaria, edota jateko orduan gozagarri gisa erabili ohi ditugun gaiak hartu ditu Jose-txo Azkonak oinarri, bere bizipoz eta minak adierazteko, Alberdania argitaletxearen eskutik plaza-ratu duen "Koilara bete hitz" poema liburuan. Metafora hedatu handi bat osatu du poeta nafar honek, bere buruari jarritako desafioan: bera hunkitzen, bel-durtzen, liluratzen zein ernega-razten duten horiek guztiak azal-tzea, jana eta jatearekin lotuta dauden usaina eta dastamena bezalako zentzumenen esparruan kokatzen diren hitzezko irudien bidez. Irabazi du erronka, berrogeita zortzi poemetan zehar garbi

uzten duen moduan. Nola? Bada oso kontuan edukiz "Kartaz landa" eskaintzen duen errezeta eta hura behar bezala prestatzeko aholkuak: esate baterako, berrogei gramo hitz lirain eta eder, ehun eta berrogeita hamar gramo irribarre fresko, hiru zotz frustra-zio, bi koilarakada harropuzkeria, kilogramo bat amodio (aurrez, etsipen uretan beratua), kikara erdi bat malko, hamar gramo itxaropen, xorrotada bat amorru salda, hamairu asmo fresko "al dente" egosiak, tristura-purea, azukrez estaliriko losintxa zukua, dozena bat galdera sakon eta hiruzpalau espezie exotiko mai-suki nahastuz.

▼ Egileari Galdezka

"Poema berak hitz egin behar du, eta ez poetak"

■ Azalduko al zeniguke "Koilara bete hitz"en mezua?

Horretaz hobe dut isildu, poema berak hitz egin behar duelako, eta ez poetak. Esan dezakedana da, liburuan azaltzen diren poema guztiak ardatz baten inguruan jira-biraka dabilatzala, janariaren inguruan. Berrogeita lau poema dira guztira. Horiatarik 28k, luze-ra eta erregistro poetiko desberdinak dituzte, eta beste 16ak, tiki-tikiak dira (pintxo poetikotzat jo daitezke). "Karta" horretatik at, bada bestelako platerik: errezeta bat ematen dut, zenbait osagai bitxiz poesia liburu bat nola egin daitekeen adieraziz.

■ Zergatik aukeratu duzu jatearen kontua oinarri gisa?

Zer edo zer gertu baldin badugu, egunero behin eta berriz errepikatzen dugun ekintza baldin bada, hori jatea delako (jaten dugu-nontzat, behintzat; milaka eta milaka jende ez dute jaten-eta).

■ Halere ez dirudi poetek asko ukitu duten gaia denik...

Literaturan badira erreferentziak, noski, baina euskaraz egin izan den eta egiten den literaturan, ematen du poetak ez duela jaten. Alde horretatik, oso erronka polita izan da niretzat. Halaz guztiz, janaria kontuan izan zuen poeta batekin egin nuen topo: Gabriel Arestirekin. Berrito azaltzen zaigu aintzindari! "Entzun nahi dida-nari" poeman dio: "Euskara Bilboko portuan ikasi dut, urdaiazpi-ko frijitua jaten nuenean, kafesne koinakatua edaten nuenean..." Eta hildo beretik doa "Kristo eta Lenin" izenekoan: "Bart sobera ardo edan nuen Barrenkale Barreneko tabernarik taberna, eta etxera ezkerro, afaldu gabe joan nintzen ohera. Amets bat ukan nuen, Juanito Kojuarenean legatz koskera bat jaten nuela bi lagu-nekin, adiskidantza onean, estimazio handian". Bi lagun horiek ziren Kristo eta Lenin.

Josetxo Azkona

JOXE LACALLE

L I B U R U A K

**XX. MENDEKO
POESIA**
KAIERAK:
**JOXE AUSTIN
ARRIETA**

Antologia egilea,
Koldo Izagirre
SUSA

62 orrialde
700 pzt/ 28 lib.

JOXE AUSTIN ARRIETAREN POESIA BEREZIA

Joxe Austin Arrietak idatzitako poemen antologia eskaintzen du oraingoan Koldo Izagirrek, Susa argitaletxearen "XX. mendeko poesia kaierak" bilduman. Joxe Austin Arrietaren olerkiek, poetaren mundu propioa agertzeaz gain -nerabearen tristura, zapalduetik atxikimendua, maite-poza, abertzale-tasunaren mindurak...-, txertaturik dauzkate idazle donostiarrek euskal tradizio-tik bereganatu dituen poeta zahar eta garaikideen edertasunak ere. Beraz, Koldo Izagirrek oso ondo arakatu behar izan ditu Joxe Austin Arrietak gaur arte kaleratutako poesia liburuak -alegia "Arrotzarena / Neurtitz neurgabeak", "Bertso-paper printzatuak", "Mintzoen mintzak" eta "Graffiti ganbara" poema bildumak-, hori baitzen poeta honen estiloa hobekien adierazten duten hogeita zortzi poemen aukera egiteko era bakarra.

**LURRAREN
TAUPADAK**
Jon Arretxe

ALFAGUARA/ ZUBIA

91 orrialde
1.025 pezeta
41 libera

AMAZONIAKO TRIBU BATEN GAINBEHERA

Zubia, euskal gazte literaturari Alfaguara argitaletxe espainiarrak eskaintzen dion saila da. Eta bertan plazaratu du Jon Arretxek "Lurraren taupadak", Amazoniako mukaxi tribuaren gainbehera kontatzen duen nobela hunkigarria. Aturi deritza narrazioko protagonista nagusia. Brasilgo oihanean, ibai baten bazterrean bizi zen mukaxi tribuko kidea da, eta bere ahotik izango dugu aipatu tribu horren bizimoduaren berri: bere haurtzaroan mukaxiek zeuzkaten sinesmen eta ohiturak, zertaz elikatzen eta nola moldatzen ziren elikagai horiek lortzeko, zernolako harremanak zituzten inguruko tribuekin, gerlari bilatzeko pasa behar izan zituen probak, bere aitaren heriotza eta hark izango zituen ondorioak... Okerrena, ordea, beraientzat iristear zegoen: azal zuri nahiz beltzeko jende arrotza paraje haietan agertu zenean jasan beharko zuten.

**CONSUMMATUM
EST**
Joan Mari Irigoien

TTARTALO

272 orrialde
2.900 pezeta
116 libera

JOAN MARI IRIGOIENEN NOBELA, GAZTELERAZ

Gaztekeraz plazaratu du Ttartalo argitaletxeak Joan Mari Irigoien "Consummatum est" nobela. Berorren itzulpena, egileak berak egin du, Antonio Pérez Esclarin, Esther Sastre eta Maite Puignaren laguntzarekin. Gaiztakeriak gudan izan dezakeen eraginak kezkatzen du Joan Mari Irigoien. Haatik, ez dosi txikitik mindu gaitzakeen horrek -geure burua hobetzeko orduan akuilagarri ere izan baitaiteke-, erarik ankerrenean sofritu behar izaten den gaiztakeriak baizik. Eta hain zuzen egoera hori hartu du oinarri "Consummatum est" idazterakoan, arazoa aztertzeke garaian bi pertsonaia mota kontrajarriz: txikitik bereak eta bost jasan behar izan zituen militar espainiar handinahi eta sadikoa, alde batetik, eta haurtzaro ezin erromantikoago, oparo eta zoriontsua bizi ahal izan zuen moja alemana, bestetik.

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticas**en gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garantiarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko gure zu gustura egotea Espainiako optika-sararik handieneko - **MultiOpticas** - profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

**EUSKAL
LITERATURA
IDATZIA**

Batzuen artean
IKASTOLEN
ELKARTEA
5.000 pezeta
200 libera

ENTZIKLOPEDIA GISA ERATURIKO CD-ROMA

Euskal literatura idatziari buruzko informazioa jaso eta entziklopedia gisa Eraturiko CD-ROM bat plazaratu du Ikastolen Elkartek, "gurean idatzitakoak ezagutu eta ezagutuz gozatzeko" helburuarekin. Aipatu CD-ROMak gure literatur tradizioa ezagutu, aztertu eta gozatzeko aukera ugari eskaintzen du, bertan baitaude jasoak, zeharbide kronologikoa eta tematikoa, bate-tik, eta mugimendu literarioak, autoreak eta obrak, bestetik. Eta horrez gain, garai historiko desberdinen ezaugarri kultural, politiko eta ekonomikoek literatur idazlanetan izan duten eragina. Euskal literatura idatziaren ikuspegi orokorra ematen duen lan honetan, era txukun eta erakargarrian, testuak, argazkiak, marrazkiak, kantuak eta bideo-lanak ere jaso dira. Bestalde, barruan doan CD-ROMa nola instalatu xehetasun guztiz agertzen duen liburuska.

**ALDI JOANA,
JOANA**

Karlos del Olmo
Serra
EUSKALTZAINDIA/
BBK FUNDAZIOA
131 orrialde
800 pezeta
32 libera

TORIBIO ALTZAGA SARIA IRABAZI DUEN ANTZERKIA

Euskaltzaindiak eta BBK antolatu ohi duten "Antzerkia" Toribio Alzaga saria, 2000. urtean, Karlos del Olmo Sernak idatzitako "Aldi joana, Joana" lanak irabazi du, non, ikusleen aurrean, antzerki talde batek Joana Albretekoaren gaineko antzezlanaren prestatzen diharduen. XVI. mendean kokatu behar dira, Nafarroako erresuma zaharra bi zatitan bortxaz banaturik zegoen hartan, Joana Albretekoaren bizitza eta heriotza agertu behar dituztelako, eta hau frantsez eta espainol erresuma papistez inguratuta zegoen Nafarroa Behereko erreinu txiki protestante eta euskaldunaren agintaria zelako. Nola hil ote zen, benetan, Joana Albret: pozoiturik ala tisiak jota? Tartean, Leizarraga eta Bibliaren lehen euskal itzulpena; Nostradamusek Joanaren semeari iragarri zion etorkizuna, San Bartolome gauean eraildako protestanteak...

ADI SEINALEARI

Paco Capdevila
AIZKORRI
24 orrialde
395 pezeta
15 libera

HAURRAK AURKITUKO DITUEN SEINALEEN ESANAHIA

Hamaika seinale aurkituko ditu haurrak nonahi, baina zer esan nahi ote du bakoitzak? Jone, Jon eta Txintxon horien guztien berri ikasten dihardute Paco Capdevilak idatzi eta Josu Lartategik euskaratu duen ipuin moduko honetan. Kaleak nola zeharkatu behar diren kotxe batek harrapa ez zaitzan, lurrean margotuta dauden marra horiek zertarako diren, semaforoa gorrian dagonenean berdea jartzen den arte geldi egon beharra duela batek; non ezin den erre, ez txakur batekin sartu; larrialdietako irteera zein den; gizonezkoentzako eta emakumeentzako komunak nola bereizi; hondartzan noiz bainua har dezaketen lasai, noiz kontu handiz, eta bandera gorria badago ezin izango dutela bainatu... Eta hainbeste debekuren artean, irakaspen polit bat: zer jarri zure gelako atean, bateren bat hara sartzerik nahi ez baduzu.

DISKOA

FESTA
Arakajun
GAZTELUPEKO
HOTSAK
12 kanta
1.775 pezeta
71 libera

ARAKAJUNEN "FESTA" N, ROCK, BLUES ETA CAJUN

Hemen duzue Arakajun taldeak, lehendabiziko maketa kaleratu ondoren izan zituen aldaketak eta gero, eskaintzen digun CD berria: "Festa" du izenburutzat, eta bertan rockaren eta bluesaren doinuak nagusitzen zaizkio "cajun" musikari, nahiz talde eraberrituak ere ez duen soinu mota hau erabat baztertu. "Festa" n, hamabi kanta osatu dituzte Iñaki Bramonterren gitarrak eta aho-

tsak, Karmelo Gartziaren kontraba-xuak, Xabier Laskibarren bateriak, Xabier Arakamaren akordeoiak, Iñaki del Cosoren biolinak, Igor Gartziaren saxoak eta Antonioren wash-board-ak: "Alkohola eta ni", "Ikasi", "Bizi latza", "Nire lekua", CDari izena ematen dion "Festa", "Jeiki, "Presarik gabe", "Denboraren joan-nak", "Jazz a gogo", "Paradisua", "Eskutitza" eta "Zure atzetik".

GETXO, irailaren 5etik 9ra
Getxo Folk XVII
Goiz eta arratsaldean kontzertuak, munduko merkatua eta merkatu justua izango dira. Emanaldi nagusiak gauean izango dira, horien artean Kepa Junkera, Mestre Ambrósio, Sally Nyolo, Iñanfarria, Olocañen emanaldiak. Areetako geltokiko plaza 21:30

DONOSTIA, urriaren 15a arte
Erakusketa
Cristobal Balentziagari buruzko "Paristik Donostiara" erakusketa, moda disenatzaile honek egindako traje eta osagarriak, bideo emanaldiak eta berak lana nola egiten zuen ikusteko parada izango da. *Artetaren Kutxagunea*

IRUN, irailaren 1etik 8ra
Margo lebiaketa
Hemezortzi urtetik gorakoek parte hartu ahal izango dute, eta teknika eta gai libreko obra bakarra aurkeztu beharko dute irailaren 8a baino lehen. Lehenengo saria 325.000 pezetakoa da. *Amaia kultur zentroa*

DONIBANE-LOHIZUNE, irailaren 2tik aurrera
Kontzertuak
"Musique en Côte Basque" jaialdiaren barnean kontzertu entzuteko aukera izango dugu, esaterako, Orchestre National du Capitole de Toulouse eta "Nicholas Angelich-en emanaldiak. Kontzertuak Donibane-Lohizunen, Ziburun, Azkainen, Biarritzen, Bajonan eta Angelun izango dira.

ZARAUTZ, irailak 1
Txakolin eguna
Irailako lehenengo larunbatean, urtero bezala, txakolin dastaketa herrikoia izango da. *Foruen plaza*

ELGOIBAR, irailak 1
Zinema
"Banpiro txikia" euskaraz eta kalean ikusteko aukera izango da. Haurrei zuzendutako fantasiako eta abenturazko pelikula hau EEBBetatik dator. *Foruen Plaza 10:30*

GASTEIZ
Erakusketa
"...Para comersela" erakusketa dago ikusgai urte osoan zehar. Komiki eta maketen bitartez Gasteizko historia islatzen duen erakusketa da hau. Bestalde, "Agrupacion de Acuarelistas vascos" erakusketa irailaren 9a arte izango da ikusgai eta Martin Simonen margoak irailaren 16a arte. *Montehermoso kulturunea*

LEGAZPI
Bisita gidatuak
Udaran ere Mirandaola burdinola ikusteko aukera dago. Astelohenetik larunbatera bisita gidatuak eta ikus-entzunezko emankizunak izaten dira eta igandetan burdinola martxan jartzen dute bertara hurbiltzen direnentzat.

AIEGI, irailaren 2a arte
Museoa
Irailako Monastegian, Julio Caro Baroja Nafarroako Etnologia Museoa bisitatzeko aukera izango dute bertara hurbiltzen direnak.

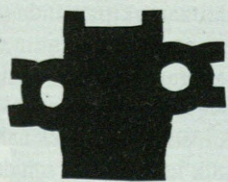

IRUÑEA, irailaren 28a arte
Dantza
Astearte eta ostegun guztietan txistu eta gaitarekin dantza emankizuna egongo da Iruñean. *Sarasate pasealekua 19:30*

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Uztarik ederrena eta handiena jasotzearren izugarrizko lehiak pizten dira gure herriko azoketan. Uda honetako uzta ez da apartekoa izan, baina udazkenak beste itxura bat dakar.

UZTAKATZERA

Letxuak, tomateak, piperrak... auzokoak baino lehenago jaso asmoz udaberriaren hasiera-kanpaiekin bat baratzak dantzatu eta landatu zituztenen aienek urte osoan entzun beharko digutu aurten azoka guztietan.

Azoka guztietan baratza, lorategia den neurrian, lehia dela badakite. Lehia zorrotza: zeinek lehenago, zeinek doto-reago, zeinek handiago... Ia denok ezagutzen ditugu piperminak inork baino azkarrago jaso nahi dituenak, San Juanetan etxeko tomateak jan dituela ostatuan zabalduz aritzen dena, letxu-ilada zuzenenak bereak direla entzuteagatik eskudra ere erabiliko lukeena, lainezaren

mugan barazki arraroenaren berri ematen duena ileapaindegian...

Ileapaindegiko laudorioak jaso asmoz

aritzen da asko. Tristeia. Aparteko sasoietan, aparteko barietateak, eguneroko letxu zurietatik aparteko zerbait dastatu asmoz beste batzuk. Txapela kentzekoa.

Txapela kentzeko moduko uztarik ez da, ordea, aurtengo udan. Udaberriko poz-kanpai hormonal haien buelta alluba. Udazkenarena beste itxura batekoa izango dela dirudi. Gernikako azokatzarrean ikusiko gara urrian kuia erraldoiak eta indaba zakukadek tarterik uzten badute...

Uzten badute edo ez, azken hego haize gogaikagarriei ondo lo egin esan eta gau luze freskoei ongi etorria emateko han izango gara azoketako azokan.

◆ **JAKOBA ERREKONDO**
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Askotan esan da umeek denbora gehiegi pasatzen dutela telebistaren eta bideojokoen pantailaren aurrean, honen arrazoia aurrekin jolasteko gurasoen denbora falta da.

UMEEN NAHIGABEA

Bideokonsola eta antzeko tramankuluak bakardade eta asperaldiari aurre egiteko irteera omen dira, umeek beren lagunekin edo senideekin jolasteko modurik ez dutenean aukeratzen dituztenak, nahiago baitute, ahal izanez gero, adiskideekin jolasean aritzea. Horixe da behintzat teknologia berriek haurtzaroan eta gaztaroan eduki dezaketen eragina aztertzeke Euskal Herriko Unibertsitateko hainbat irakaslek, hamaika unibertsitate europarretako adituekin batera, egindako ikerketak eskaintzen duen ondorio nagusietako bat.

Karmelo Garitaonaindia, kazetaritza-ko katedradunak, eta Patxi Juaristi eta Jose Antonio Oleaga soziologoek osa-

tzen dute azterketa horretan parte hartu duen EHUKo ikertzaile-taldea. Ikerketa Londresen abiatu zen, duela bost bat urte, eta bere emaitzak biltzen dituen liburu

mardulean, herrialde bakoitzari alor edo gai bat aztertzea egokitu zaio. Euskal ikertzaileek Telebista eta bideojokoen alorra jorratu zuten, bertan gazteen lehentasunak eta nahiak argitu eta finkatu asmoz.

Garitaonaindia irakasleak adierazi bezala, beren bizitzan ekipamendu teknologikoen presentzia oso handia den arren, eta gazteek tramankulu horiengana joera eta zaletasuna edonon erakusten duten arren, umeek eta gazteek nahiago dituzte oraindik lagunak eta senideak makinak baino, jolaserako. Beraz, ez gaituzten alarmismoan erori, arrazoirik gabe, ez baitirudi oraindik ere "Apokalipsia" hain gertu daukagunik.

◆ **JABIER AGIRRE**

Lizarra-Iruñerria.

Jai bila doazen erromesen helmuga

■ Iruñea ondoko Erreniaga mendatean Santiago Bideko erromesei eskainitako monumentua dugu.

Azkenean iritsi gara, besoak zabalik hartzen gaituen Iruñea zaharrera; lasai, formal eta atsegina urtean zehar, uztaileko bederatzi egunetan zoro eta basati bihurtzen den euskal hiriburura.

■ Jai egunetan hiria guztiz aldatzen bada ere, Iruñea gainontzeko hilabetetan erlijiosoa, berdea eta lasaia da.

Monumentuz eta berdegunez jositako hiri baten bi aurpegiak dira, alde bateko zein besteko erromesaldien helmuga.

Herriko hiriburu den Iruñea berde, monumental eta ederrera int-siko gara.

IRUÑEA (I)

Herrialdea: Nafarroa
Altitudea: 449 m.
Biztanleak: 166.279
Euskaldunak: %7
Azalera: 24 km²
Dentsitatea: 6.928 bizt./km²

Jaiak:
 San Blas (otsailak 3)
 Santa Ageda (otsailak 5)
 San Ferminak (uztailak 6-14)
 San Fermin Txikito (irailak 25)
 San Saturnino (azaroak 29)

IRUÑERRIA

Lizarra-Iruñea errepide orokor honetan aurrera egin ahala, gure hurrengo helmuga gero eta hurbilago eta ikusgarriago ikusten joango gara, hots Erreniagako parke eolikoak. Lehenago halere, ibilbidearen 54. km.an Legarda (XIV.eko Jasokundeko eliza gotikoa eta erretaula nagusi platereskoa) igaroko dugu.

Bertatik 3,5. km.ra azkenean, eskuinera Erreniaga (El Perdon) mendatera igotzen den bidea ikusiko dugu. Hortik joz, handik kilometro batera askaldegia batetik igaroko gara, eta laister parke eolikoan barneratuko gara. Erro-

■ Ilunabarra Erreniagako parke eolikoaren inguruan.

■ Hiriaren ikuspegi orokor bat, goitik ikusita.

mesen monumentutik Iruñeko bista oso politaz goza dezakegu.

Errepiderantz itzuliz, bere gainetik pasatzen dugunez Iruñeaz joateko oraingoan ezkerredera egin behar dugu. Azkenik, atarian dugun Zizur Nagusia (San Andres eliza gotikoa) igaroz, Erresuma Zaharreko, gaur egungo Nafarroako eta berez Euskal

Iruñea zaharra Arga ibaiak zeharkatzen duen eta mendiz inguratuta dagoen goilautada baten erdian kokatzen da. Lautada horretan, Euskal Herriko hiriburu historikoa den honetara gerturatzen ari garela, ez zaigu zilueta monumental berezirik agertzen, ez baitago urrunetik nabarmentzen den monumenturik, baina dagoeneko hiri barnean gaudenean gauzak biziki aldatzen dira.

Victor Hugok jadanik 1843an idatzi zuen moduan "Iruñea agintzen duena baino askoz gehiago ematen duen hiria da". Horrela izanik, historia soberan duen hiri honi adjektibo asko eskain dakioke: berdea, garbia, erlijioitsua, ordenatua, noblea, lasaia... eta uztailaren bigarren asteko iraultzan: zoroa, kosmopolita, parranderoa, basatia, eleanitza...

IRUÑEA HISTORIKOA

Baskoiek Iruñea deitzen zioten tokian historiaurreko aztarnak aurkitu badira ere, lehen gauza jakina zera da, K.a. 75-74an

■ *Gaztelu Plazak zuen itxura duela gutxi obrak hasi aurretik.*

Ponpeiok bere tropa erromatarrek negua pasatzeko Pompaelo fundatu zuela.

Hortik aurrera hiriak erromanizazioaz gain, germaniarrek eragindako suntsiketa (275 urtea), eta bisigotuen (VIII.a arte) eta musulmanen (VIII.lean) konkista nahia ezagutu zuten. 778an Carlomagnok harresiak suntsitu zituen, baina baskoiek mendekua hartuko dute Orreagan. Orduan, IX. mendean Nafarroako Erresuma sortu zen.

Bitartean, gaur egungo hirian nekazariz populatutako Nafarrerriari (aintzinako hiriskaren ondorengoa), San Zernin eta San Nikolas burgo independenteak gehitzen zaizkio. Ordudanik, bizitza-maila ezberdinak burguen arteko gorroto eta liskarren

zergati izango dira.

1319an hiria Eliz-agintetik Koroaren eskuetara pasatzen da, eta hortik aurrera harresiak altxatu eta Erresumako hiriburu bihurtuko da, 1512an Gaztelaren eskuetan geratzen den arte. Dena den, Nafarroak bere foruak mantenduko ditu, XIX. mendean beste probintzia bat besterik ez bihurtzen duten arte, herriaren iritziaren aurka. Mende horretan, Iruñeak frantziar okupazioa eta Gerra Karlistetako urte gogorrak ezagutuko ditu.

XX. mende hasieran harresietako zati bat bota eta hiria zabaltzen da. 1932an Euskal Autonomia antolatzeke udalek Iruñeko Asanbladan bozketa burutu zuten, eta 1978tik aurrera Nafarroako Foru Komunitateko hiriburua da.

■ *Historia alde guztietatik dario Iruñeari eta horren adierazgarri garrantzitsuenetako bat, bertako harresiak dira.*

"Festa"

Mundu osoko jairik ospetsuenetakoak diren hauek bederatzi egunetan (uztailaren 6tik 14ra) hiriararen aurpegia erabat aldatzen dute, eta urte osoko hiri lasaia zoramen kolektiboan bihurtzen da.

Egun horietan jantzi dotoreak gorde eta praka-niki txuriak (laister zikinduko direnak) eta zapitxo gorri ospetsua jantzen denetik, eguneko 24 orduak topera bizi, ordutegiak alde batera utzi, mundu osoko lagunak egin eta bederatzi egunetan zehar mozten ez den jaiaren murgiltzea besterik ez dugu egin behar, "gorputzak eusten dion bitartean". Une horretan parkeak ere logela masiboak bihurtzen dira.

Iruñera bakarrik San Ferminetan etorri bazarete, edo alderantziz, soilik urtean zehar bisitatu baduzue, ez dituzue hiriko bi aurpegiak ondo ezagutuko.

Jai hauen jatorria XIV. mendean egon daiteke, urriaren 10 inguruan (orduko San Fermin eguna) nekazal azoka bat egin hasi zenean. Arrakasta ikusita, uda hasieran beste bat antolatzen hasi ziren, geroago jai bihurtzen hasiko zena. Horrela, agintariak San Ferminen onomastika urritik uztailearen 7ra eramatea eskatu zuten, jai hauen barnean ospatzeko. Gaur ezagutzen ditugun antzeko lehenak 1591n ospatu ziren.

Jaiak uztailearen 6ko eguerdiko 12:00etan hasten dira, txupinazoarekin (Udal Plaza telebistan dirudiena baino askoz txikiagoa da, eta parte hartu nahi baduzue askoz lehenago agertu beharko duzue) eta uztailearen 14ko gaueko 00:00etan amaitzen dira, "pobre de mí" arekin (akto ofiziala leku berean izaten da, eta peñena Gaztelu Plazan).

Hurrengo eguneko goizeko 08:00etan, "bizirik" daudenek "Villavesaren entzierroa" egiten dute, zezenen ordezkariak horren autobusaren aurretik. Bitartean, egun eta gaueko parrandaz gain, bestelako ekintza ospetsuak badira:

Uztailearen 6ko arratsaldeko 16:00etan, Riaux-Riauean, Udaltzaia Udaletxetik San Lorenzo parrokiaraino dauden 400 metroak oinez egiten ahalegintzen da, Astraingo Valsa dantzatzen duten ehundaka gazteren artean.

Uztailearen 7ko goizeko 10:00etan Prozesioa izaten da, Udaltzaia, txistulari, dantzari, erraldoi, agintari zibil eta erlijiosuekin, eta batez ere, jota sentituak kantatzen dizkieten santuaren irudiarekin.

Baina San Ferminak batipat zezenengatik ezaguna dira munduan, entzierroengatik hain zuzen. Eguneroko goizeko 08:00etan izaten den gizon-emakume eta zezenen arteko lasterketa arriskutsu honek 850 bat metroko luzera dauka, eta gazak normal joanda hiru minutu inguru irauten du.

Modu batera edo bestera 600 urte iraun duen tradizio honek Hesietan hasi eta Santo Domingo, Merkataria, Estafeta eta Zezen-Plazaren artean aldapa gogorak, bihurgune itxiak, kale estuak eta beste hainbat oztopo pasatzen ditu, bihotza lehertzeaz jartzen duen lasterketa ausart eta arriskutsuan.

Goizean arineketan egin duten sei zezenak arratsaldeko zezenketan hilko dituztenak dira, baina bertan, ikuskizuna plazaren erdian baino peñak betetzen dituzten eguzkiko harmailetako festan dago.

■ Gezurra dirudi txupinazoan Udal Plaza txikian hainbeste jende sartzen denik.

Denborapasak

Kike Amonarrizen
Umorea

KONTABILITATEA

Enpresa batean kontabilitate lanetan aritzen den gizonak honako ohar hau utzi dio emazteari, gau mahaiaren gainean tolestatuta, ongi ikusteko moduan:

“Emazte maitea:

Ongi dakizunez, 54 urte bete berriak dituzu eta dagoeneko nire beharren artean badira zuk ase ezin dizkidazun batzuk.

Ohar hau irakurtzen duzunerako, ni Avenida Hotelean egongo naiz enpresako 20 urteko idazkari gazte eta pertxenta batekin. Berandu samar itzuliko naizenez ez itxaron esna”.

Gizona hotelera iritsi eta harrera-lekuan izena ematera-koan, harreragileak fax bat entregatu dio:

- Niretzat? -galdetu du nahasketaren bat delakoan-.

- Bai, bai... duela hamar bat minutu iritsi da zure izenean -izenburua erakutsiz-.

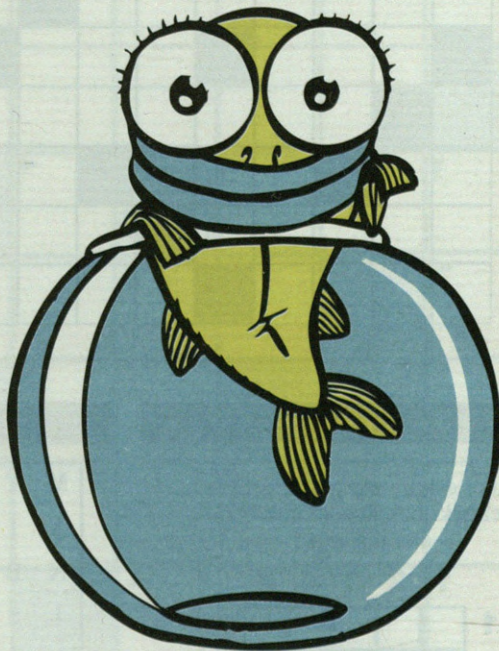
Gizonak faxes hartu eta irakur-

MANIXUTA?

2AZPIAK
BATMAN

Asteko Lokuzioa

AGUSATU

Libertitu, ongi pasatu

**GOAZEMANK KONTZERTURA, AGUSATU
EGINGO GAITUNK ETA**

DIVERTIRSE / S'AMUSER / TO HAVE A BINGE

tzen hasi da:

“Kaixo maitea:

Nik 54 urte ditut, baina ahaztu baldin bazaizu ere, zuk 55 urte dituzu.

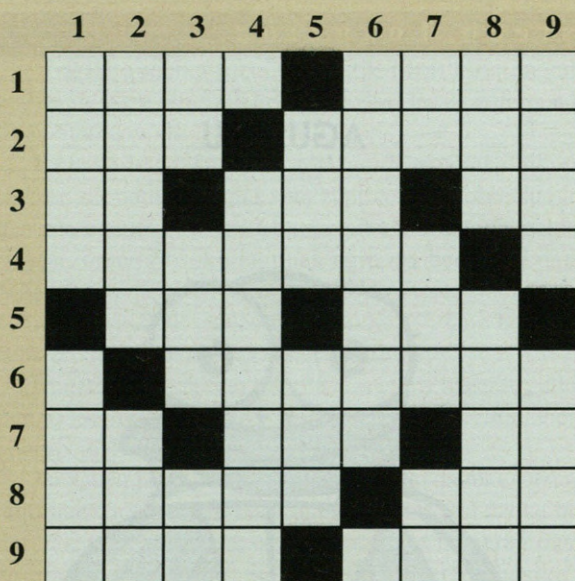
Fax hau jasotzen duzunerako ni Imperial Hotelean izango nauzu, 18 urte besterik ez dituen

auzoko ikasleen pisuko mutil lerdin eta gihartsu batekin.

Eta zure lanaren mamia zenbakiak direnez, ohartuko zinen 18, 54an gehiagotan sartzen dela, 55, 20an baino.

Ez dut uste asteartea baino lehen itzuliko naizenik.

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

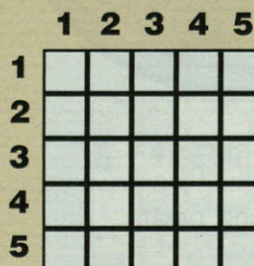
- 1.- Zein modutan. Erretegi. 2.- Alderdi karlista. Hegaztien gorputza estaltzen duten luzakinak.
3.- Modu atzizkia. 2000an. Bi. 4.- Bizkaiko herria. Bokala.
5.- Edo. Mehe. 6.- Hidrogenoa. Uhinak igortzeko eta jasotzeko eroaleak. 7.- Zilarra. Hironako ibaia. Baldintzetan.
8.- Gaia. Putre. 9.- Baratze. Larre.

GOITIK BEHERA

- 1.- Nekadura. Egon hadi! 2.- Hegazti mota. Su.
3.- Musika nota. Burdinola. Utik! 4.- Bokala.
Emakume izena. 5.- Gehiegi. Infusio mota.
6.- Deabrua aipatzeko izen bat. Sufrea. 7.- Amerizioa.
Zango atal. ... egin, begiratu. 8.- Baieztatzeko.
Kolore askotako. 9.- Eguzkia. Itsas hegaztia.

Ekar bosteko hori!

Ezker eskuin eta goitik behera, zenbaki bakoitzean hitz bera aterako zaizu

1. Zuhaitz mota. 2. Larrua.
3. Portuak. 4. Atseгина.
5. Nafarroako herria.

Letra Zopa

M	T	Y	T	S	A	H	U	A	R	G	I	O	L	N	A
A	I	K	R	A	Y	K	S	I	H	W	H	J	U	K	S
N	B	O	G	N	I	Z	P	A	U	S	O	R	J	A	E
I	S	W	I	D	K	N	K	I	R	S	F	U	G	R	O
L	Y	Z	G	A	R	A	G	A	R	D	O	A	S	B	E
O	I	K	A	L	Ñ	E	L	E	N	O	R	I	T	E	I
K	T	S	A	O	D	R	A	Z	U	D	A	L	O	N	G
A	O	N	K	A	R	A	A	R	O	U	N	T	E	I	R
X	L	K	O	A	D	E	B	A	N	I	S	A	S	G	O
T	A	R	I	Z	S	E	N	I	P	U	A	G	D	O	Z

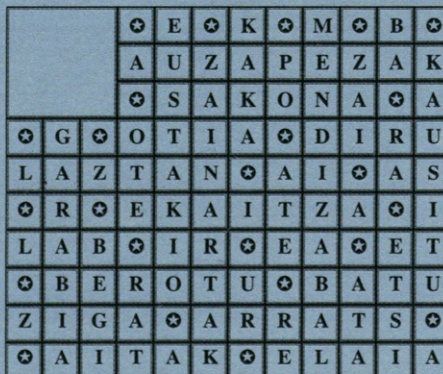
Aurki itzazu letra zopa honetan 8 edari alko-holdunen izenak. Hitzak ezker eskuin, goitik behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

T I P O T N L S D E A H E R M Z
X R L O A E L E F A N T E A N O
I T T M H B E K S R E H O O A S
M O A O E U K Z O G A M E L U A
I N I A S F N P E L S R G N E T
N A E N A O N U B E A L A I S
O R G I A L N E P O R D I G R O
A D E L S O E D E G R A R A S F
R O T N U A N A P E N E F I M E
I N E T A O R U G N A K A D E R

8ko txikian

1. Kroskada. 2. Arkakuso. 3. Sagarrak. 4. Bazkaria. 5. Krudelak.
6. Salaketa. 7. Atentzio. 8. Oroipena. 9. Azantzak. 10. Sorkunde.
11. Anekdotak. 12. Udazkena.

Hitz gurutzatuak

Ezker-eskuin: 1. Saihesbide. 2. Orrazia. Ar. 3. Larri. Zama. 4. Abarkak. Ut! 5. Seta. Kantu. 6. Ari. Geroa. 7. La. Sari. So. 8. D. Zor. Atun. 9. Ikasia. Ana. 10. Aki. Anorak.

Goitik-behera: 1. Solasaldia. 2. Arabera. Kk. 3. Irrati. Zai. 4. Harra. Sos. 5. Ezik. Garia. 6. Si. Aker. An. 7. Bazkaria. O. 8. I. A. No! Tar. 9. Damutasuna. 10. Eratu. Onak.

B	E	R	E	Z
E	D	A	N	A
R	A	B	A	T
E	N	A	R	A
Z	A	T	A	R

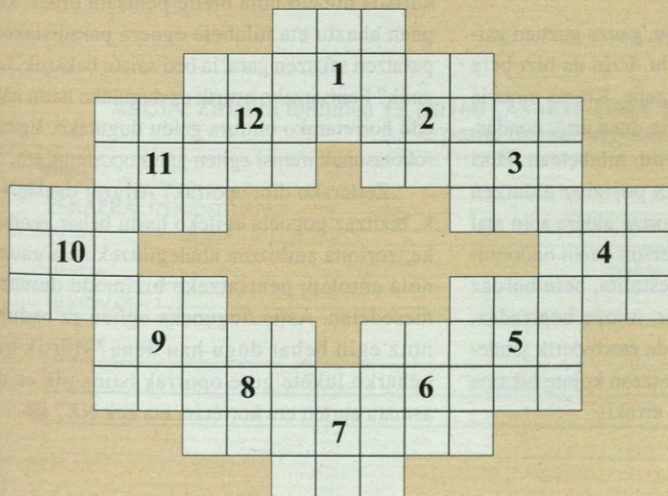
Hitz Gezidunak

		Pl., hegazti mota	Barazki mota	Zilborra	Putreak	Nor atzizkia	
		Ondoezak	Rutenioa	Eguneroko eroslea	Likido gorria		
		Deitura					
		Kontsonantea					
Itauna	Gauero egiten dugu	Gari sorta					Dardarak
Ald., honakoa	Izena	Azkarrek					
		Musika nota		Bokala	Alderdi trotskista		
		Boroa		Iodoa	2		
Nekazaria						Potasioa	
Zezen zikiratu						Gauza	
		Zilarra		Interjekzioa		Galioa	
		Emakume izena		Dauka		Pinu mota	
Kontzesioa					Gehiegi		
Asiako estatua					501		
		Urrea		Deialdia			
		Bokala		Kontsonantea			
Pl., azalera neurria				Jirak			

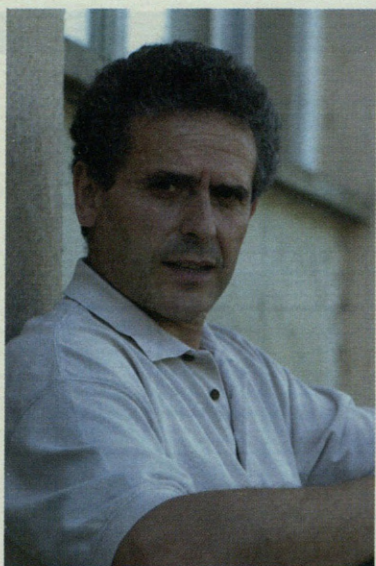
Pertsonaia: Euskal txirrindularia

8ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Akura
- 2.- Jaurlaritzako bitartekari
- 3.- Etxeko aberea
- 4.- Sugeitsuak
- 5.- Jakinmina
- 6.- Ase denaren egoera
- 7.- Sustatzearen ekintza
- 8.- Zenuen
- 9.- Lan egiteko tresna
- 10.- Zabaltasunaren neurria
- 11.- Bataioko sakramentua eman
- 12.- Jarduerak

ALBERTO ELOSEGI

IÑAKI MURUA

ZERTARAKO DIRA OPORRAK?

NK-k, berriro ere galde-
ra ximplea bezain
bihurgunetsua egin
dit, nerabeei buruzko
artikulu hartan egin
bezala. Zenbat begi,
hainbat argazki egin
dakizkioke oporren
paisaiari, nahi beste erantzun aurkituko dugu eta
denek dute izateko arrazoren bat. Garbi dagoena
zera da, urte osoa pasatzen dugula udako hilabe-
tea noiz iritsiko eta, oporrak hasi orduko hauen
amaierarekin kezkatzeari ekiten diogula, berriro
lanean edo gure zereginetan hasteko eguna hor-
txe dagoela ohartuz. Dena den, oporren aurrean
hartzen dugun jarreraren arabera, honako "opor-
tarrak" aurkitu ditut:

KILOMETROS: honen helburua berrien
berri izatea da, berdin da lekuak, harriak, elizak...
baina zerbait berria "ezagutu". Horretarako,
Mundua hogeita hamar egunean zeharkatzeko
prest dago, kostatik kostara kosta ahala kosta.
Urterik gehiena interneten eta bestetan bidaiari
buruzko xehetasunak aurkitzen pasatzen du eta
bere lema "dirurik gutxiena gastatuz, bazterrik
gehien ikusi" izaten du. Abiatzean baino askozaz
nekatuago itzuliko da baina zer kontatua ekarriko
du eta, aldaketaren aire-berritzeari esker, beste
hamaika hilabetez ardurei aurre egiteko adorea
gainezka. Irudimentsua baldin bada, bizi izan
duenari amestutakoa erantsi eta hilabeteak pasa
ditzake oporrei zukua ateratzen.

OBSEGUZKI: izaki hau, gauza guztien gai-
netik, eguzkiak liluratzen du. Ezin da bizi bera
eta bere bertute beltzaranik gabe. Crema mota ia
denak hartu eta, egunak argia duen arte, hondar-
tzan etzanda egoteko joera du, hilabeteen. Hori
bai, sistematikoki gorputza posizioz aldatzen
joango da kolore orekatua lortze aldera soin atal
guztietan eta, iluntzean (aftersun eman ondoren)
jantzirik gogokoenez erdi estalita, bere buruaz
pozik eta osasunez bor-bor, miope begiradaz,
pauso patxadatsuan ibiliko da etorbiderik jende-
tsuenean. Oporretatik herriratzean kolore bikaina
ekarri duela esaten ez diona erruki!

BETIKOTARRA: familiako norbaitek,
askotan gurasoek, behin aurkitu zuten herrian
kanpinean, apartamentuan, hotelean... edo auska-
lo non, urtero bere hilabetezko egonalditxo egi-
ten duena. Ohitura zalea eta eguneroko bizitzan
egiten duena oporretan ere egin zalea. Eguneroko
erosotasunak inguruan, urtero tratua eteten ez
duen jende multzo berriarekin etxean bezala sen-
titu ohi dena. Askotan, herrian geratzea oporrik
gabe geratzea dela sinesten duelako bakarrik joa-
ten dena oporretara. Gainera, gizonezkoak asko-
tan eta emakumeak beti, bere etxea baldin bada
oporleku horretan, eguneroko bizitzan egin ohi
duen hainbeste lan egiten du oporretan ere.

BERTAN GOZO: inora joateko bidaia, tras-
teleria, aldaketa eta abar alde batera utzi eta hila-
bete honetan herria erdi hutsik geratu dela apro-
betxatuz, sekula baino zoriontsuago eguneroko
lekuetan inoiz aurkitzen ez duen lasaitasunaz
gozatu zalea da. Inolako konplexurik gabe tarteka
inguruko mendi, herri edo jaietara bisitatxoak
eginez, zoriontsu da. Oporrak amaitzean oso fun-
tzio garrantzitsua izaten du gainera: aurrez aipatu
bi "oportarrek" derrigor kontatu behar dutena
arretaz entzun eta interesatuki jarraitu, berak ez
baitu ezer "berririk" kontatzeko.

Nire aurkikuntzaren berri eman diodanean,
NK-k, besteak zirikatu baizik ez dudala egin esan
dit eta berak ez didala zenbat "oportar" mota
dauden galdetu, oporrak zertarako diren baizik!

Gehienok, gure ekonomiak ahalbidetzen
digunaren arabera, diru xahuketa huts antolatzen
ditugu. Urte osoko lan zama arindu eta hurrengo
kurtsua hobeto nola bizitu pentsatu ordez, kol-
pean ahaztu eta hilabete egoera paradisiakoan
pasatzen saiatzen gara, ia beti saiatu bakarrik, zer-
gati? Pentsatzeko astirik ez dugulako hartu nahi,
edo horretarako ohitura galdu dugulako. Egune-
rokotasunak irentsi egiten gaitu oporretan ere.

Zertarako dira oporrak? Arrazoi dauka NK-
k, bizitzaz gogoeta egiteko hartu behar genituz-
ke, zoriona aurkitzen ahalegintzeko eta gauzak
nola antolatu pentsatzeko bizimodu duinaren
mesedetan. Astia dugunean egiten ez badugu,
noiz egin behar dugu hau dena? Hortik hasi
beharko lukete gure oporrak baina nik ez dut
asmatu aurrean ere horretan, eta zuk NK? ●

*"Garbi dagoena zera
da, urte osoa pasatzen
dugula udako hilabetea
noiz iritsiko eta,
oporrak hasi orduko
hauen amaierarekin
kezkatzeari ekiten
diogula, berriro lanean
edo gure zereginetan
hasteko eguna hortxe
dagoela ohartuz"*

ARGIAren Eskaintzak

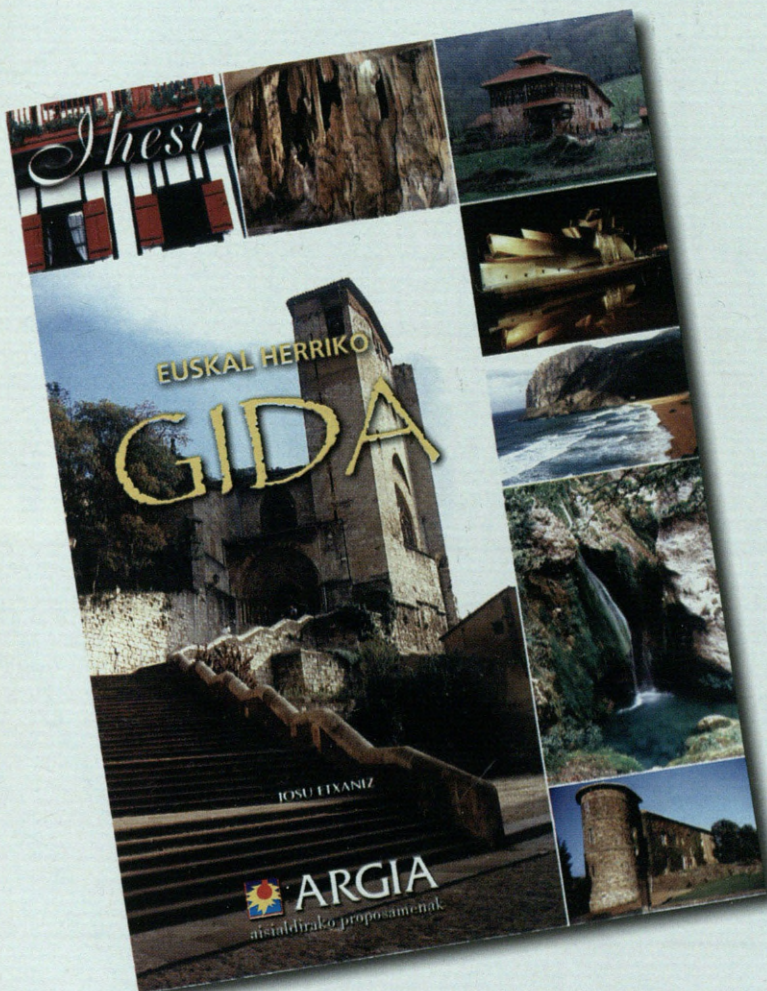
Kultura merkeago erosiz, Euskal Herriko Astekaria sendotu

Aukera Berezia Zuretzat

**Bidalketa gasturik gabe
(Euskal Herrian)**

**Gure Azokan
3.300 pta.**

~~**Kalean
3.800 pta.**~~

TITULUA: *Euskal Herriko Gida.*

ARGITALETXEA: ARGIA.

GAIA: "Euskal Herriko Gida" ibilbide gida-liburu berria da. Euskal Herriak eskaintzen dituen paraje ugari bezain anitzak erakusten dizkigu. Hori guztia eta gehiago jakiteko, uda honetan gure inguruak ezagutu nahi baditugu, 400 orrialdeko liburu honetan aurkituko ditugu, ibilbidearen proposamenaz gain, herri bakoitzeko ezaugarriak eta informazio praktikoa. Hau dena argazki ederrez hornituta.

Euskal Herriko GIDA

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 15, 20160 LASARTE-ORIA Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 / 37 34 03
e-posta: denda@argia.com • www.argia.com

✂

ESKAERA: IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____ ZBKIA _____ SOLAIRUA _____

HERRIA _____ TFNOA _____ POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____ HARPIDETZA ZENBAKIA _____

IZENBURUA _____ PREZIOA _____ ALEAK _____ GUZTIRA _____

☐ **TRANSFERENTZIA:** Euskadiko Kutxa 3035 - 0036 - 14 - 0360048647 Ondorengo datuekin batera ingresoaren agiriaren kopia bidali behar da

☐ **KONTUA:** TITULARRAREN IZEN ABIZENAK _____

N.A.F. / N.I.F. _____

KONTU KORRONTEA/LIBRETA

Entitateak

Sukurtsala

K.D.

Kontu zenbakia

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea,
☎ 37 03 04
20160 Lasarte-O